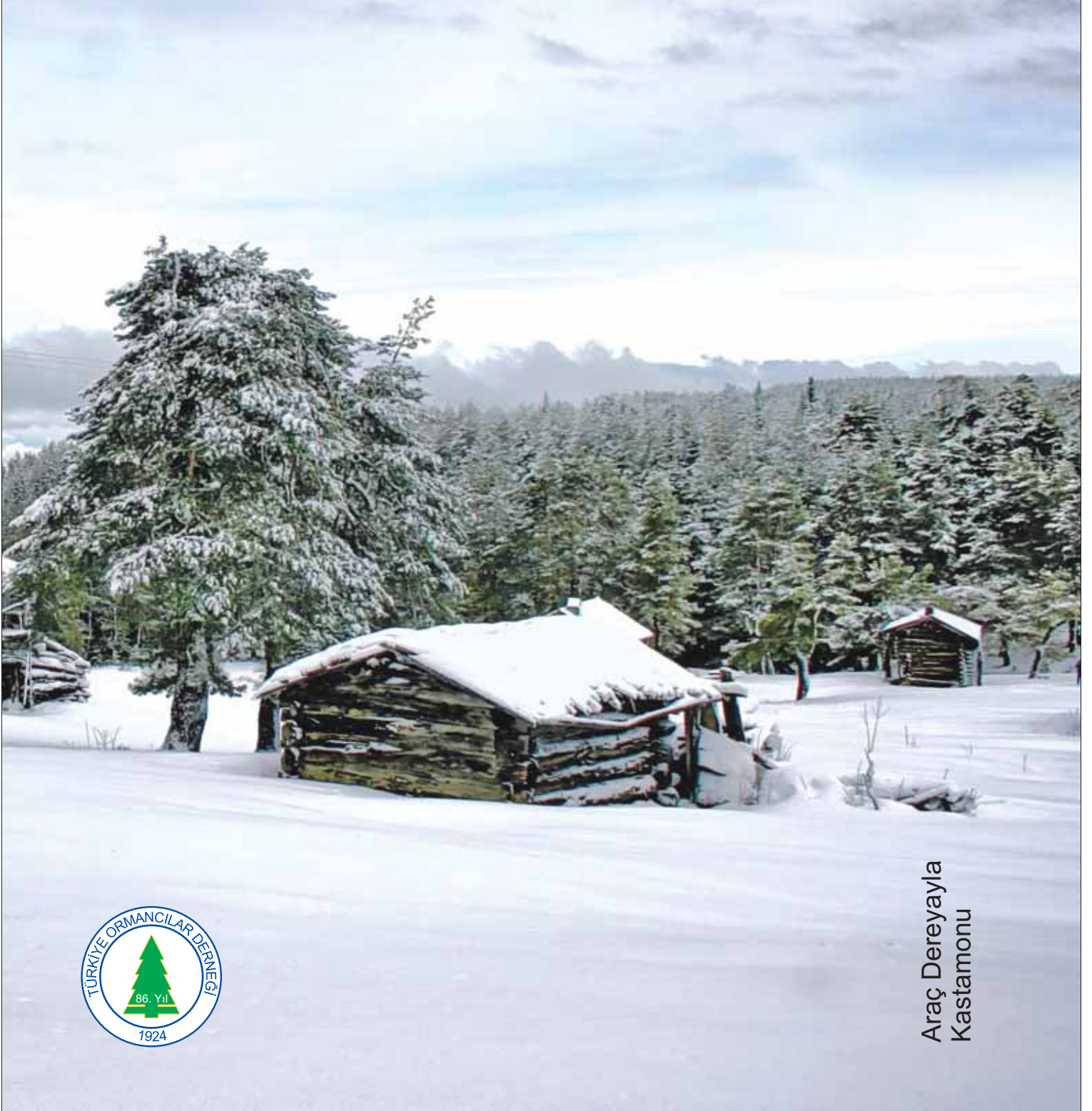

Orman_{ve} Av

Yıl: 2010 | Kasım - Aralık | Sayı: 6

ISSN 1302-040X

Araç Dereyayla
Kastamonu

Orman ve AV

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TARAFINDAN İKİ AYDA BİR YAYIMLANIR.

Yıl: 2010 | Kasım - Aralık | Sayı: 6 | Cilt: 87 |
ISSN 1302-040X

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA
SAHİBİ
GENEL BAŞKAN
MUSTAFA YUMURTACI

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Dr. MURAT ALAN

EDİTÖR

Doç. Dr. SEZGİN ÖZDEN
ozden@karatekin.edu.tr

YAYIN KURULU

Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR
Doç. Dr. Sezgin ÖZDEN
Doç. Dr. Oktay YILDIZ
Dr. Mehmet Ali BAŞARAN
Serkan AYKUT
Yrd. Doç Dr. Cihan ERDÖNMEZ

Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize
ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ:
TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TUNA CAD. NO: 5 96410 KIZILAY/ANKARA

TEL&FAX
0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

ormancilarder@ttmail.com
bilgi@ormancilardernegi.org

BASKI
KAYIKÇI OFSET
Cumh. Mh. Park Sk. Atakoç Apt.
No: 16 18100 / ÇANKIRI

Tel: 0 376 212 50 70
Fax: 0 376 213 19 88
e-posta: karatekin18@hotmail.com

GRAFİK TASARIM
Hadi CANBAZ
e-posta: okyanus-02@hotmail.com

KAPAK FOTOĞRAFLARI
Rüknettin TEKDEMİR

EDITÖRDEN

2010 yılını acı tatlı anılarıyla geride bırakıp 2011 yılına girmiş bulunuyoruz. Ormancılık açısından pek de parlak sayılmazdı 2010. Ormanlara ve doğal kaynaklara karşı girişimler artarak devam etti. Hidroelektrik santraller, madenler, üçüncü

köprü, OGM tesislerinin elden çıkarılması derken yaklaşan genel seçimlerle 2B sorunu da yine karşımızda. Görünen o ki gelen gideni yine aratacak. Gelen gideni aratmasın diyerek Derneğimiz öncülüğünde birçok sivil toplum örgütü tarafından kurulan "Ormanlarımıza Sahip Çıkılma Birliği OSB" çalışmalarına tekrar başladı. OSB'nin ormanlara karşı yapılmak istenen eylemleri topluma duyurmak için kaleme alınan bildirisini sayfa 17'de bilgilerinize sunuyoruz. 2010 yılının bu son sayısında da bu sorunlara değinen yazılarla karşınızdayız.

Yücel Çağların 2B ve Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Yasa Tasarısı hakkındaki geniş tahlili ve çözüm önerilerini sunduğu yazıları bu sayının ilk iki tematik yazısı.

Bu sayıda Doç. Dr. Fikret T. Işık tarafından kaleme alınan *Orman Ağaçları Islahında Genomik Seleksiyon* ve Sadettin Güler ile K. Hale Orhan tarafından hazırlanan *Burdur Yöresi Fıstıkçanı ŞL.-Ağaçlandırmaları Ve Bu Alanlar İçin Gövde Hacim Tablosu* isimli bilimsel makalelere de yer veriyoruz. Ayrıca sayfa 20'de Prof. Dr. Cantürk Gümüş'ün Prof. Dr. Cemil Ata'nın bilimsel bir toplantıda sunduğu bildirisine karşı yazdığı bilimsel eleştiriyi de bulabilirsiniz. Bilimsel yazılardan bir diğeri de Prof. Dr. Abdi Ekizoğlu ve Tezcan Yıldırım tarafından hazırlanan "Orman Ürünleri Endüstri Politikasındaki Gelişmeler"

Düzenli olarak yayımlamayı planladığımız söyleşilerin bu sayıdaki konuğu Halil Nejat Kayın ağabeyimiz. Söyleşişi Dr. Murat Alan, Hülya Kılıç'ın yardımıyla gerçekleştirdi. Meslek tarihimize ışık tutan bu söyleşiye ilgiyle okuyacaksınız. Bu sayıdan itibaren Ahmet Demirtaş tarafından hazırlanan Ormancılık Tarihinden isimli bir köşeye başlıyoruz. Sayın Demirtaş tarihsel belgelere dayanarak ormancılık tarihi yazısına katkıda bulunacak.

Dr. Cihan Erdönmez tarafından hazırlanan ve büyük ilgi gören Doğa ve Kültür köşemizin bu sayıdaki konuğu ormancı, akademisyen ve şair olan Prof. Dr. Osman Gökçe. Her ormancı biraz sanatçıdır aynı zamanda. Bazıları bu yönlerini keşfetmişler ve geliştirmişler. Sayın Gökçe de onlardan biri. Zaman zaman sanatçı kimliğiyle öne çıkmış meslektaşlarımıza da bu sayfalarda yer vereceğiz.

Dergimizde önemli bir boşluğu dolduran arkadaşlarımız Cemal Gültekin ve Kaan Özkazanç da bu sayıda yine çok iyi tanımadığım flora ve fauna örnekleriyle bizi tanıştırıyor.

2011'in tüm üyelerimize ve ormancılığımıza iyilikleri getirmesi dileğiyle...

Doç. Dr. Sezgin Özden

İÇİNDEKİLER

Editörden Doç. Dr. Sezgin ÖZDEN

1

Başyazı

2

AKP, Anayasa'yı ve Anayasa Mahkemesi Kararlarını da Takmıyor Yücel ÇAĞLAR

3

"Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı" Üzerine Yücel ÇAĞLAR

9

Haberler

14

Basın Bildirisi

16

OSB Bildirisi

17

Orman Ağaçları Islahında Genomik Seleksiyon Doç. Dr. Fikret T. IŞIK

18

Sayın Prof. Dr. Cemal Atay'a Açık Mektup Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ

20

Burdur Yöresi Fıstık Çamı "Pinus pinea L." Ağaçlandırmaları ve Bu Alanlar İçin Gövde Hacim Tablosu Orm. Yük. Müh. Sadettin GÜLER - Orm. Müh. Kader Hale ORHAN

23

Söyleşi : Dr. Murat ALAN Halil Nejat KAYIN

29

Amonyak Kirliliğini Temizleyen Biyo-Filtre Mikroplar Orm. Yük. Müh. Kubilay ÖZYALÇIN

37

Odun Kömüründen Biyofiltre Gübre Üretiminden Atık Gazlarını Temizliyor Orm. Yük. Müh. Kubilay ÖZYALÇIN

37

Orman Ürünleri Endüstri Politikasındaki Gelişmeler Prof. Dr. Abdi EKİZOĞLU - Araş. Gör.H. Tezcan YILDIRIM

38

Ormancılık Tarihinden 1 Orman Mühendisi Ahmet DEMİRTAŞ

43

Beynam'ın Farklı Yanı Gülşah TUĞSUZ

44

Doğa ve Kültür Cihan ERDÖNMEZ

45

Ahlatlar "Pyrus L." Hazin Cemal GÜLTEKİN

49

Macar Ördeği Netta rufina "Pallas,1773" Yrd. Doç. Dr. Nuri Kaan ÖZKAZANÇ

54

1

2010 YILI SONA ERERKEN

2010 yılı derneğin bazı açılımlarının başlangıcı oldu. On yıldır sürdürülen Ekoturizm çalışmalarının bilimsel bir baza oturtulması için 20-22 Mayıs 2010 tarihlerinde bir Çalıştay yapıldı. Türkiye'de ilk kez yapılan bu çalışmaya bilim çevrelerinden ve uygulayıcılarından çok kişi katıldı. "Orman Ekosistemlerinde Ekoturizm" adıyla yapılan Çalıştay bir kitap haline getirildi, yurt içinde ve yurt dışında çeşitli kuruluşlara dağıtımı yapılmıştır.

10-11 Mayıs 2010 tarihlerinde Ermenistan'ın Erivan kentinde yapılan FAO Sivil Toplum Örgütleri Danışma Toplantısına yönetim kurulu üyesi Serkan Aykut, katılmıştır. İlk iki günde tanıtım ve sunumlar yapılmış, 12-13 Mayıs günlerinde beklentiler ve öneriler görüşülmüştür.

16.11.2010 tarihinde Kereste Kaçakçılığı üzerine Gürcistan'ın Tiflis kentinde düzenlenen toplantıya Kemal KAYA ve Serkan AYKUT derneğimizi temsilen katılmışlardır.

Son yıllarda ülkemizin doğal yapısının bozulmasına yönelik uygulamalar, yasal düzenlemeler birbirini izlemektedir. İstanbul'a yapılacak üçüncü köprü İstanbul'un kuzeyinde kalan son ormanları da yok edecektir. Özellikle Ankaralıların günübirlik de olsa gidebildikleri Amasra ve Bartın'ın doğal yapısı termik santraller ile bozulmak istenilmektedir. Aynı şekilde ülkemizin en güzel yörelerinden birisi olan Sinop Gerze'nin güzellikleri, yapılması düşünülen santraller ile yok edilecektir. Yine son yıllarda akarsu havzalarında HES (Hidroelektrik santrali) yapılması gündeme getirildi. İkibine yakın akarsu havzasında bu santraller için ihaleler yapılmaktadır. Yapılan HES'lerin çevreye verdikleri zarar sonucunda çeşitli yörelerden tepkiler gelmektedir.

Bu olumsuzluklara derneğimiz de kayıtsız kalamamaktadır. İstanbul'daki "3. Köprüye Hayır" için çeşitli sivil toplum kuruluşlarının ortak oluşumuna Marmara Şubemiz de etkin olarak katılmaktadır.

26-27 Haziran 2010'da Fethiye'de Saklıkent'e HES projelerine tepki olarak BAÇEP (Batı Akdeniz Çevre Dernekleri Platformu) tarafından düzenlenen toplantıya derneğimiz adına Salih Sönmezışık katılmıştır.

7 Temmuz 2010 tarihinde Antalya'da Antalya Temsilciliğimiz ve OMO Antalya Şubesi ortaklaşa "Hidroelektrik Santrallerin (HES) Ekolojik, Hukuki, Sosyal Boyutları" Paneli düzenledi. Açılış konuşmasını Dernek Genel Başkanı Mustafa YUMURTACI'nın yaptığı toplantıya Antalya'dan çok sayıda sivil toplum örgütü ile Aykırı Çay Vadisi halkı katılmışlardır. Aykırı Çay Platformunun isteği üzerine kendilerine yasal, örgütsel ve ekonomik yönden destek verilmesi, yönetim kurulumuzca kabul edilmiştir.

2010 Temmuz ve Ağustos aylarında "Türkiye

Ormancılar Derneği Abant Gölü Tabiat Parkı Raporu" hazırlanmış, Bolu'da ve Abant'ta kamuoyuna sunulmuştur.

24-25 Kasım 2010 tarihlerinde Amasra ve Bartın'da kurulacak "Termik Santrallere Hayır Kampanyası"na destek sağlanmıştır. Bartın Temsilcimiz, bazı öğretim görevlileri ve öğrencilerin de katıldığı toplantıların organizasyonunda Temsilcimiz Doç.Dr. Erdoğan Atmış görev almıştır. Halktan çok fazla kişi katılmış ve yoğun tepkisi üzerine ÇED Raporları imzalanamamıştır.

2/B konusunun yeniden gündeme getirilmesi 5831 ve 6009 sayılı yasaların Anayasanın 170. Maddesine uygun olmaması, TBMM'de 2/B arazilerinin satış işlemleriyle ilgili olarak çıkarılacağı ifade edilen yasa hazırlıkları nedeniyle 11 Kasım 2010'da OSB Yürütme Kurulu toplantıya çağırılmıştır. Daha sonra genişletilmiş olarak yapılan toplantılar sonucunda öncelikle 2/B konusunda bir Basın Toplantısı yapılması kararlaştırılmıştır. 23 Aralık 2010 Perşembe günü saat 10.00'da OSB Yürütme Kurulu olarak Derneğimiz lokalinde kahvaltılı basın toplantısı yapılmıştır.

25 Aralık 2010 tarihinde Tüzük değişikliği ile ilgili Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı yapıldı. Tüzüğümüz tümüyle ele alındı ve tüzük maddelerinin bazıları 2/3 çoğunlukla bazıları ise büyük bir çoğunlukla kabul edildi. Artık uzun bir süre Olağan Genel Kurullarımızda Tüzük değişikliği gibi bir sorun yaşanmayacağını düşünüyoruz.

2011'de mesleğimiz açısından daha büyük sorunların yaşanması olası... Yıllardır Derneğimizin tepki koyduğu ancak çoğu tepkide yalnız kaldığı bir süreç yaşadık. Tüm Eğitim Tesislerinin elden çıkarılması, bazı büyük orman fidanlıklarının kapatılması ve satılması, TAŞ binamızın peşkeş çekilmesi, Söğütözü Orman Fidanlığı ve Ana Tamirhane binalarının TOBB'a satılması ve en son Söğütözü Fidanlık Müdürlüğü binaları ile bu alandaki lojmanların yeniden yapılan bir protokol ile TOBB'a devredilmesi karşısında hiçbir tepki konulmadı. Bugünlerde Orman Genel Müdürlüğü'nün Gazi Yerleşkesinin de Başbakanlık tarafından alınacağı söylenmektedir. Ormancılar son kalesinin alınacağı söylemi üzerine ormancı kuruluşlar ilk kez bir araya geldiler. Ancak oluşturulan bu birliktelik, 3 Ocak 2011 günü Çevre ve Orman Bakanı Sayın Veysel EROĞLU ile yapılan toplantıda ortak irade gösterememiştir.

Bundan sonra beklentimiz, Orman Genel Müdürü Sayın Osman KAHVECİ'nin koyacağı tavır ve göstereceği direniştir. Altmış yıldır ormancılarla özdeşleşmiş, ormancılarının onuru ve gururu olmuş Ankara'daki son kalemizin de elden gitmesi en başta Sayın KAHVECİ olmak üzere, beklenen tavır içinde olamayan bazı ormancı meslek örgütlerinin de ayıbı olacak ve bu duyarsızlık Ormancılık Tarihinde yerini alacaktır.

Saygılarımızla...

TOD YÖNETİM KURULU

İkibecileştirmediklerimizden misiniz? AKP, ANAYASA'YI ve ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINI DA TAKMIYOR...

AKP yine "2B arazilerini" satma hazırlığı yapıyor. Bilindiği gibi, 2003 yılında da denemiş ve Anayasa değişikliği bile yapmayı göze almıştı; başaramadı. Her türlü kamusal varlığı satmayı alışkanlık edinmiş olan AKP'nin "2B arazilerini" satmaktan vazgeçmesi beklenmiyordu kuşkusuz. Deyiş yerindeyse, "eli mahkûm"; sermayeye daha kolay birikim olanakları sunulması, bu kapsamda yapsatçılara, TOKİ'ye "uygun" arazilerin sunulması gerekiyordu. Artık, ormanların içinde ve çevresi ormanlarla kaplı "2 B arazilerinden" daha uygun yerler kalmadı... Hem sonra, siyasal iktidar 2005 yılında buna kalkıştığında TOBB ve ATO Başkanları da buyurmuştu zaten. Gecikmeli de olsa şimdi bu buyruk yerine getirilecek; hem de yine Anayasaya aykırı olarak; ancak, bu kez Anayasa Mahkemesi'nin olası engellemesine de fırsat vermeden; açıkça söyleyebildikleri gibi, yine "Anayasanın arkasından dolaşarak"... Böyleyken, çoğunluk konuya "orman popülizmi" söylemiyle ve yaklaşımıyla yaklaşımdan hâlâ vazgeçemedi: Siyasal iktidarın "2B arazilerini" satma çabası bir inadin, bir orman düşmanlığının, bir işbilmezliğin vb. durumların bir ürünü değildir: Siyasal iktidar; kolay yoldan "sıcak para" sağlamaya, tıpkı öteki kamu varlıkları ve hizmet alanlarının özelleştirilmesi gibi sermaye birikim sürecine katkıda bulunmaya çalışmaktadır; hem de tam da genel seçimlere gidilirken... Bu son derece yalın gerçeği görülememesi, "orman popülizminde" direnilmesi ise siyasal iktidarın işini daha da kolaylaştırmaktadır.

Bu aymazlık bitsin artık !

Yücel ÇAĞLAR

ANIMSATMA...

Çok geçmedi, ama, yine de anımsatmak gerekiyor: Hem 1961 Anayasasının 1970 yılında değiştirilen 131 hem de 1982 Anayasasının 169 ve 170. maddelerinde "orman" sayılan yerlerin artık orman sayılmamasını sağlayacak yaptırımlara yer verilmiştir. Hem de, öyle sanıldığı gibi, yalnızca "vasfını yitirdiğine" karar verilen yerleri de değil, 6831 sayılı yasanın 1. maddesiyle "orman" sayılan tüm yerlerin... Dolayısıyla, 6831 sayılı **Orman Kanunu**'nun 2. maddesi ile 1983 yılında çıkarılan 2924 sayılı "**Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun**"u da bu doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır. Böylece, önceki yıllarda başlatılan uygulamalara yeni boyutlar kazandırılmıştır. Bu doğrultuda;

- ✓ 2924 sayılı yasanın "Tarım Alanına Dönüşmüş Yerlerin Değerlendirilmesi" başlığı altında yer verilen 11. maddesi, 1991 yılında çıkarılan 3763 sayılı yasayla değiştirilerek "orman niteliğini yitirmiştir" gerekçesiyle ormancılık düzeni dışına çıkarılan Hazine arazilerinin kadastro tutanağında kullananların, başka bir söyleyişle de işgal etmiş olanların adına gösterilebilmesi sağlanmıştır.
- ✓ Ancak, Anayasa Mahkemesi 1993 yılında, bu düzenlemeyi Anayasanın 170. maddesine aykırı bularak iptal etmiştir.

- ✓ Siyasal iktidar bu kez, 1995 yılında 4127 sayılı yasayı çıkararak söz konusu maddeye "31.12.1981 tarihinden itibaren orman köyü nüfusuna kayıtlı olanlar da hak sahibi sayılırlar." eklemesini yaparak ormancılık düzeni dışında çıkarılan yerlerin yalnızca "orman köylüsü" sayılanlara satılabilmesi koşulunu getirmiştir. Böylece 536 köyde satış için gerekli işlemler yapılmış ve 6,7 bin hektar arazi "hak sahibi" sayılanlara satılmıştır.
- ✓ "2B uygulamalarıyla" 2002 yılı sonuna değin 4,7 milyon dönüm alan "orman vasfını yitirmiştir" gerekçesiyle ormancılık düzeni dışına çıkarılarak bu yerlerin "orman vasfının yitirmesine" yol açanların, işgalcilerinin talanına bırakılmıştır. İlginçtir, bu uygulamalar yapılırken hemen hemen hiç kimseden en küçük bir tepki bile gelmemiştir.
- ✓ Siyasal iktidar da bu kez 2001 yılında 4706 sayılı yasayı çıkararak söz konusu yerlerin Maliye Bakanlığı tarafından satılmasını ve bu satışların 2924 sayılı yasa doğrultusunda yapılmasını sağlamıştır.
- ✓ Ancak, Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı'nın başvurusu üzerine bu düzenlemeyi de 2002 yılında iptal etmiştir.
- ✓ AKP, 2003 yılında iktidar olduğunda, elinde dilediği gibi satabileceğini sandığı 4,7 miyori dönüm arazi olduğunun ayırtına varınca, gereğini yapmaya ve bu amaçla da 1982 Anayasasının 169 ve 170.

maddelerini değiştirmeye kalkışmış, ancak, bu girişiminde başarılı olamamıştır.

- ✓ Siyasal iktidar bu kez de 2009 yılında çıkardığı 5831 Sayılı “**Tapu Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**”la 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun yanı sıra 6831 sayılı yasanın orman kadastro çalışmalarıyla ilgili kimi maddelerini değiştirmiştir. Bu değişikliklerle; “i- Orman Kadastro Komisyonları işlevsiz hale getirilerek uzmanlığı orman olmayan kişilerin “orman” sayılmayabilecek yerleri de belirleyebilmesi, ii- kesinleşmiş orman haritalarındaki yüzölçümü hatalarının düzeltilmesi iş ve işlemlerinin kadastro ekipleri tarafından yapılabilmesi, iii-orman kadastro sununun bütünüyle etkisizleştirilmesi ve işlevsizleştirilmesi, iv- “orman” sayılan yerleri ormansızlaştırılarak “orman suçu” işlemiş kişilerin kadastro tutanağının “Beyanlar” hanesine yazılması yoluyla suç niteliğinin ortadan kaldırılması, v- yapılacak olan uygulamanın ikinci kez kadastro çalışması sayılmamasıyla “suçlu” kişilere ayrıcalık tanınması ve söz konusu arazilerin fiili kullanım durumlarına göre “ifraz ve/veya tevhidinin” yapılabilmesi olanaklı kılınmıştır.
- ✓ Ne var ki, siyasal iktidar bu düzenlemeyle yetinmemiş; 1 Ağustos 2010 tarihinde de 6009 sayılı “**Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**”u yürürlüğe koyarak;
 - 2889 sayılı **Devlet İhale Kanunu**'nun 75. maddesini de değiştirmiştir. Bu değişikliklerle; “Köy sınırları içerisinde yer alan Hazinesin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazların işgalcilerinden tahsil edilen ecir misil gelirleri” ile uygulanmasını yeniden düzenlemiştir;
 - 4706 sayılı “Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un geçici 4. maddesinin ikinci fıkrası; “Bu madde kapsamında Hazine adına tescil edilen taşınmazlar, büyükşehirlerde öncelikle büyükşehir belediyelerine, büyükşehir belediyelerinin talebinin olmaması halinde ilgili belediyelere, diğer yerlerde ilgili belediyelere bedelsiz olarak devredilir.” biçiminde değiştirilmiştir.

Böylece, “2B arazilerinin, başta ” işgalcileri olmak üzere satılabilmesini kolaylaştırmak için hukuksal bir çerçevenin oluşturulmasına çalışılmıştır. Siyasal iktidar, şimdilerde yine Anayasaya aykırı olan bu kolaylıklardan yararlanma çabasına girmiştir. Söylentilere göre de, satışlar için bu kez yalnızca yasal düzenleme yapacaktı. Acaba bu, siyasal iktidarın bir yanılığısı mı? Hiç de değil; göreceğiz...

NELER, NASIL YAPILACAKMIŞ?

“Söylentilere” göre siyasal iktidar, “2B arazilerinin” yalnızca “satılmasına” indirgenmiş bir düzenleme hazırlığı yapıyormuş. İlgili devlet bakanının bir soru üzerine lütfedip yaptığı açıklamaya bakılırsa, genel seçimlerden önce de bu yasayı çıkaracaklarmış.

Neden genel seçimlerden önce acaba? Bu da, hiçbir yanıyla yadırgatıcı bir durum değil kuşkusuz; AKP, yukarıda sözü edilen “misyonunun” gereğini yerine getirmeye çalışıyor. Sözgelimi, basına yansıdığı kadarıyla;

- ✓ Belediye mücavir alan sınırları içinde yapılaşma bulunan yerler (yerleşim yerleri), bina ve bahçe gibi kullanım alanlarıyla birlikte metrekafe sınırlaması olmaksızın hak sahiplerine doğrudan satılabilecektmiş;
- ✓ Belediye mücavir alan sınırı ayrımının kaldırılması, bu alanların içindeki ve dışındaki yerlerin aynı esaslara göre satılması da olanaklı kılınacakmış;
- ✓ Tarım arazileri dışında kalan, üzerinde yapılaşma bulunan ve Maliye Bakanlığınca uygun görülen taşınmazlar, Toplu Konut İdaresi'ne (TOKİ), büyükşehir ve ilçe belediyelerine kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştirmek üzere devredilebilecektmiş;
- ✓ Özellikle kentleşmenin olduğu “2 B arazilerinde” devir, emlak vergisi metrekafe birim değerleri üzerinden gerçekleştirilecektmiş ve bu türden devirlerde, hak sahiplerine yeni inşa edilecek konutlardan daire verilecektmiş;
- ✓ “2B arazilerinde” hak sahipliği için süre şartı da aranmayacaktı;
- ✓ Taslağın ilk biçimindeki “hak sahibi kabul edilmek için kişinin söz konusu taşınmazı, kadastro çalışmasının tamamlandığı tarih itibarıyla geriye dönük olarak 5 yıl kullanması” koşulu yerine şimdi kadastro kayıtlarında 'kullanıcı' görünenlerin hak sahibi kabul edilmesi sağlanacaktı;
- ✓ “2B arazilerinin” satışı ile ilgili işlemleri Maliye Bakanlığı yapacaktı;
- ✓ “2B arazilerini” satın almak isteyen hak sahipleri, 3-6 ay içinde başvuruda bulunacaktı; ancak, bu süre Bakanlar Kurulu Kararıyla da sınırsızca uzatılabilecektmiş;
- ✓ Satın alma başvuruları illerde defterdarlıklara, ilçelerde ise mal müdürlüklerine yapılacaktı; hak sahiplerinden, satış tutarından düşölmek üzere başvuru bedeli alınacaktı ve bu bedeller bölgeler, iller, ilçeler ve arazinin konuma göre farklılık gösterecektmiş;
- ✓ “2B arazileri” rayiç bedelleri üzerinden satılacaktı; rayiç bedellerinin belirlenmesinde Hazine taşınmazlarının satışındaki kurallar geçerli olacaktı; bu amaçla da il ve ilçelerde oluşturulacak “Takdir Komisyonları”, satılacak “2B arazilerinin” değerlerini belirleyecektmiş;
- ✓ “2B arazilerinin” üzerinde çok katlı yapıların bulunması halinde, önce arsasının değeri belirlenecek, daha sonra da daire başına düşen hisse tutarı hesaplanacak ve bu durumdaki hak sahiplerine hisseli satış yapılacaktı;
- ✓ “2B arazilerinin” satışında Hazine taşınmazlarının satışına ilişkin ilkeler uygulanacaktı; ancak Hazine taşınmazlarının bedellerinin ödenmesindeki 2 yıllık taksit süresi, “2B arazileri” için 5 yıl olacak ve “hak sahipleri” isterlerse bedeli peşin, isterlerse yasal faiziyle 5 yıl taksitle de ödebilecektmiş.

"2B arazilerinin" yersel dağılımı ile kullanım biçimleri göz önünde bulundurulduğunda bu işlemler hiç de kolay olmayacak, dahası çözümü son derece güç, kimileri de olanaksız sorunları gündeme getirebilecektir. Buna karşılık siyasal iktidara, uzantısı olan yandaş belediyelere ve büyük inşaat şirketlerine önemli ekonomik ve siyasal yararlar sağlayabilecektir. Siyasal iktidar için hangisi daha önemli sizce?

"2B arazilerinin" yersel konumları ile kullanım biçimleri, aşağıdaki çizelgede sergilenmiştir:

"2B Arazilerinin" Konumu ve Kullanım Biçimleri		Hektar	%
1) Yerleşim Yeri	Köy	7 035	1,5
	Belde	8 514	1,8
	İlçe	6 624	1,4
	TOPLAM	22 273	4,7
2) Tarım Alanı	Sera	2 365	0,5
	Narenciye	8 041	1,7
	Zeytinlik, Fındıklık, Bağ, Bahçe	111 115	23,5
	Otlak, Yaylak Kışlak	35 419	7,5
	TOPLAM	156 940	33,2
3) Başka		294 209	62,2
GENEL TOPLAM		473 422	100,0

Kaynak: Halit Demir; "2/B -Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Araziler Sorunu Bu Arazilerle İlgili Olarak 27.Ocak.2009 Tarihinde Yürürlüğe Giren 5831 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Hakkında Görüş ve Öneriler" konulu sunumu, 13 Mart 2009, TBMM. Ankara

Çizelgede de görüldüğü gibi "2B arazilerinin" % 62'sinin ne durumda olduğu bilinmiyor. Bu noktada, siyasal iktidara sorulması gerekmiyor mu:

-Yaklaşık üç milyon dönüm "2B arazisi kimlere, nasıl satılacak?

Peki, bu soruyu kim soracak? Göreceğiz.

Öte yandan; yerleşme yerlerindeki "2B arazilerinin" tüm "2B arazileri" içindeki payı yalnızca %4,7. Başka bir söyleyişle; "2B arazilerinin" yalnızca %4,7'si hemen satılabilecek durumda, rantı görece olarak yüksek yerlerde bulunuyor. Buna karşılık, tarımsal amaçlarla kullanılan 156,9 bin hektar "2B arazisinin" ne kadarını "orman köylüsünün" kullandığı ise bilinmiyor. Şimdi yine siyasal iktidara sorulması gerekmiyor mu:

- Satışı yapılacak araziler yalnızca yerleşilmiş olan ve/veya tarım yapılan "2B arazileri" ise eğer bu satışlar, deyiş yerindeyse, "ürküttüğü kurbağaya geçecek mi?

Bu veriler ve sorular göz önünde bulundurulduğunda "2B arazilerinin" kullanım biçimlerinin ve değerlerinin nasıl belirlendiği, nerelerinin hangi kurum ve kuruluşlar özelinde nasıl değerlendirileceği, kimlere nasıl satılacağı sorularına verilecek yanıtların önemini daha artmıyor mu?

YİNE, ANAYASAYA AYKIRI BİR ÇABA...

Siyasal iktidarın yapacağı bu düzenlemeler yine Anayasaya aykırı. Çünkü bu düzenlemelerle de;

- ✓ 1983 yılında çıkarılan 2924 sayılı "**Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanunu**"nun 1993 yılında Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği 11. maddesi ve
- ✓ 2001 yılında çıkarılan 4706 sayılı "**Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun**"un yine Anayasa Mahkemesi tarafından 2002 yılında iptal edilen 3. maddesi

ile amacı ve yöntemi aynı olan uygulamaların yapılması öngörülmektedir. Bu durumda, Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu maddeleri iptal gerekçelerinin bu düzenlemeler için de geçerlidir. Bu gerçeğin daha kolay kavranabilmesi için Anayasanın söz konusu kararlarında dayanak olan 170. maddesi ile iptal gerekçelerinin bu bağlamda anımsanması gerekmektedir.

Bilindiği gibi, Anayasanın 170. maddesine göre;

"Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ... 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir."

Bu yaptırım şimdilerde de yürürlüktedir. Dolayısıyla, "2 B arazilerinin", **satılması** değil, değerlendirilmesinde, ancak "...Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması ..." amacının gözetilmesi günümüzde de anayasal bir gerekliliktir. Anayasa Mahkemesi'nin geçmişte aldığı iptal kararları ve gerekçeleri de bu kesin gerçeği açıklıkla ortaya koymaktadır.

i" Anayasa Mahkemesi'nin 2924 Sayılı Kanunu"nun 11. Maddesini İptal Gerekçesi:

2924. sayılı yasanın 11. maddesi, 12 Eylül sonrasında;

"...tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık Ş antepfıstığı – gibi tarım alanları ve buralardaki yapı ve tesislerin yerleri; orman sınırları dışına çıkarıldıkları tarihteki fiili durumlarına göre ifraz edilerek, bu yerleri kullanan kişilere, rayiç bedelleri peşin veya on yıllık süre içinde ve eşit taksitle alınmak üzere, Tarım ve Orman Bakanlığınca satılır."

biçiminde düzenlenmişti. Anayasa Mahkemesi ise 30.3.1993 gün, Esas 1992/48 ve Karar 1993/14 sayılı kararıyla maddedeki; "... kullanan kişilerin adları kadaströ tutanağının beyanlar hanesinde gösterilir..." yaptırımını, **"Orman köylüsü olup olmadığına bakılmaksızın bu yerlerin kullanan kişilere satışının yapılmasını sağlayan bu düzenleme Anayasanın 170. maddesine aykırıdır."** gerekçesiyle, iptal etmiştir. Daha önce de değinildiği gibi, bu karar üzerine 1995 yılında 4127 sayılı yasa çıkarılarak söz konusu maddeye;

"31.12.1981 tarihinden itibaren orman köyü nüfusuna kayıtlı olanlar da hak sahibi sayılırlar" ve "Rayiç bedelin belirlenerek hak sahiplerine tebliğinden itibaren hak sahiplerince bir yıl içinde satın alınmayan yerler, ihale ile hak sahipliği tanımına uygun üçüncü kişilere, birinci fıkradaki şartlarla satılır"

eklemeleri yapılmıştır. Böylece "2B Arazilerinin" ancak "orman köylüsü" sayılanlara satılabilmesi zorunlu kılınmıştır. Ancak, bu kez de 2001 yılında 4706 sayılı yasa çıkarılarak satışların Maliye Bakanlığı tarafından yine söz konusu anayasal yaptırımlar gözetilmeden yapılmasına yönelik bir düzenleme yapılmıştır.

ii) Anayasa Mahkemesi'nin 4706 sayılı Yasanın 3. Maddesini İptal Gerekçesi:

Anayasanın Mahkemesi 23 Ocak 2002 tarihli E: 2001/382, Karar 2002/21 sayılı kararını bu kez aşağıdaki gerekçelere dayandırmıştır:

"Anayasa'nın bu emredici kuralı Ş 70. maddedeki-YÇ- nedeniyle yasa koyucunun, bu alanların kullanıcılarına veya başkalarına, hatta orman içi köyler halkına satılmasını veya bu amaçla devredilmesini sağlayacak bir düzenleme yapması olanaklı değildir.

Anayasa'nın 169. maddesindeki orman sınırlarının daraltılmasına olanak tanınan iki halde de, orman sınırları dışına çıkarma sonucu elde edilen alanların değerlendirilmesi açısından herhangi bir ayırım yapılamayacağı, bu yerlerden yararlanmaya ilişkin düzenlemelerin, Anayasa'nın 170. maddesinde öngörülen amaca uygun yapılması gerekeceği kuşkusuzdur.

Bu nedenle, Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin satışı ve bu amaçla devri olanağını getiren dava konusu kural Anayasa'nın 169. ve 170. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

Anayasa Mahkemesi'nin bu kararlarının yanı sıra Sayın Cumhurbaşkanı'nın AKP'nin 2003 yılındaki çıkardığı 4960 sayılı **"Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun"**u veto gerekçesinin de bu bağlamda göz önünde bulundurulması gerekmektedir:

"Yapılan yeni düzenlemeyle, orman niteliğini 31.12.1981 gününden önce yitirmiş alanların, bu duruma kasıtlı eylemleriyle neden olan kişilere

satılması yolunun açılması ve işgalcilerin bu yerlerin yasal sahibi olabilmelerine olanak tanınması hukuk devleti ve adalet ilkesiyle bağdaştırılmaz.

Suç işleyerek ormandan yer elde etmiş kişi ya da kurumların bu yolla ödüllendirilmesi, ormana zarar vermeyen, yasalara ve Anayasa'ya saygılı yurttaşların Devlet'e, hukuka ve yasalara güvenini sarsacaktır.

Ayrıca, ormanlık alanların tahribine ve orman varlığının sona erdirilmesine yönelik eylemlere anayasal dayanak kazandırılması, işgale ve ormanların tahrip ve yağmasına süreklilik kazandıracaktır.

Hukuksal statü olarak orman alanı dışına çıkarılan yerlere sahip olanların ya da bu alanlara kurulacak konut ve sınai tesislerin, bu alanlara bitişik ormanlara verebilecekleri zararın nasıl önlenebileceği ise, ayrı bir sorun olarak önemini korumaktadır.

"Görüldüğü gibi, siyasal iktidarın "2B arazilerini" satmak amacıyla şimdilerde yapmaya çalıştığı düzenlemeler, geçmişte de gündeme gelmiş ancak bu doğrultudaki her düzenleme ya Anayasa Mahkemesi durdurulmuş ya da çıkarılan yasalar Sayın Cumhurbaşkanı tarafından Anayasaya aykırı bulunarak veto edilmiştir. Ama şimdi, şimdi veto edilebilecek mi?

ANCAK, ARTIK SİYASAL İKTİDAR DA "AKILLANMIŞTIR."

"2 B arazilerin" ne amaçla "değerlendirilebileceği", - satılabilirliği değil, "değerlendirilebileceği" ! - Anayasa Mahkemesi'nin kararları ve Cumhurbaşkanlığı'nın veto gerekçelerinde bu denli açıklıkla ortaya konulmuşken, siyasal iktidarın yeni bir girişimle gündeme gelmesi hiç de yadırganacak bir durum değildir. Siyasal iktidar da "akıllanmıştır" çünkü. Siyasal iktidar söz konusu düzenlemeleri gündeme getirirken;

- ✓ "bir gece ansızın", sözgelimi, konuyla hiç ilgisiz bir "...Kanunun Kimi Maddelerinin ve Bazı Kanunların Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı..." kapsamında gündeme getirilebilecek ve TBMM'de de kabul edilebilecek yasa değişikliğinin Cumhurbaşkanı tarafından da uygun bulunup Resmi Gazete'de yayımlanacağından emindir;
- ✓ 2949 sayılı **Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun**'un 53. maddesindeki **"İptal kararları geriye yürümez"** biçimindeki yaptırımın bilincindedir*; yaklaşık iki yıldır, deyiş yerindeyse **"kapalı kapılar ardında"** yaptığı, arada bir de kamuoyuna yansıtıp olası tepkileri gözlediği söz konusu düzenlemeler ola ki Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilinceye ve iptal kararının gerekçeleri yayımlanıncaya değin, yine deyiş yerindeyse "atı alıp Üsküdar'ı geçmeyi"

* Nasıl olmayabilir ki; "büyük" anayasa bilgini Burhan Kuzu İÜ Hukuk Fakültesi'nde Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi iken "Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarının Geriye Yürümezliği Sorunu" başlıklı incelemeler yayımlamıştır.

hedeflemektedir.

Siyasal iktidar haksız da sayılmaz: "2B arazilerinin" öngörüldüğü gibi satılabilmesini olanaklı kılan yasa tasarısı TBMM'den getirildiği gibi geçer, Cumhurbaşkanı tarafından da onaylanır ve yürürlüğe girer. Ana Muhalefet Partisi Anayasa Mahkemesi'ne başvursa da karar alıncaya, alınan karar Resmi Gazete'de yayımlanıncaya değin yapılmak istenen de kolayca yapılır; bu denli açık!

"2B ARAZİLERİNİN" SATILMASINDA TEMEL AMAÇ NE DAHA FAZLA AĞAÇLANDIRMA YAPILMASI NE DE ORMAN KÖYLÜLERİNİN" KALKINDIRILMASINI DESTEKLEMEK İÇİN KAYNAK SAĞLANMASIDIRŞ

Siyasal iktidar yine "takiye" yapmaya çalışıyor. 2005'ye konuyu yine kamuoyunun gündemine getirdiğinde, TOBB ve ATO Başkanları, kendilerini tutamayıp açık olarak belirtmişti. İşte birkaç örnek:

TOBB Başkanı Rifat HİSARCIKLIOĞLU:

"Adam, üretim yapıyor, faturasını kesiyor, vergisini ödüyor, istihdam sağlıyor, ama bankadan kredi kullanamıyor. Çünkü işgal ettiği yer için ruhsat gösteremiyor. Teşviklerden yararlanamıyor. Şimdi bu durumdaki kişilere bu araziler rayiç bedelle satılsa üç yararlı sonucu olur: Yasadışı bir duruma hukukilik kazandırırınız, devlet olarak gelir elde edersiniz ve önü tıkanan sanayicinin önün açarsınız" (21 Ocak 2005 tarihli Hürriyet Gazetesi).

ATO Başkanı Sinan AYGÜN;

"Orman vasfını yitirmiş yerlere üç-beş katlı binalar, sanayi siteleri, fabrikalar, is merkezleri yapılmış ama hala bunlar orman olarak gözüküyor. Bunları yıkmak etik ve ekonomik açıdan da uygun değil. Bunları yıkamıyorsun, yıktıramıyorsun, bari parasını al. O konutun değeri neyse o değerden parasını tahsil et. Buraya hizmet götürmüşsün, asfaltı, elektriği, suyu her türlü imkânı var. Biz ormanları alıp, ağaçları kesin ve villa yapın demiyoruz ki. Ağaç yok, bina bitmiş, aradan 25 yıl geçmiş. 2B yasaının çıkmasını istemeyenler bunların üzerinde gayrimenkulleri, fabrikaları olanlardır. Nasıl olsa buraları aldık, yıllardır bedava oturuyoruz, diyenlerdir. Çok büyük bir kaynak yatıyor. Hükümeti bu konuda sonuna kadar destekliyoruz." (24 Ocak, Tarihli Türkiye Gazetesi)

MÜSİAD Başkanı Ömer BOLAT:

"...2B uygulaması konusunda, is dünyası giderek bir fikir birliği içinde oldu."
(1 Şubat 2005, www.haber7.com.).

"İş dünyası" bu denli istekli ve de destekçi olduğuna göre siyasal iktidarın "2B arazilerini" satmama, "2B arazilerini" kamu yararının gerektirdiği biçimde

değerlendirme seçeneği olabilir mi?

Kısacası; siyasal iktidar "2B arazilerini" satmakta bu denli ısrarlı olmaktadır çünkü 2003 yılında olduğu gibi şimdilerde de;

- ✓ Genel seçimler öncesinde istediği gibi kullanabileceği gelir sağlamayı,
 - ✓ Özellikle de sermaye birikim sürecine yeni olanaklar sunmayı,
 - ✓ Yandaş belediyelere yeni imar alanları açmayı amaçlamaktadır. Bu gerçeği gözden kaçırmak, özellikle de siyasal iktidarın;
 - ✓ Ağaçlandırma çalışmalarına kaynak bulmak,
 - ✓ "Orman köylülerinin" kalkındırılmasına destek sağlamak,
 - ✓ İşgalcilerin bedava yaralanmalarını ortadan kaldırmak
- vb. gerekçelerine inanmak büyük bir yanılgıdır.

SIYASAL İKTİDAR İŞİN KOLAYINA KAÇIYOR...

Siyasal iktidar:

- ✓ Dünyada başka hiçbir uygulama örneği görülmeyecek "2B uygulamasını" hem gereksiz hem de olanaksız kılacak anayasal ve yasal düzenlemeler yapmıyor,
- ✓ "2B arazilerinin" kamu yararına değerlendirilmesini –bir kez daha yineliyorum; "satılmasını" değil, "değerlendirilmesini" !- sağlayacak çabalara girmiyor,
- ✓ "Orman" sayılacak yerlerin sınırlarının belirlenmesi, tapuya tescil edilmesi çalışmalarını gerektiğince hızlandırmıyor; mülkiyet sorunlarını çözümülemiyor,
- ✓ Orman" sayılacak yerlerin sınırlarını belirleme çalışmalarının ormancılık bilgisi ve tekniğinin gereklerine göre yapılabilmesini olanaklı kılacak hukuksal ve kurumsal düzenlemeleri yapmıyor,
- ✓ İlgili bilim ve araştırma kuruluşları, Anayasanın 135. maddesinde sözü elden Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile hiçbir biçimde işbirliği yapmıyor.

Bu, çok beklendik bir tutum kuşkusuz: Siyasal iktidar öteki kamusal varlıklar gibi 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2. maddesinin "B" bendi uyarınca artık "orman" sayılmayan yerleri yalnızca satmayı düşünüyor çünkü; yalnızca satmayı...

PEKİ, NE YAPILMALI?

Evet, siyasal iktidar tam bir tüccar "ketumluğu" ve keyfiliği içinde hareket etmektedir. Ancak, TBMM'nin Anayasanın 33. maddesinde açıklanan "bilgi edinme yollarının" gerektiği gibi kullanılmasıyla, kitle iletişim araçlarının ve demokratik kitle örgütlerinin çabalarıyla siyasal iktidarın bu "ketumluğu", keyfiliği aşılabılır; aşılması gerekmektedir. Bu bağlamda ayrıntılı olarak açıklanması zorunlu 3 soru vardır:

"2B arazileri";

1) Şimdiki kullanım biçimleri, kullanım ve değişim değerleri kimler tarafından ve nasıl belirlenmiştir?

2) En uygun kullanım biçimlerinin ne olması gerektiği yersel olarak belirlenmeden, böylesi bir belirlemeye dayalı kullanım planlaması yapılmadan kamu yararına nasıl değerlendirilebilecektir?

3) Değerlendirilmesine yönelik karar ve uygulama süreçlerine Orman, Orman-Köy İlişkileri, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlükleri ile Anayasanın 135. maddesinde sözü elden Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları nasıl katılabileceklerdir?

Bu zorunluluk yerine getirilmediğinde yapılabilecek olanlar, deyiş yerindeyse "gölge boksu" olmaktan öteye geçemeyecektir.

Öte yanda, "başka ne yapılmalıdır?" sorusu ise şöylece yanıtlanabilir:

1) Orman kadastro çalışmaları ve dolayısıyla da daha önce "orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin" değerlendirilmesi ve bu kapsamda da satılması ile ilgili iş ve işlemler, aşağıda 2 ve 3. bentlerde açıklanan gerekler yerine getirilinceye değin durdurulmalıdır.

2) 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2, 7-11. maddeleri değiştirilmelidir. Bu kapsamda;

- a) 2. maddeyle herhangi bir yer için "orman sınırları dışına çıkarma" kararının verilebilmesi için;
- "su ve toprak rejimine zarar vermeme",
 - "orman bütünlüğünü bozmama",
 - "çevresindeki orman ekosistemlerinin tüm öğeleriyle kendisini yenileyebilme gücüne zarar vermeme" ve
 - "ormancılık çalışmalarının etkenlik, verimlilik ve kârlılık düzeylerini düşürmeme"

koşullarının eş zamanlı olarak aranması sağlanmalı; yerleşme yerine dönüşmüşlerin dışındaki "2B arazileri" bu koşulları sağlayıp sağlamadığı belirlenmeli; sağlamayan yerler yeniden "orman" sayılan yerler kapsamına alınmalıdır.

b) 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 7. maddesi, orman kadastro üye bileşimi; **"ormancılık bilimi ve tekniğinin gereklerinin yerine getirilebilecek"** biçimde düzenlenmelidir.

c) 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 8-11. maddeleri; "orman sınırları dışına çıkarma" kararlarına, yerel orman işletme müdürlükleri ile TMMOB Orman Mühendisleri Odası başta olmak üzere ilgili öteki sivil toplum kuruluşlarının itiraz edebilme olanağı getirilmelidir.

3) 3402 sayılı Kadastro Kanunu'yla görevlendirilen

kadastro ekiplerinin "orman kadastro yapabilme" olanağı kaldırılmalıdır.

4) Orman sınırlarını belirleme ve tapuya tescil çalışmaları beş yıldan daha kısa bir süre içinde bitirilmelidir.

5) Orman kadastro ve tescil çalışmaları bitirildikten sonra Anayasanın **"orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerler..."** ile **"...tarihinden önce orman niteliğini tam olarak yitirmiş...yerlerin"** orman sınırları dışına çıkarılmasına olanak veren hükümleri ile 6831 sayılı Orman Kanunun 2. maddesi ve ilgili Yönetmelik tümüyle yürürlükten kaldırılmalıdır.

6) Orman kadastro çalışmaları sırasında herhangi bir nedenle "orman sınırları dışına çıkarılan" yerlerden "şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak" bulunduğu yerler, bu tür eylemleri caydırıcı düzenlemelerle değerlendirilmeli; "su ve toprak rejimine zarar vermeyen", "orman bütünlüğünü bozmayan", "çevresindeki orman ekosistemlerinin tüm öğeleriyle kendisini yenileyebilme gücüne zarar vermeyen" ve "ormancılık çalışmalarının etkenlik, verimlilik ve kârlılık düzeylerini düşürmeyen" tarım ve hayvancılık yapılmakta olan yerlerin ise, Anayasamızın 170. maddesinde öngörüldüğü gibi, devlet eliyle imar ve ıslah edildikten sonra arazi kullanım planlarına uygun olarak "orman içi köylülerinin" kısmen veya tamamen yerleştirilmesine tahsis edilmesi sağlanmalıdır.

SONUÇ

Evet, siyasal iktidar tam bir tüccar "ketumluğu" ve keyfiliği içinde hareket etmektedir. Ancak, TBMM'nin Anayasanın 33. maddesinde açıklanan "bilgi edinme yollarının" gerektiği gibi kullanılmasıyla, kitle iletişim araçlarının ve demokratik kitle örgütlerinin çabalarıyla siyasal iktidarın bu "ketumluğu", keyfiliği aşılabılır; aşılması gerekmektedir. Bu bağlamda ayrıntılı olarak açıklanması zorunlu 3 soru vardır: "2B arazileri";

1) Şimdiki kullanım biçimleri, kullanım ve değişim değerleri kimler tarafından ve nasıl belirlenmiştir?

2) En uygun kullanım biçimlerinin ne olması gerektiği yersel olarak belirlenmeden, böylesi bir belirlemeye dayalı kullanım planlaması yapılmadan kamu yararına nasıl değerlendirilebilecektir?

3) Değerlendirilmesine yönelik karar ve uygulama süreçlerine Orman, Orman-Köy İlişkileri, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlükleri ile Anayasanın 135. maddesinde sözü elden Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları nasıl katılabileceklerdir?

Bu zorunluluk yerine getirilmediğinde yapılabilecek olanlar, deyiş yerindeyse "gölge boksu" olmaktan öteye geçemeyecektir.

Son gelişmeler; “bir musibet Şelaket, kötülük– bin nasihatten yeğdir” atasözünü akla getiriyor. Bilindiği gibi, İkizdere Vadisi’nde de doğal süreç ve varlıkların yıkımına yol açabilecek HES’lerin yapılması öngörülüyordu. Ancak, Vadinin “Doğal Sit” olarak ayrılmasına karar verilince, bu öngörü, en azından şimdilik gerçekleştirilemez oldu. Bu gelişme kitle iletişim araçlarına yansınca hazırlık çalışmaları gerçekten de uzunca zamandır yürütülen “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı”nın gündeme gelmesine yol açtı. Böylece, Tasarının neler getirip neler götüreceği kamuoyunda tartışılmaya başlandı. Bu, olumlu bir gelişme kuşkusuz. Ancak, tartışmalarda çoğunlukla sergilenen sıklık siyasal iktidarın bu alanda da ne denli şanslı olduğunu düşündürüyor. Sözgelimi, Tasarının, siyasal iktidarın, İkizdere ile ilgili olumlu kararın aşılmasına yönelik çabasının bir ürünü olduğu öne sürülüyor. Dolayısıyla, yine “tek ağacı görmekten ormanı göremememe” durumuna düşülüyor. Oysa “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı” gerek hazırlık sürecinde yaşananlar gerekse içerdiği yaptırımlar yönünden başlı başına bir gösterge; siyasal iktidarın doğal varlık ve süreçlere nasıl yaklaştığının, daha açık bir söyleyişle de doğal varlık ve süreçleri sermaye birikimine bir olanak olarak sunma çabası içinde olduğunun göstergesi... Ancak, Tasarının yalnızca İkizdere Vadisi’nde yapılacak HES’lerle ilişkilendirilerek tartışılması, Çevre ve Orman Bakanlığı’nın;

- ✓ “...tasarının 2002’den bu yana üzerinde çalışılan bir konu olduğu”,
- ✓ “21 Aralık 2009’da AB Çevre Fası’nın açılmasıyla da sürecin hızlandığı” ve
- ✓ “Tasarıya 6 Ekim 2010 tarihinde Başbakanlık Kanunlar Kararnameler Genel Müdürlüğü’nde nihai hali verilmiştir. Rize İkizdere Vadisinin 22 Ekim 2010 tarihinde sit alanı ilan edildiği düşünülürse, son düzenlemenin bu kararlar ve HES projeleri ile herhangi bir alakasının olmadığı daha iyi anlaşılacaktır”

Vb. türden doğru ve bir bakıma da kendisini aklamaya ama kamuoyunu, deyiş yerindeyse “uyutucu” açıklamalar yapması kolaylaştırılmıştır.

Tartışmalar sırasında, yine çoğunlukla, Tasarı tek başına ele alınıyor; ne büyük bir yanlış... Oysa, Anayasada 12 Eylülde “evetlenen” değişiklikler kapsamında idari yargının ve kuruluş yasında yapılmak istenen değişikliklerle de Sayıştay’ın etkinlik alanlarının kısıtlanması vb. düzenlemeler de aynı bütünün parçalarıdır; siyasal iktidarın söz konusu çabalarını kolaylaştırıcı düzenlemelerdir. Nedense, bu son derece yalın gerçekler ya görülemiyor ya da çeşitli gerekçelerle görmezden geliniyor.

Öte yandan, ülkemizde “doğanın korunması” alanında da göz ardı edilemeyecek düzeyde bilgi üretilmiş, deneyim birikimi oluşmuş ve oldukça etkili bir kamuoyu duyarlılığı yaratılmıştır. Bu gelişme, bir yanıyla konuyla ilgili her türlü düzenlemenin tasarlanmasını ve yürütülmesini önemli ölçüde

kolaylaştıran, kamusal bir olanaktır. Siyasal iktidarın, en azından Türkiye’nin de taraf olduğu ülkelerarası anlaşmalar uyarınca bu gerçeği göz ardı etmemesi gerekiyor. Üstelik, Anayasamızın 56. maddesi de böyle bir tutumu zorunlu kılmaktadır. Ne var ki, bu zorunluluklar, bir yanıyla da siyasal iktidarlara için kesinlikle aşılması gereken engellerdir. Siyasal iktidar da bu gerçeklerin ayırdındadır; ayırdında olduğu içindir ine ilgili gördüğü demokratik kitle örgütü yönetici ve uzmanlarını da Tasarının hazırlanma sürecine katmıştır. Ancak, hazırlık çalışmalarına gerçekten de övünülecek bir içtenlik ve yapıcılıkla yaklaşp katkıda bulunma çabasına gösteren kişi, kurum ve kuruluşların kaygıları, görüş ve önerileri söz konusu Tasarıya hemen hemen hiç yansıtılmamıştır. Kısacası, hazırlık sürecine katılan kişi ve kuruluşlar, deyim yerindeyse, yine “konu mankenliğinden” öteye geçemeyen bir konumda bırakılmıştır.

Hazırlık sürecine katılan ve katkıda bulunanların bilgisi dışında son biçimi verilen Tasarı öngörüldüğü gibi yasalaştığında;

- ✓ Ülkemizdeki doğa koruma alanında yoğun hukuksal, yönetsel ve teknik çatışmalara neden olabilecek,
- ✓ Bugüne değin koruma altına alınabilen, dolayısıyla rantı artan alanların yerli ve yabancı sermayenin istekleri doğrultusunda kullanılabilmesi daha da kolaylaştırılabilir,
- ✓ Doğal varlıklarımızın onarılamayacak biçim ve düzeyde zarar görmesine yol açabilecek uygulamalara yasal dayanaklar sağlayabilecek,
- ✓ Doğa koruma alanında onca emek ve özveriyle elde edilebilen kazanımların yitirilmesine yol açabilecek,
- ✓ Türkiye’yi taraf olduğu çok sayıda ülkelerarası anlaşma karşısında çeşitli uyumsuzluklara düşürebilecek

bir dile, düzene ve yaptırımlara sahiptir. Ayrıca öngörülen “koruma” yönetiminde göstermelik “katılım” ve “danışma” organlarına yer verilmekte ve dolayısıyla da Çevre ve Orman Bakanlığı her durumda tek başına “son sözü” söyleyebilecek bir konuma getirilmektedir.

Bu nedenlerle, “Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı”, Türkiye’nin de taraf olduğu ülkelerarası çok sayıda anlaşmanın yanı sıra Anayasanın “Tarih, Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması” başlığı altında yer verilen 63. maddesindeki;

“Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır”

yaptırımına aykırıdır. Anayasanın 56. maddesindeki; **“Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir”** yaptırımı ise şimdilerde de yürürlüktedir ve “vatandaşlık ödevinin” yapılması gerekmektedir. Bu gereğin yazıkklanmalarla,

yakınmalarla ve özellikle de tekil sorunlara indirgemecilikle yerine getirilemeyeceği açıktır. Artık, hiç olmazsa bu yalın gerçek kavranmalıdır; kavranmalı ve Tasarının tüm getirecekleri ve götürecekleri sergilenmelidir. Aşağıda tartışmanıza açılan görüşlerin, bu gereğin yerine getirilmesine katkıda bulunma çabası olarak değerlendirilmesini dilerim.

GİRİŞ

Doğal varlıkların ticarileştirilmesine, “koruma” görünümü altında korunmamasına yönelik girişimlere yasal dayanaklar kazandırma çabaları ülkemizde de her düzeyde sürdürülmektedir. Üstelik, bu süreç görünümde çeşitli “katılımcı” düzenekler işletilerek gerçekleştirilmektedir. Böylece, kamuoyunda çalışmaların demokratik bir düzen içinde yürütüldüğü sanısı yaratılarak olası karşı çıkışların önlenebileceği ya da en aza indirilebileceği umulmaktadır. Kamuoyuna “**Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı**” olarak yansıtılan düzenleme, giderek gelenekselleştirilen bu tutumun son örneğidir. Hazırlık sürecine onlarca uzman kişi ve kuruluş temsilcisinin katılmasına karşın, hiçbir öneri ve uyarı dikkate alınmadan son biçimi verilen Tasarının taşıdığı olumsuzluklar altı kümede toplanarak bilginize sunulmuştur:

Tasarı, Anayasal ödevin “kağıt üzerinde” kalmasına yol açacaktır

Bilindiği gibi Anayasanın 56. maddesine göre “Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.” Açıktır ki, vatandaşların bu ödevlerini ancak çevrenin korunması ile ilgili her girişime katılarak ve/veya katkıda bulunarak yerine getirebilirler. Tasarının hazırlık sürecinde bir ölçüde de olsa göz önünde bulundurulmuş bu anayasal ilke Tasarının son biçimi verilirken göz ardı edilmiştir. Dolayısıyla, “katılımcılık” ilkesi, Tasarının hazırlanma sürecinde, deyiş yerindeyse “kenar süsü” işlevini görmüş, “kağıt üzerinde kalmıştır”. Tasarı, gerçekte, 37. maddesinin 4. bendiyle 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 9. maddesinin “a” fıkrasını yürürlükten kaldırarak bu durumun kurumsallaştırılmasını da öngörmektedir. Anımsanacağı gibi, en son 2006 yılında çıkarılan 5491 sayılı yasanın 6. maddesiyle yeniden düzenlenen bu fıkra göre;

Çevrenin korunması amacıyla;

a) Doğal çevreyi oluşturan biyolojik çeşitlilik ile bu çeşitliliği barındıran ekosistemin korunması esastır. Biyolojik çeşitliliği koruma ve kullanım esasları, yerel yönetimlerin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili diğer kuruluşların görüşleri alınarak belirlenir.>>

Öte yandan, bu, Tasarının 4. maddesinin “ç” bendinde “*Tabiat ve biyolojik çeşitliliğin yönetiminin karar alma sürecinde şeffaflık ile yeterli düzeyde katılım sağlanması esastır*” biçiminde açıklanan “katılım”

ilkesinin göstermelik bir süreç olarak işletileceğinin de somut bir göstergesidir. Başka hiçbir maddesinde “katılımın” nasıl sağlanabileceğine hiçbir açıklama getirilmemiş olması, 6 ve 7. maddelerinde oluşturulması öngörülen “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Kurulu” ve “Mahalli Biyolojik Çeşitlilik Kurulları”ndaki yapının ağırlıkla resmi düzeyde tasarlanması bu yargıyı haklı kılmaktadır.

Tasarının dayandırıldığı doğa koruma stratejisi yanlıştır, gerçekçi değildir

Çünkü Tasarıda;

- “tabiatı ve biyolojik çeşitliliği” koruma sorunun tek bir yasal çerçeve oluşturularak çözümlenebileceği varsayılmaktadır,
- öngörülen koruma amaçlı düzenleme ve uygulamalar doğal varlık ve süreçlere zarar verebilen yaşama etkinliklere dışsallaştırılmaktadır,
- “koruma” ile “kullanma” gibi doğası gereği çoğunlukla ve de ülkemiz özelinde iki karşıt eylemin eşanlı olarak gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir,
- “tabiatı koruma” ve “biyolojik çeşitliliği koruma” konuları birbirinden farklı eylem alanları olarak görülmektedir,
- “tabiatın korunması” sorunu doğal varlıkların korunmasına indirgenmekte, doğal varlıkların var olabilmelerinin ve varlıklarını sürdürebilmelerinin temel koşulu olan doğal süreçler gerektiğinde dikkate alınmamaktadır,
- koruma amaçlı düzenleme ve uygulamaların yalnızca özel olarak koruma altına alınabilmiş alanlar ve varlıklara indirgenmiş bir yaklaşımla geliştirilmesi öngörülmektedir,
- koruma amaçlı düzenleme ve uygulamaların yalnızca Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmesi hedeflenmekte; öteki bakanlıklar, yerel yönetimler, kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri vb kurum ve kuruluşlara herhangi bir yetki, görev getirmemekte; yalnızca oluşturulması öngörülen kurullarda temsil edilmeleri olanaklı kılınmaktadır,
- görece olarak en önemli koruma yapılarında bile, örneğin tabiatı koruma alanı, yaban hayatı koruma alanı, gen koruma alanı vb alanlarda, daha da önemlisi, bu alanların “**mutlak koruma bölgelerinde**” de (Madde 3/m) “**üstün kamu yararı**” (Madde 15/2), “**stratejik kullanımı gerektiren**” (Madde 15/2) vb hukuksal dayanaklara yeterince sahip olmadığı artık anlaşılan gerekçelerle, izin verilmesine, irtifak ve intifa hakları oluşturulabilmesine olanak sağlanmaktadır (Madde 15); üstelik bu alanda “son söz” için Bakanlar Kurulu yetkili kılınmaktadır,
- koruma yapısı kazandırılmış yerlerin tümünde de 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’na göre “kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesi” ve “turizm merkezi” ayrılabilmesine izin verilmektedir (Madde 32),
- öteki ilgili yasal düzenlemelerle hemen hemen hiçbir ilişki kurulmamıştır,

- Tasarı, Çevre Kanunu'nun 9. maddesinin "c" bendini yürürlükten kaldırarak ilgili uluslararası hukuksal düzenlemelerin dikkate alınmasını keyfi uygulamalara bırakılmaktadır,
- Çevre Kanunu'nun 9. maddesinin "f" bendini de yürürlükten kaldırarak koruma altına alınan türlerin ülke dışına çıkarılmasını, nesli tehdit ve tehlike altındaki yabancı bitki ve hayvan türlerinin uluslararası ticaretini olanaklı kılmaktadır.

Bu nedenle öngörülen içeriğiyle Tasarı doğa koruma çalışmalarının gerektiğinde etken olabildiğini rastlantılara bırakmaktadır.

Tasarıdaki kavramsal boşluklar, belirsizlikler ve anlam kaymaları, uygulamaları kargaşaya dönüştürebilecek, ilgili kuruluşlar arasında çatışmalara yol açabilecek, doğa koruma alanında şimdiye değin elde edilebilen kazanımları da geçersizleştirebilecektirŞ

Tasarının hemen hemen tüm maddelerinde birbirleriyle çelişkili, ne anlama geldiği anlaşılamayan, soyut, en azından tartışmalı terim ve kavramlara çokça yer verilmiş, genellemeler yapılmıştır: Örneğin,

- Tasarının 17. maddesinde olduğu gibi, "Nesli tehlike altında, nadir, dar yayılışlı, dar yayılışlı endemik, relik, tehdit altında, hassas ve gösterge türler tabii yaşama alanlarında özel olarak korunur" vb. gibi açık olmayan anlatımlara başvurulmuş; dahası, maddenin 2. bendinde "Özel korunması gereken yabancı bitki ve hayvan türlerine ilişkin liste Bakanlıkça belirlenir" yaptırımına da yer verilerek, keyfiliklere olanak sağlanmıştır,
- Örneği en çarpıcı biçimde 3. Maddeden verilebileceği gibi, koruma yapıları tanımlamasında bile birbirinden ayıramayacak açıklamalar yapılmıştır:

m-Mutlak Koruma Bölgesi: Korunan alan sınırları ve tabii habitatlar içinde bulunan ve bu alanların koruma altına alınmasını gerektiren tabiat ve biyolojik çeşitlilik değerlerini barındıran alanları,

n-Özel koruma alanı: Hassas habitatlar ile nadir ve tehdit altındaki türleri barındıran alanları,

Açıktır ki, bu iki kavram uygulamada kolaylıkla birbirinin yerine kullanılabilir.

- 13 korunan alan yapısı tanımlanmıştır; bu sayıda korunan alan yapısı uygulamada çeşitli karışıklıklara yol açabilecektir; ayrıca, bu yapıların çoğu IUCN'nin önerdiği yapı sınıflandırmasıyla da uyusmamaktadır,

*Bu durum, örneğin, 9. maddede de söz konusudur: Maddenin "c" bendine göre "c) **Milli park:** Bilimsel ve estetik bakımdan, milli veya milletlerarası düzeyde ender bulunan tabii değerlerden en az bir veya daha fazla ekosistemin tamamını kapsayacak büyüklükte olan özellikli kaynak değerlerinin bulunduğu ve yönetildiği kara, kıyı, sucul ve deniz alanlarıdır" "ç" bendine göre de; "ç- **Özel çevre koruma bölgesi:** Bu Kanunla belirlenen koruma statülerinin herhangi birinin özelliklerini taşımakla beraber, ulusal ve uluslararası önemi haiz olup aynı zamanda tarım, turizm, şehirleşme ve sanayi baskısı altında bozulma ve yok olma tehlikesi altındaki ekolojik açıdan hassas alanlardır."

- 2873 sayılı yasanın 7. ve 8. maddelerine göre kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin yapacakları tesislere yalnızca "milli park" ve "tabiat parkı" olarak ayrılan yerlerde ve belirli koşullarla izin verilebilirken, Tasarı, 15. maddesinin 2. bendiyle Bakalar Kuruluna, "Tabiatı koruma alanları, yaban hayatı koruma sahaları, gen koruma alanlarında ve korunan alanların mutlak koruma bölgelerinde" "üstün kamu yararı ve stratejik kullanımı gerektiren" durumlarda her kişi ve kuruluşa "kullanma izni, intifa ve irtifak hakkı" verebilme olanağı getirmektedir;
- 22. maddesinin 3. fıkrasında "Tabii durumuna uygun hale getirilemeyen alanlar buna en yakın bir yaşama alanına dönüştürülür" biçiminde nelerin, kimler tarafından nasıl yapılabileceğine hiçbir açıklama getirilmeyen yaptırımlara yer verilmiştir,
- "Veya" bağlacıyla birbirine bağlanmış çok sayıda tümcecikteki eyleme, uygun duruma vb. kim, hangi kuruluş tarafından nasıl karar verileceği belirsizdir,

Amacı, "Ülkemizin kara, kıyı, sucul ve deniz alanlarındaki sahip olduğu tabii değerlerin, biyolojik çeşitliliğin, gen kaynaklarının ve peyzajın korunması ile koruma kullanma dengesi gözetilerek sürdürülebilirliğine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi...." gibi ilgi alanları, olguları, dolayısıyla önlemleri ve ilgili kuruluşları (görevli ve yetkili) son derece farklı olan bir yasal düzenlemede bu türden belirsizlikler, boşluk ve anlam kaymaları önlenemediğinde yönetsel kargaşa kaçınılmazdır.

Tasarıda öngörülen yönetsel yapı olumlu kurumsal gelenekleri geçersizleştirecek, doğa koruma gibi çok taraflı bir sorun alanının yönetimini tümüyle siyasal iktidarlara bırakacaktırŞ

Türkiye'de geçerli olan ekonomik büyüme süreci yeni sermaye birikim alanlarının bulunmasını ve ticarileştirilmesini gerektirmektedir. Doğal varlıklar ise, ülkemizde, henüz böyle bir büyüme düzeninin gerektirdiği yoğunlukta ve yaygınlıkta henüz ticarileştirememiştir. En son düzenlenen içeriğiyle Tasarı, öngörüldüğü gibi yasalaştığında hemen hemen tümüyle bu yetersizliğin aşılmasına sınırsızca katkıda bulunabilecek bir düzenleme işlevini görecektir. Çünkü tasarıda;

- eşgüdüm, denetleyici, yaptırım uygulayıcı, bağımsız, demokratik bir kamusal yönetim yapısı öngörülmemektedir,
- yer verilen "Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Kurulu" ile "Mahalli Biyolojik Çeşitlilik Kurulları", dahası "Tabiatı Koruma Bilim Heyeti", her yönüyle siyasal iktidarlara bağımlı, yeterince katılımcı olamayacak kurullardır; aralarında yetki ve sorumluluk işbölümü yoktur,
- Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Kurulu" ve "Mahalli Biyolojik Çeşitlilik Kurulları" ile "Tabiatı Koruma Bilim Heyeti" etkinlik alanları örtüşmemekte; aralarında işlevsel bir bağ kurulmamakta; 8. maddenin 2. bendinde sözü edilen "biyolojik çeşitlilik uzman listesi"nde kimlerin yer aldığı

belirtilmemekte ve 6 üyenin kim tarafından ve nasıl "seçileceğine" herhangi bir açıklık getirilmemektedir,

- Tasarının 6. maddesine göre; "Bu Kanun kapsamına giren konularda genel istişarenin sağlanmasını, tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak maksadıyla gerekli kararları almak üzere..." oluşturulan 20 kişilik **Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Kurulu**'nun çoğu üyesinin genel müdür ya da genel müdür yardımcısı gibi kamu görevlilerinden oluşturulması öngörülmektedir. Öyle ki, bu kurulda DSİ ve Maden İşleri, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürleri yahut yardımcılarının da yer verilmiştir. "Mahalli Biyolojik Çeşitlilik Komisyonu"nun üye bileşiminde bile büyük ölçüde korunan bu yapının siyasal iktidarlara bağımlı olması kaçınılmazdır,
- 6. maddede önce "Bu Kanun kapsamına giren konularda genel istişarenin sağlanması" görevi verilen "**Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Kurulu**", maddeye göre "tabiatın ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak amacıyla gerekli kararları..." da alabilecektir; ancak bu kararların niteliğine, daha da önemlisi yaptırım gücüne hiçbir açıklık getirilmemektedir,
- Çevre ve Orman Bakanlığı'nın merkez ve taşra birimleri tarafından kullanılması gereken ve özellikle de doğa koruma alanında vazgeçilemeyecek olan yönetsel ilkeler geçersizleştirilmektedir. Örneğin, Tasarının 4. maddesinde yer verilen "Korunan alanlarda yerinde koruma ve yönetimin sağlanması için gerektiğinde işbirliği ve yetki devri yapılabilir" yaptırımının hangi alanlarda ve düzeylerde işletilebileceğine herhangi bir açıklık getirilmemiş olması, özellikle yerel düzeyde son derece vahim çatışmalara yol açabilecektir,
- Daha önce herhangi bir koruma yapısına kavuşturulmuş alanların yürürlükteki yapısı, geçici 1. maddeye göre, "uygun statü verilinceye değin", sürdürülebilecektir. Bu yaptırımıyla Tasarı, aynı koruma statüsüne sahip alanların bile farklı yönetsel yapılarla yönetilmesi gibi keyfiliklere yol açabilecek,
- 4. maddenin "a" bendine göre "Korunan alanlarda koruma ve kullanım kararlarının uzun devreli gelişme planları veya her tür ve ölçekteki planlar ile belirlenmesi esastır"; ancak, bu düzenlemeye göre arazi kullanımı gibi çok boyutlu ve çok sektörlü bir kararın kim, hangi kurum, kuruluş tarafından nasıl alınabileceği belirsizdir,
- 13. maddesine göre de "Korunan alanların kontrolü ve korunması için gerekli görülen hallerde koruma görevi özel güvenlik marifeti ile..." sağlanacaktır. Ne var ki, koruma altındaki varlık ve süreçlerin gerektiğinde korunabilmesi, özel bilgi ve beceri donanımı gerektirmektedir; polisiye önlemlerle bu gerek yerine getirilemez,
- Tasarının 9. maddesinin 3. bendine göre; "Uzun devreli gelişme planları da dâhil olmak üzere korunan alanlara ait her tür ve ölçekteki planlar

Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır. Bu alanlarda sit alanı bulunması halinde sadece sit alanlarıyla sınırlı kalmak kaydıyla ilgili Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun uygun görüşü alınır"; böylece, görece olarak bağımsız organlar olan söz konusu koruma bölge kurullarının işlevleri sözü edilen "uygun görüşü" vermekle sınırlandırılmış olmaktadır.

Bilindiği gibi, doğanın, bu kapsamda da biyolojik çeşitliliğin korunabilmesi ancak yeterince etkili kamusal bir yönetsel yapıyla kalıcı sonuçlar verebilecek bir etkinlik alanıdır. Oysa Tasarının yukarıda örneklenen yetersizlikleri giderilemediğinde böyle bir yönetsel yapı da kurulamayacak, söz konusu etkinliklerin amacına ulaşabilmesi de büyük ölçüde rastlantılara kalacaktır.

Tasarı, doğa korumanın temel araçlarından birisi olan planlama, siyasal iktidarların her türlü keyfiliklerine açık bırakılmıştır

Tasarı, planlama işlevi ile ilgili olarak iki planlama düzlemine yer verilmektedir: i) Uzun Devreli Gelişme Planı ve ii) Tür ve Habitat Koruma Eylem Planı. Ne var ki bu iki düzlemle ilgili yaptırımlar öngörülüşü gibi yasalaraştığında doğa koruma çalışmaları;

- gerektiği gibi planlanamayacak,
- hazırlanan "planlar" ise doğaya ve bu kapsamda biyolojik çeşitliliğe zarar verebilecek kararlara ve eylemlere dayanak olabilecektir.

Çünkü Tasarıda, örneğin;

- 4. maddenin "a" bendinde; "Korunan alanlarda koruma ve kullanım kararlarının uzun devreli gelişme planları veya her tür ve ölçekteki planlar ile belirlenmesi esastır" yaptırımına yer verilmiştir; ancak "**veya**" bağlacından sonra sözü edilen "her tür ve ölçekteki planların" neler olabileceğine ve buna kimler tarafından nasıl karar verilebileceğine herhangi bir açıklık getirilmemiştir,
- 3. maddenin "ü" bendinde "Uzun Devreli Gelişme Planı: Korunan alanların kaynak değerlerinin korunması, arazi kullanımı ve yönetimi için hazırlanan planları" tanımı yapılmıştır. Ancak, "arazi kullanımı ve yönetimi" çok boyutlu ve çok taraflı bir karar alanıdır; bu alanda yalnızca Çevre ve Orman Bakanlığı'nın yetkilendirilmesi aşılamayacak yönetsel çatışmalara yol açabilecektir,
- 9. maddenin 3. bendinde de "Uzun devreli gelişme planları da dâhil olmak üzere korunan alanlara ait her tür ve ölçekteki planlar Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır" yaptırımına yer verilmiş, ancak, yaptırımda sözü edilen "her tür ve ölçekteki planların" hangi planlar olduğuna hiçbir açıklama getirilmemiştir,
- "uzun devreli gelişme planları da dâhil olmak üzere her tür ve ölçekteki planların" nasıl bir düzen içinde hazırlanacağı ya da hazırlattırılabilceği belirsizdir,
- 21. maddede "Tür ve habitat koruma eylem

planları ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte Bakanlıkça hazırlanır veya hazırlattırılır. Tür ve habitat koruma eylem planları Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Kurulunun görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça onaylanır” yaptırımına yer verilmesine karşın bu planların, öteki yaptırımlarda yine Bakanlıkça yapılabileceği ya da yaptırılabilmesi belirtilen “her tür ve ölçekteki planlar” ile, özellikle de “Uzun Devreli Gelişme Planı” ile ilişkisi nasıl kurulabileceği hiçbir biçimde düzenlenmemiştir.

Açıktır ki, yatay ve dikey tümleşikliğin gerektiğinde sağlanması her türlü planlama çalışmasının öncelikli koşuludur. Tasarıda bu koşul yerine getirilmemekte, aksine, gerçekte “plansızlık” olarak nitelendirilebilecek karar ve uygulama süreçlerine olanak verilmektedir. Bu durum, doğa koruma amacıyla kullanılabilecek kısıtlı kaynakların savurganlığına yol açabilecek, yanı sıra, siyasal iktidarların, somut olarak da ilgili yönetimlerin her türlü keyfili karar ve uygulamalarını kolaylaştırabilecektir.

Tasarı, siyasal iktidarlara daha önce çeşitli koruma yapılarına kavuşturulabilmiş alanları bu yapılarından çıkarma olanağı getirilmektedir

Tasarının “Geçici 1. maddesinin 2. bendine göre;

“2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında doğal/tabii sit olarak tescil ve ilan edilmiş alanlardan; bu Kanunun 9 uncu maddesinde tanımlanmış koruma alanlarında ve 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamına giren orman ve orman rejimine tabi olan sınırlar içerisinde kalan alanlarda yer alanların doğal sit veya tabii sit statüleri ile 2863 sayılı Kanuna göre belirlenen korunma alanları statüleri....”

kaldırılabilir. Geçici 2. maddesine göre de;

“2863 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında doğal/tabii sit olarak tescil ve ilan edilmiş alanlardan sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, yaban hayatı koruma ve yaban hayatı geliştirme sahalarında ve 6831 sayılı Kanun kapsamına giren orman ve orman rejimine tabi olan sınırlar içerisinde kalan alanlar dışında kalan alanlardaki 2863 sayılı Kanun kapsamında tescilli yapılmış doğal sit ve tabiat varlıkları “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Komisyonu” tarafından değerlendirilir ve Bakanlık tarafından uygun koruma statüsü....”

verilebilir.

Tasarı öngörüldüğü gibi yasalaştığında, siyasal iktidarlar bu geçici maddelerle her türlü koruma yapısında gerekli gördüğü yapısal değişikliklere gidebilecektir.

Tasarı, doğa koruma-halka ilişkiler sorununun nasıl çözümlenebileceğine hiçbir açıklık getirmemektedir

Doğa ve özel olarak da biyolojik çeşitliliği koruma

amaçlı etkinlikler, açıktır ki, halkın özellikle ilgili kesimlerinin katkısı ve katılımlarının gerektiğinde sağlanmasını zorunlu kılmaktadır. Öte yandan, bu etkinlikler, çoğunlukla bu kesimleri çeşitli yönlerden de hem olumlu hem de olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Bu gerçeklere karşın Tasarıda “Yöre Halkının Hakları” başlığı altındaki 14. maddede, yalnızca;

“Korunan alanlarda geleneksel olarak üretilen ürünlerin geliştirilmesine, üretilmesine, belgelendirilmesine, mahallinde pazarlanmasına ve satışına öncelik verilir. Bakanlık bu konuda gerekli tedbirleri alır.”

yaptırımına yer verilmiştir. Açıktır ki, bu yaptırım;

- herhangi bir koruma yapısına kavuşturulmuş alanlardan da ticari amaçlarla yararlanabilmesine sınırsızca olanak vermekte,
- herhangi alanın bir koruma yapısına kavuşturulması nedeniyle artacak ve/veya yeni kazanacağı rantının ilgili taraflar arasında paylaşımını düzenlememekte,
- ilgili “yöre halkının” yasanın uygulanmasından doğabilecek çeşitli kayıplarının nasıl giderilebileceğine açıklık getirmemekte,
- ilgili “yöre halkının” kendilerini doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiren koruma kararlarının alınma ve uygulanma süreçlerine nasıl ve ne denli katılabileceğini ortaya koymamaktadır.

Dolayısıyla, Tasarı öngörüldüğü gibi yasalaştığında ilgili “yöre halkının” koruma çalışmalarına yabancılaştırmalarının önlenememesi tümüyle rastlantılara kalacak, bu da söz konusu çalışmaların etkenlik düzeyini düşürebilecek, kaynak savurganlıklarına yol açabilecektir.

SONUÇ

“Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı”, içerdiği yaptırımların eksikliği ve yanlışlığı ile içermediği yaptırımları dolayısıyla taşıdığı yetersizlikler, ülkemizde bugünlere kalmış doğal varlıklarımızın ve doğa koruma alanındaki kazanımların onarılamayacak biçimde zarar görmesine yol açabilecektir. Bu nedenle Tasarı;

- bu içeriği ve düzeniyle TBMM’ne sunulmamalıdır;
- hazırlık sürecinde dile getirilen ve katılımcılar tarafından da benimsenen görüş ve öneriler dikkate alınarak yukarıda örneklenen eksiklik ve yanlışlıkları giderilecek biçimde yeniden düzenlenmelidir;
- yeniden düzenlenen Tasarının, TBMM’deki ilgili komisyonlarda görüşülmesi, sürecine “taraf” konumundakiler öncelikli olmak üzere ilgili demokratik kitle örgütlerinin dengeli katılımları sağlanmalıdır;
- yeniden düzenlenen Tasarının kitle iletişim araçlarıyla genel kamuoyunun bilgisine sunulmalı, görüş ve önerilerine açılmalıdır.

TÜZÜK DEĞİŞİKLİĞİ AMACIYLA 25 ARALIK 2010 GÜNÜ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL YAPILMIŞTIR

Tüzüğün yeni şubeler, temsilcilikler ile yeni gelişen durumlara göre yeniden uyarlanması kapsamında yalnızca tüzük değişikliklerinin görüşüldüğü ve karara bağlandığı Olağanüstü Genel Kurul 25 Aralık 2010'da Dernek Genel Merkezinde gerçekleştirilmiştir. Tüzük değişikliklerinin yanında, İktisadi İşletme Yönetmeliği, Kol Yönetmeliği, Ekoturizm Yönetmeliği, Onur Kurulu Çalışma ve Disiplin Yönetmeliği de Genel Kurul'da görüşülmüş ve yapılan önerilerle son şeklini almıştır. Tüzük değişiklikleri ve yeni yönetmelikler Dernekler Masasının onayından sonra Derneğimizin web sitesinde (www.ormancilarderneği.org) yayımlanacaktır.

DERNEĞİMİZİN 86. YILI GENEL MERKEZ BİNASINDA KUTLANMIŞTIR

Genel Merkezde derneğimizin 86. yılı kutlanmıştır. Genel Sekreter Hüseyin ÇETİN'in açış konuşmasından sonra Genel Başkan Mustafa YUMURTACI, Türkiye Ormancılar Derneği'ni anlatan bir konuşma yapmıştır. Daha sonra ise Dernek üyeliğinde 60. yılını dolduran üyelerimize plaket verilmiştir. Müzik eşliğinde yapılan kokteylden sonra kutlama sona ermiştir.

ORMANCILIĞIN KURUMSAL KİMLİĞİ VE KÜLTÜREL HAFIZASININ KALBI OLAN, ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GAZİ YERLEŞKESİNİN ELDEN ÇIKARILMASINA YÖNELİK GİZLİ VE AÇIK GİRİŞİMLERE DUR DİYORUZŞ

Geçmişte her kademedeki ormancı büyüklerimizin yoğun çabaları sonucunda, Türkiye'nin dört bir yanında bin bir zorluklarla temin edilen, Orman Genel Müdürlüğü'ne ait gayrimenkuller üzerine, son yıllarda bir kâbus gibi çöken karabulutlar, hızını daha da artırarak, ormancılığımızın kurumsal kimliği ve kültürel hafızasının kalbi olan Gazi Yerleşkesi üzerinde park etmiştir.

Kamuoyumuz, Orman Genel Müdürlüğü gayrimenkullerinin son beş-altı yıl içinde, haraç mezat elden çıkarılmasını sessiz, derinden büyük üzüntü ve ibretle yakından takip etmektedir. Yurt çapındaki Orman Genel Müdürlüğü gayrimenkullerinden; öncelikle tüm eğitim ve sosyal tesislerimizden başlayarak ormancılığımızın sembolü olan TAŞ BİNA, Atatürk'ün emriyle 1925 yılında kurulan ve Ankara halkına ucuz ve kaliteli fidan temin eden Söğütözü Fidanlığı, Ankara Orman Tamirhane Müdürlüğü arazileri, İstanbul Alemdağ Orman Fidanlığı ve çeşitli fidanlık arsaları, halkımıza şifa dağıtan Oylat Kaplıcası, Orman Bölge Müdürlüğü ve Orman İşletme Müdürlüğü yerleşkeleri elden çıkarılmış, adeta peşkeş çekilmiştir. En son Ankara Fidanlık Lojmanlarının bulunduğu yer bir devir protokolü ile TOBB'a verilmiştir. Öte yandan dağıtılmaya aday bölge ve işletme müdürlüğü yerleşkelerinin devirlerinin planlandığı söylenmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü Gazi Yerleşkesi; Atatürk'ün kurduğu Orman Çiftliği ile manen ve fiilen özdeşleşmiş olup, ormancılığımızın kurumsal kimliği, kültürel hafızasını temsil eden, 171 yıllık mesleki birikimlerin ülkemiz ve milletimiz yararına kamuoyu ile paylaşıldığı başkentin önemli bir yeşil dokusudur. Geçmişte ve günümüzde Ankaralının sık sık ziyaret ettiği çeşitli ağaç ve bitki türlerinin bulunduğu adeta bir "Botanik Bahçesi" ya da "Arboretum" gibidir. **Ancak bu yerin Başbakanlığa veya Başbakanlığın istemi üzerine diğer kamu kurum ve kuruluşlarına verilmesi yönünde gizli çalışmaların yapıldığına ilişkin meslek kamuoyumuzu rahatsız eden ciddi duyurular alınmıştır.**

Ormancıların üstün gayretleri sonucunda, Gazi Yerleşkesinin ormancılığa yakışır hale getirilmiş olmasının, bu camiaya teşekkür ve takdir edilme nedeni olması gerekirken, aksine başka kurumlara verilmek istenerek camiamız cezalandırılmaktadır.

O nedenle, bizimle beraber aynı kaygıyı taşıdıklarını umduğumuz **Orman Genel Müdürlüğü üst düzey yetkililerine diyoruz ki; her ne şekilde olursa olsun, bu yerin verilmesine yönelik yapılan veya yapılacak olan baskılara boyun eğmeyiniz, imza koymayınız, meslektaşlarımızın kemiklerini sızlatacak tasarruflarda bulunmayınız. Mesleğimizin menfaatini şahsi ikballerinizin üstünde tutunuz.**

Gazi Yerleşkesini almaya göz koyan her türlü güç odaklarına da diyoruz ki; Türkiye'nin üçte birinde çalışma yapan, tüm ülkemizi ağaçlandırmalarla yeşile boyayan, canla başla mücadele edip doğayı koruyan, bu uğurda onlarca şehit veren, vefakâr ve cefakâr ormancıları yok saymayınız. Karşınıza da almayınız. Şayet böyle bir düşünceniz var ise, bundan vazgeçiniz.

Ormancı meslek ve sivil toplum örgütleri olarak, Gazi Yerleşkesinin her ne şekilde olursa olsun, Orman Teşkilatının elinden alınmasına şiddetle karşı olduğumuzu, hukuki çerçevede tüm demokratik haklarımızı kullanacağımızı kamuoyuna saygıyla duyururuz. **15/12/2010**

ORMANCI MESLEK, DEMOKRATİK KİTLE VE SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ

ORMAN MÜHENDİSLERİ ODASI

ORMAN TEKNİKLERLERİ DERNEĞİ

TÜRK TARIM ORMAN-SEN

TARIM ORMAN-İŞ

TÜRKİYE ORMANCILIK

KOOPERATİFLERİ MERKEZ BİRLİĞİ

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

EMEKLİ ORMANCILAR DERNEĞİ

YEŞİL TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

TARIM ORKAM-SEN

TARIM ORMAN VE ÇEVRE HAK SENDİKASI

BASINA VE KAMUOYUNA

2/B ARAZİLERİNİ SATMA HAZIRLIĞI YAPILIYOR...

Hükümetin “2B arazilerini” ne pahasına olursa olsun satma girişimi, “seçim yatırımı” olarak yeniden gündemdedir. Ve ne yazık ki bunu yaparken hukuk dışı ve katılımcılıktan uzak düzenlemelerin öne çıktığı görülmektedir. Oysa hükümet 2003 yılında Anayasa değişikliği yapmayı bile göze almışken bunu başaramamıştır.

Yüksek rantlı 2B arazilerini seçimlerden önce satışa hazır hale getirmek üzere Çevre ve Orman Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı tarafından hummalı bir çalışma yürütülmektedir. Bir yandan kadastral yanlışlıkların düzeltilmesi ve işgalcilerin saptanması gibi teknik nitelikli çalışmalar aceleye getirilirken, diğer yandan **Ormanlarımıza Sahip Çıkılma Birliği (OSB)** ile birlikte bir yıllık çalışma sonucunda varılan mutabakat metni göz ardı edilmekte, “çalışmalar kamuoyundan gizlenerek” yürütülmektedir.

Siyasal iktidarın “2B arazilerini” satmak amacıyla şimdilerde yapmaya çalıştığı düzenlemeler, geçmişte de gündeme gelmiş ancak bu doğrultudaki her düzenleme ya Anayasa Mahkemesince durdurulmuş ya da çıkarılan yasalar Cumhurbaşkanı tarafından Anayasaya aykırı bulunarak veto edilmiştir.

Hal böyle iken benzer düzenlemelerin bu kez sadece göstermelik olarak hazırlandığı anlaşılmaktadır. Hazırlanmakta olan ve kısmen basına sızdırılan yeni yasal düzenlemenin Cumhurbaşkanı'nca onaylansa bile Anayasa Mahkemesine gitmesi halinde Anayasa Mahkemesince iptal edileceği açıktır. Bu hususu Hükümetin bilmemesi mümkün değildir. Aksine bilerek ve isteyerek “Anayasa Mahkemesi iptal edinceye kadar” oldu-bittiye getirip rantı yüksek arazileri peşkeş çekme niyetini göstermektedir. Öte yandan yüzyıllardır orman içinde yaşayan orman köylülerine, yaşadıkları bu alanların para ile mi satılacağı yoksa tahsis mi edileceğine ilişkin bir açıklama da henüz yapılmış değildir. Bilinmelidir ki bu durum; 2B sorununu çözmek yerine daha karmaşık ekonomik ve toplumsal sorunlara yol açarak çözümsüzlük üretecektir.

Kamuoyunu oldubittilere karşı duyarlı olmaya çağırıyoruz. Ve başta iktidar partisi olmak üzere tüm siyasi parti gruplarına sesleniyoruz!

2B konusunun, kamuoyundan gizlenerek değil, toplumun her kesiminin katkıları ile olgunlaştırılarak, akıllarda oluşan şüphe ve güvensizlik unsurları giderilerek ve geniş tabanlı uzlaşma ürünü haline getirilerek çözümlenmelidir.

Biz aşağıda imzası bulunan örgütler OSB bünyesinde ormanlarımıza sahip çıkmaya devam edeceğiz..

Toplumun tüm kesimlerini de duyarlı olmaya çağırıyoruz.

Ormanlarımıza Sahip Çıkılma Birliği Adına

OSB YÜRÜTME KURULU

ORKOOP
Cafer YÜKSEL
OSB Sözcüsü

TOD
Mustafa YUMURTACI
OSB Sekreteryası

OMO
Muhammet SAÇMA
Üye

TEMA
Nafi ALTINÖZ
Üye

TARIM ORKAM-SEN
Yücel GÜL
Üye

KIRÇEV
Salih USTA
Üye

HARİTA VE KADASTRO MÜH.ODASI
Ozan ÖZER
Üye

Orman Ağaçları Islahında Genomik Seleksiyon

Doç. Dr. Fikret T. Işık,
North Carolina State University, College of Natural Resources,
Department of Forestry and Environmental Resources, Raleigh, NC, ABD,
Telefon:1-919-515-6072, Email: fisik@ncsu.edu

Klasik hayvan ve bitki ıslahında bir ferden genetik değerini belirlemek için döllerinin performansı ölçülür. Örneğin, 200 ağaç arasında hastalığa dayanıklı olanı seçmek istiyoruz. Bu 200 ağacın genetik değerini belirlemek için onlardan elde edilen fidanlar arazide eşit şartlarda yetiştirilir. Fidanların hastalığa tepkisi ölçülür. Fidanların ortalama performansı anne ağacın genetik değeri hakkında bize bilgi verir. Bu işleme kısaca döl denemeleri denir. Hayvan ve bitki ıslahında döl denemeleri uzun yıllardır kullanılan başarılı bir tekniktir. Ancak bu teknik oldukça pahalı, lojistik olarak organizasyonu zordur. Çaprazlama-döl denemesi-seleksiyon döngüsü uzun yıllar alır.

uygulamalarına geçildi. Son yıllarda yapılan bazı araştırmalarda ineklerde genomik seleksiyon ile süt veriminin %92 düzeyinde arttırılabileceği gösterilmiştir (Schaeffer 2006).

Genomik seleksiyon nasıl çalışır?

Genomik seleksiyonu açıklamak için bazı kavramları tanımlamamız gerekir. Markırlar, DNA dizilimindeki polimorfizmi (çeşitlilik) gösterir. Diğer bir deyimle, DNA markırları kromozomlarda DNA diziliminin ve uzunluğunun değiştiği yerleri gösterir. Bu değişikliklerin olduğu yerler (markır) fenotipi etkileyen genin kendisi olabilir veya gene yakın bir DNA dizilimi olabilir.

ABD'nin güney eyaletlerinde plantasyon ormancılığı önemli bir ekonomik sektördür. Plantasyonlar yaklaşık 12 milyon hektar alan kapsamaktadır. Solda ana ve babası belli olan genetik yönden üstün tohum elde etmek için yapılan kontrollü döllemeleri göstermektedir. Sağda ise genetik yönden üstün tohumlarla kurulan bir plantasyonu göstermektedir (Fotoğraflar: Steve McKeand).

Son yıllarda ABD, Avustralya ve Hollanda gibi bazı ülkelerde "genomik seleksiyon" dediğimiz yöntem büyük baş hayvan ıslahında bir devrim yarattı. Hayvan ıslahında klasik döl denemelerinin yerini laboratuvarlarda elde edilen DNA markırları yer almaya başladı.

Genomik seleksiyon nedir ve nasıl ortaya çıktı?

Genomik seleksiyon; fenotip yerine bütün DNAYı (genleri) kapsayan markırlara kullanarak laboratuvar şartlarında seleksiyon yapmak olarak tanımlanabilir. Genomik seleksiyonun başarılı olabilmesi için öncelikle DNA markırları ile fenotip arasında ilişkilerin ortaya konması gerekmektedir. Diğer bir deyimle, genomik seleksiyon için başlangıçta döl denemelerinden elde edilen fenotipik veriye ihtiyaç vardır. Genomik seleksiyonun hayvan ıslahında çığır açmasına iki gelişme neden oldu: Öncelikle süt ineklerinin DNA dizilimi tamamlandı (Hayes ve ark. 2009). Böylece SNP denilen onbinlerce DNA markırlarının ekonomik bir şekilde elde edilmesi olanağı doğdu. İkincisi gelişme ise, Meuwissen ve arkadaşları (2001) fareler üzerinde yaptıkları bir araştırmada genomik seleksiyonun fenotipik seleksiyon kadar başarılı olabileceğini göstermeleri oldu. Bu gelişmeler üzerine ABD ve diğer bazı ülkelerde hayvanların genotiplerinin ortaya çıkarılmasına hız verildi ve genomik seleksiyon

Aşağıdaki basit şema iki ağacın anne ve babadan gelen kromozomlarını gösterir. DNA dizilimine baktığımızda iki ağaç arasındaki tek fark dördüncü lokasyondur. Bu lokusta Ağaç1'in genotipi **GA** iken (hereozigot), Ağaç2'in genotipi **GG** dir (homozigot). Bu iki ağaç diğer bütün lokuslar için aynıdır.

Ağaç 1 A C T G G T C ← Anneden gelen kromozom
Ağaç 1 A C T A G T C ← Babadan gelen kromozom

Ağaç 2 A C T G G T C ← Anneden gelen kromozom
Ağaç 2 A C T G G T C ← Babadan gelen kromozom

Yukarıdaki basitleştirilmiş örnekte dördüncü lokus polimorfiktir. Diğer bir deyimle iki ağacın genotipi farklıdır (Ağaç1=GA, Ağaç2=GG). Bu lokusun bir gen olduğunu varsayarsak, belki de bu genin **A** formunu bulunduran Ağaç1, Ağaç2 ye göre daha avantajlıdır. Diğer nükleotidler (lokuslar) her iki ağaç için aynı (homozigot) olduğu için fenotip ile ilişki kurmak açısından faydalı değildirler. Genomik seleksiyonda SNP denilen markırlar özellikle tercih edilir, çünkü bu markırlar hem basit (iki formu var), hem de binlercesini üretmek nispeten ucuz ve kolaydır.

Bir ıslah popülasyonunda bulunan yüzlerce ağacın bütün kromozomlarını (genom) 10 binlerce markır ile

işaretlediğimizi düşünelim. Bu markırların bir kısmı fenotipi etkileyen genlerin tam üzerine de düşebilir ya da çok yakınına düşebilir. Bu durumda markır ile gen arasında rastlantısal olmayan bir ilişkiden söz edebiliriz. Bu ilişkiyi tanımlayan istatistiğe bağlantısızlık eşitliği denir (linkage disequilibrium). Genomik seleksiyon, DNA markırları ile bağlantılı olan genler ile fenotip arasında rastlantısal olmayan ilişkileri kullanır.

Orman ağaçlarında genomik seleksiyon

Ağaçların boy, çap ve hastalığa dayanıklılık gibi ekonomik önemi olan fenotiplerini döl denemeleri ile ölçmek uzun yıllar alır (10-15 yıl gibi). Bu işlem aynı zamanda masraflıdır.

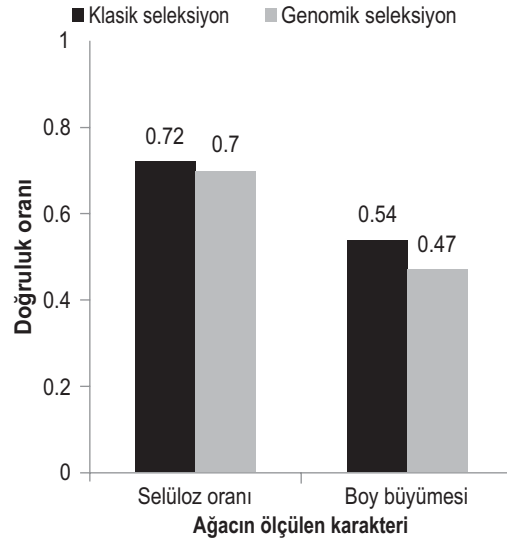

Orman ağaçlarında klasik döl denemeleri kullanılarak üstün bireyler seçilir. Bu yöntem başarılı olmasına rağmen uzun yıllar alır ve pahalıdır. Yan taraftaki resimde ABD'deki bir döl denemesinde üstün olan bir ağacın dölleri yeşil bir bantla işaretlenmiş (sağ sıra).

Hayvan ıslahındaki gelişmeleri göz önünde tutan ABD Tarım Bakanlığı bitki ve ağaç ıslahında genomik seleksiyon gibi yöntemlerin kullanılmasını teşvik etmek için 2006 yılında proje yarışması açtı. Bu programa yazarın da dahil olduğu grup (Conifer Translational Genomic Network <http://dendrome.ucdavis.edu/ctgn/>) yarışmayı kazandı ve yaklaşık 6 milyon dolarlık araştırma desteği aldı.

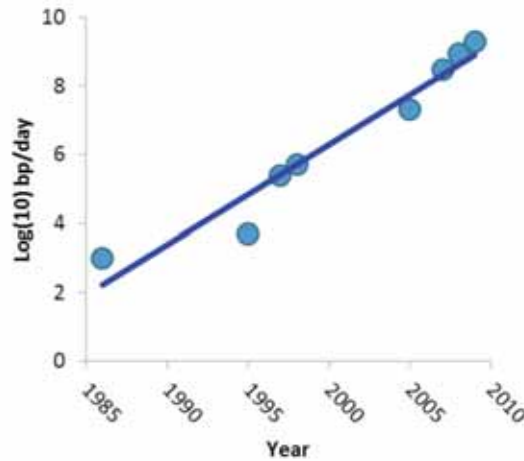
Yukarıdaki proje kapsamında North Carolina State Üniversitesine ait 157 *Pinus taeda* çamı klonu için 3400 SNP markır kullanarak genotipler elde edildi. Daha sonra bu markırlarla klonların fenotipik özellikleri (selüloz miktarı, boy) ile ilişkilerini araştırdık. DNA markırlarını kullanarak klonların genetik değerlerinin doğruluk derecesini ölçtük. Bu değerleri klasik döl denemelerine dayanarak elde ettiğimiz doğruluk değerleri ile karşılaştırdık. Bu iki yöntemle elde seçilen klonların doğruluk değerlerinin birbirine yakın olduğunu gördük. Örneğin selüloz oranı için iki yöntemi karşılaştırdığımızda klasik yöntem için elde edilen doğruluk derecesi 0.72 iken, DNA markırları ile elde edilen doğruluk derecesi 0.70 idi.

Boy büyümesinde çevre şartlarının daha fazla etkili olduğu kabul edilir ve dolayısıyla kalıtım derecesi diğer ağaç karakterlerine göre daha düşüktür. Bu nedenle boy büyümesi için elde edilen ıslah değerlerinin doğruluk derecesi de daha düşüktür (0.54). Ancak markırları kullanarak elde ettiğimiz ıslah değerinin doğruluk derecesi (0.47) klasik döl denemeleri ile elde edilen doğruluk derecesine (0.54) göre çok da farklı değildir.

Pinus taeda klonlarında selüloz oranı ve boy büyümesi için elde edilen ıslah değerlerinin doğruluk dereceleri. Siyah çubuklar klasik döl denemelerine göre elde edilen doğruluk derecelerini, gri çubuklar ise genomik seleksiyon sonucu elde edilen doğruluk derecelerini göstermektedir. Ağaçların ıslah değerlerinin doğruluk derecesi 0 ile 1 arasında değişebilir.

Grubumuzun elde ettiği bu ilk araştırma sonuçları genomik seleksiyonun orman ağaçlarında başarı ile kullanılabileceğini işaret etmektedir. Ancak genomik seleksiyonun uygulamaya aktarılabilmesi için bir ağacın genotipinin çıkarılma maliyetinin düşmesi gerekmektedir. Günümüzdeki hesaplamalara göre bir ağacın genotiplenmesi yaklaşık 100 ABD doları civarındadır. Bu rakamın 50 dolardan daha aşağıya düşmesi gerekmektedir. Aşağıdaki grafik yıllara göre bir gündeki DNA diziliminin çıkarılması kapasitesini göstermektedir. Dik eksen logaritmik ölçekte verilmiştir çünkü günlük kapasite normal ölçekte yukarıya doğru dik giden bir seyir izlemektedir.

Kaynaklar

- Hayes, B.J., P.J. Bowman, A.J. Chamberlain, and M.E. Goddard. 2009. Invited review: Genomic selection in dairy cattle: progress and challenges. *Journal of dairy science*. 92(2):433-443. –
 Meuwissen, T.H.E., B.J. Hayes, and M.E. Goddard. 2001. Prediction of total genetic value using genome wide dense marker maps. *Genetics*. 157: 1819-1829.
 Schaeffer, L.R. 2006. Strategy for applying genome-wide selection in dairy cattle. *J. Anim. Breed. Genet.* 123:218-223.

SAYIN Prof.Dr. CEMİL ATA'YA AÇIK MEKTUP

Prof.Dr.Cantürk GÜMÜŞ *

17-18 Aralık 2009 tarihinde Ankara'da yapılan Toprak Mülkiyeti Sempozyumu'na "Ülkemizde ve Dünyada Orman Mülkiyeti" isimli bir bildiri ile katılmışsınız. Bildiri kitabı tarafıma ulaştığında sunduğunuz bu bildiriye hayretle ve üzüntü ile okudum. Bu üzüntüme gerekçe olan bazı soruları sormak durumundayım:

Sayın Prof. Dr. Cemil ATA, size öncelikle bazı sorular sormak isterim:

Uzmanlık alanınız nedir? Silvikültür? Peyzaj mimarlığı? Ekonomi? Politika? Keşke bildirinizde öncelikle buna bir açıklık getirseydiniz.

"Ülkemizde ve Dünyada Orman Mülkiyeti" konulu başlıkla ilgili olarak yapmış olduğunuz bir tane araştırmanızın olup olmadığı hakkında kamuoyunu aydınlatabilir misiniz?"

Eğer bu konuda araştırma veya araştırmalar yapmış iseniz hangi bulgu veya sonuçlara ulaştınız?

Bildirinizde yazdığınız "İnsanlar kendi mallarını, sahip olduklarını korur-geliştirir (insanın bu doğasında vardır), kendine ait olmayan (herkesin malı olan=Devletin malını) kendi malı gibi korumaz. Geliştirmek için çaba harcamaz. Ondan hep yararlanmaya çalışır. Bunun sonucu olarak da tahrip eder." şeklindeki yargınızı hangi araştırmanızın sonucunda tespit ettiniz? Eğer bu ifadeleriniz bir araştırma sonucuna dayanmıyorsa, neye dayanmaktadır?

Anadolu'yu biliyor musunuz? Köy veya köylüler ne yapıyor? Orman köyleri ne durumda, Tarım ve hayvancılıkta durum nasıl? Hiç araştırdınız mı?

Ben bazı bilgiler vereyim size: Özellikle orman köyleri terk edilmiş durumda... Orman köylerinde yaşayanlar da kendilerine ait olan arazileri sizin söylediğiniz gibi koruyup geliştirmiyor. Araziler, toprak, kaderine terk edilmiş durumda... Verimsizlik söz konusu... İnsanlar daha kolay para kazanmanın peşinde... Emek-yoğun sektörler çıkmazda... Örneğin bizim yaşadığımız Karadeniz Bölgesi'nde fındık bahçeleri önemli ölçüde kaderine terk edilmiş. Çayda da benzer durum söz konusu... İnsanlar sahibi olduklarını, sizin ifade ettiğiniz gibi koruyup geliştirmiyorlar. Sizin ifade ettiniz gibi bu durum eğer insanın doğasında var ise, bu bölge insanları doğal davranmıyor mu?

"İnsanlar kendi malı olmayan, Devletin malı olan her şeyi kendi malı gibi korumaz, geliştirmek için çaba sarf etmez, ondan hep yararlanmaya çalışır, bunun sonucu olarak da tahrip eder." diyorsunuz. Siz de insan olduğunuza göre, siz de öyle olmalısınız. Şahsen ben öyle değilim. Devletin, milletin malını kendi malım gibi korur, geliştirmek için çaba harcarım. Sevgili Prof.Dr. Cemil ATA söyler misiniz? Ben hangi toplumun bireyiyim?

*: KTÜ Orman Fakültesi - TRABZON

Sayın Prof.Dr.Cemil ATA, zatiâliniz şu anda bir vakıf üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktasınız. Aynı zamanda idari göreviniz de var. Geçmişte de değişik Devlet üniversitelerinde öğretim üyeliği, bölüm başkanlığı ve dekanlık görevleri yaptınız. Sizin yaklaşımınıza göre, şu anda çalışmakta olduğunuz özel üniversitenin kaynaklarını verimli kullanıp, bilgilerinizi öğrencilere esirgmeden vermekte ve özel üniversitenin kaynaklarını koruyup - geliştirmekte olmalısınız.

Peki, yıllarca çalıştığınız Devlet üniversitelerinde Devletin kaynaklarını koruyup, kollamadınız ve yağmaladınız mı? Bilgilerinizi öğrencilerinizden sakladınız mı?

Sayın ATA, bildirinizde yer alan devlet malına düşman, kendi malına dost "İnsanlar" dediğiniz kimler? Gerçekten insanlarla ilgili bu yargıya nasıl vardınız?

Sizin 2/B araziniz var mı? Yoksa sizi 2/B'ye konu arazisi olan insanlardan ayıran nedir? Yani, insanların Devlet arazisine saldırısını doğal gördüğünüze göre, eğer 2/B'ye konu araziniz yoksa, sizde doğal olmayan nedir?

Bildirinizde ülkemizdeki ormanların 12 milyon hektarı verimsiz diyorsunuz. Yine ülkemizde "20.2 milyon hektar orman vardır" diyorsunuz ve ülke ormanları için "tahrip korkunç boyuttadır" şeklinde ifadeleriniz var. Sevgili hocam, siz literatürü sevmezsiniz. Gelişmeleri takip de etmiyorsunuz. 1970'li yılların sloganları ile hareket ediyorsunuz. Orman ve ormancılık konusunda kısıtlı bilgiye sahip bir topluluğa gerçek dışı beyanlarda bulunuyorsunuz. Keşke yazılan çizilenlerden haberiniz olsa... Keşke bir silvikültür profesörü olarak ülkemizin orman varlığı hakkında doğru bilgilere sahip olsaydınız.

"İnsanlar sahip olduklarını geliştir" diyorsunuz, ama siz, sahip olduğunuz 1970'li yıllara ait bilgileri hiç geliştirmemişsiniz. Tuhaf değil mi?

Bildiride "Batı Ülkelerinde Orman Mülkiyeti" başlığı altında Almanya'da ormanların % 65'inin vatandaşın, % 35'inin de devletin olduğu ifade edilmiş; vatandaşın benim dediği her yerin vatandaşın olduğu ileri sürülmüştür. Oysa bu doğru değildir. Vatandaşın "benim dediği her yer" nasıl vatandaşın olur?

Öte yandan Almanya'da ve bildiride sözü edilen Orta Avrupa ülkelerinde ormanların verim gücü yüksektir. Hektarda 250-300 m³ ağaç serveti vardır. Bu ağaç servetinin yılda yapacağı artımlarla özel şahısların geçimini sağlaması pekala olanaklıdır. Oysa ülkemizde ormanların verim gücü (hektardaki dikili servet) 60 m³ civarındadır. Sadece verimli ormanlarda bile hektarda 100 m³'ün altındadır. Sizin "özel şahıslara devredilsin" dediğiniz bozuk yapıları ormanlarda ise verim gücü hektarda 10 m³ bile değildir. Dolayısıyla ekonomik anlamda özel kişilerce işletilmesi olanakları oldukça kısıtlıdır. Bu nedenle de özel kişiler kendilerine bedava tahsis edilmekte olan ve arazi tahsisinin yanında fidan tahsisi, vergi

muafiyetleri gibi hakların da tanındığı kamu arazilerini alıp ağaçlandırma yapmamaktadırlar.

Öte yandan bildiride sözünü ettiğiniz Batılı ülkeler kalkınmıştır. İstihdam sorunu hemen hemen yoktur. Bizdeki gibi "açlık sınırı" gibi tartışmalar yoktur.

Bildiride Batı ülkelerinden birçok örnek verilerek özel ormanların devlet ormanlarından çok daha fazla oran içerdiği söz konusu edilmekte ve 2/B'nin gerçek nedeninin bu olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu tamamen bir safsatadır. Batı ülkelerinde, hemen her ülkede az-çok devlet ormanı vardır. Ama hiç birinde insanların Devlet ormanlarını tahrip etmesi söz konusu bile değildir. O zaman zatiâlinizin tarif ettiği saldırgan insan profili sadece Türk insanına mı aittir? Aslında günümüzde ülkemizde de insanların orman alanlarını tahrip etmesi sizin ifade ettiğiniz gibi "korkunç" boyutta değildir. Tersine devlet ormanlarının tarım ve mera alanları aleyhine genişlemesi söz konusudur.

Sayın ATA, bildirinizde "vatandaş kendi ağacının dalını bile kesmez, devlete ait olanı ise, bırakın kesmeyi kökünü bile söker." şeklindeki ifadeniz tamamen yanlıştır. Tarihsel süreçte vatandaş sosyal ve ekonomik ihtiyaçları neyi zorunlu kılıyorsa onu yapmıştır. Yani, tarihsel süreçte kendi ormanını da ihtiyaç duyduğunda tarım alanına dönüştürmüştür. Nitekim, 2/B dediğiniz olgu, tarım ve yerleşim alanına dönüştürülmüş özel ormanlar için de geçerlidir. Yine vatandaş zorunluluk halinde Devlet ormanını da tarlaya dönüştürmüştür. Ancak bugün için böyle bir durum söz konusu değildir. Vatandaş bırakınız orman alanlarını kendi tarım alanlarını da kaderine terk etmiştir. Yani, sizin söylediğiniz gibi sahip olduklarını da koruyup geliştirmemektedir. Sevgili Hocam, en son bir orman köyüne sanırım 30-40 yıl önce gittiniz. Oralardan haberiniz yok!

Sevgili Ata, bildirinizde 2/B'nin 1980 yılından önce orman vasfını yitiren araziler için söz konusu olduğundan hareketle "... 1980'den günümüze kadar devletten alınan, tahrip edilmiş olan alanların ne kadar olduğu henüz tespit edilmemiştir. ANCAK ŞURASI KESİNDİR Kİ ORMAN TAHRİBİNİN HIZI KESİLMEMİŞTİR, BİLAKİS ARTMIŞTIR." diyorsunuz. Bu bilgi sizin ifadenizle söylüyorum "KESİNLİKLE YANLIŞTIR". Ülkemiz orman alanları son 30 yıl içerisinde yaklaşık 1 milyon hektar artış göstermiştir. Ormanlarımızın verim gücünde de yine aynı dönemde yaklaşık % 30 gibi bir oranda artış meydana gelmiştir.

Sevgili Prof. Dr .Cemil ATA, Silvikültür Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak bir bildiri yazıyorsunuz, ama ülkemizdeki orman alanlarından, onların gelişme eğiliminden haberiniz yok. Tamam, literatür kullanmadan kitap yazma konusunda belki de tek bilim adamısınız. Ama bir bildiri kaleme alırken keşke Orman Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinden ülkemiz ormanlarının kaç hektar olduğunu, bunun ne kadarının verimli, ne kadarının bozuk nitelikli olduğunu öğrenseydiniz. Taşradan haberiniz yok,

yayınları da takip etmiyorsunuz, hiç olmazsa ülkemizde korkunç bir orman tahribi olup olmadığını birilerine sorsaydınız.

Eğer okusaydınız, yani literatürü takip etseydiniz, konu ile ilgili bilim adamlarının tespitlerini ve araştırmalarını dikkate alsaydınız ve devletin resmi verilerine küçük bir çaba ile ulaşsaydınız, ülkemiz ormanlarının korkunç bir tahribat içinde değil, sizin ifadenizle “korkunç bir iyileşme, gelişme” içerisinde olduğunu görürdünüz. Bu çabayı göstermiş olsaydınız uzmanlığınızın olmadığı bir alanda kamuoyunu yanlış yönlendirmeye kalkışmazdınız.

Ülkemiz ormanlarının insanlar tarafından hor kullanıldığı, devlet malı olduğu için tahrip edildiği iddiası ve gelişme trendi yazınızda belirttiğiniz mülkiyete ilişkin fikirlerinize esas teşkil etmektedir. Fikirlerinize esas teşkil eden gelişmeleri sağlıklı bir şekilde ortaya koymadığınız için, buna göre varacağınız sonuçlar yanıltıcı olacaktır. Orman mülkiyeti konusunda derinlemesine hiçbir birikiminiz olmadığı, ülkemizin bugünkü mülkiyet düzenine hangi gelişmelerin bir sonucu olarak ulaştığını bilmediğiniz için ve yine 2/B konusunun mülkiyetin devlette olmasının değil, sosyal ve ekonomik koşulların bir sonucu olarak ortaya çıktığının farkında olmadığınız, kolaycılığa kaçtığınız anlaşılmaktadır.

Bildirinizde, vatandaşların tarıma uygun olan yerlerde tarım yaptığını, uygun olmayan yerlerde de orman yaptığını ifade ederek, “ İnsanlar yararlı işi bilir. Kendine ait olan arazide ne yapacağını bilir ve doğrusunu yapar. Vatandaş doğruyu kolay bulur. Bunda endişeye gerek yoktur. Mülk sahibi olan Batılı ülkelerde böyle olmuştur. Vatandaş ancak kendine ait olmayan, devlete ait olan, verimsiz olacağını bile Devlet ormanını keser, tarla açar, buralarda erozyon olur, vatandaş da buraları terk eder. Oraların ne olacağı hiç de umurlarında değildir. Ülkemizde olan işte budur. Vatandaş kendi ağacının dalını kesmez, devlete ait olanı ise, bırakın kesmeyi kökünü bile söker.” diyorsunuz. Bu ifadelerinizi hangi araştırmanızın sonucu olarak ortaya koyduğunuz? Avrupa ülkelerinde de durum böyle midir? Yani vatandaş Avrupa’da veya Amerika, Kanada gibi ormancılığı gelişmiş ülkelerde de bu davranış biçimini mi sergiler? Bu söyledikleriniz ülkemiz insanı için ise, lütfen kendine ait arazide orman yetiştiren bir tane vatandaş gösterin! Sizin ifadenize göre insanlar yararlı işi bildiklerine göre, size-bize, devlete ihtiyaç yoktur.

Sayın ATA, insanlar için en temel ihtiyaç, yemek – içmek gibi fizyolojik ihtiyaçtır. Eğer gıda ihtiyacı veya tarımsal alan ihtiyacı söz konusuysa insanlar bu ihtiyacı karşılanması için her şeyi yapar. Batılı gelişmiş ülkelerde bu türden ihtiyaçlar giderilmiş olduğu için insanların orman alanlarını başka amaçlarla kullanmazlar. Bu nedenle Batılı ülkelerle bizim ülkemizi kıyaslamak her zaman doğru sonuçlar vermeyecektir.

altında verimli ormanlarımızın devlet mülkiyetinde kalmasını, verimsiz ormanların ise üzerindeki servetle birlikte vatandaşa verilmesini öneriyor, vatandaşın bu alanları ıslah edebileceğine işaret ederek; “Bu işi yapmaya hazır binlerce, yüz binlerce vatandaş çıkacaktır. Yeter ki insanlara mal sahibi olacakları garantisi verilsin, miras hakkı verilsin, bir daha devletleştirme yapılmayacağı garantisi verilsin.” diyorsunuz. Sayın ATA, zaten ülkemizde hemen hemen bu amaçla çıkarılmış bir yasa var. Özel ormancılığı özendiren 4122 sayılı “Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu” uyarınca sadece verimsiz orman alanlarının değil, ağaçlandırmaya uygun hazine arazilerinin neredeyse mülkiyetinin verilerek özel sektöre açıldığını bilmediğiniz, bu konuda yapılmış uygulama ve literatürü sevmediğiniz için olsa gerek, araştırma sonuçlarından haberiniz olmadığı için, bunu yeni bir şeymiş gibi çözüm yolu olarak öneriyorsunuz. Ortada zaten sözünü ettiğiniz konuda bir yasa var. Ancak sizin ifade ettiğiniz gibi bu işe, binlerce, yüz binlerce talipli yok! Bu konuda yapılmış araştırmaları lütfen takip ediniz.

Size bir soru daha; siz neden bir bozuk ormanı alıp ıslah etmeyi düşünmediniz?

Ülkemizdeki bozuk ormanlarda yer alan hektarda ortalama 10 m³e yakın olan ağaç servetini bırakınız örnek verdiğiniz hektarda 250-300 m³ ağaç servetine sahip Almanya’yı Dünya ortalaması olan 100 m³lere çıkarmak bile bizim kuşağın görmesinin mümkün olamayacağı bir hayaldir. Bu nedenle bozuk ormanların özel kişiler tarafından ıslah edilerek ekonomik anlamda işletilmesi, bir geçim alanına dönüştürülmesi olanağı bulunmamaktadır. Aksi halde, sizin değer yargılarınıza göre, binlerce hektar orman alanının şahsınıza tahsisini gerçekleştirirdiniz.

Öte yandan hangi Devlet, devletleştirme yapılmayacağı garantisi verebilir. Devletleştirmenin de özelleştirmenin de sosyal, ekonomik, ulusal güvenlik, sağlık vb. gibi koşulları vardır. Devletleştirme de yapılabilir, özelleştirme de... Bunların garantisi olmaz!

Son kez ifade ediyorum; bozuk ormanları kimse almıyor. Bunları alıp ıslah edecek binlerce kişi yok! Bozuk ormanları alıp ıslah edecek ve sahiplenecek binlerce kişi olsa da bu 2/B sorununu çözmeyecektir. 2/B sorunu başka sosyal ve ekonomik gerekçelerden kaynaklanmaktadır.

Sayın ATA, siz bence kendinizi peyzaj mimarlığı alanındaki gelişmelere veriniz. Orman mülkiyeti konusunu da bu konuda araştırma, inceleme, gözlem yapanlara bırakınız ve onların emeklerine saygılı olunuz. Son derecede hassas olan bu konuları, daha sorumlu ifadeler kullanan bilim adamlarına ve uygulayıcılara bırakınız.

Sizi saygıyla selamlarken yeni uzmanlık alanlarınızda başarılar dilerim.

BURDUR YÖRESİ FISTIKÇAMI "*Pinus pinea* L." AĞAÇLANDIRMALARI VE BU ALANLAR İÇİN GÖVDE HACİM TABLOSU

Sadettin GÜLER^{1*}

Kader Hale ORHAN^{2*}

(1) Orman Yüksek Mühendisi - Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü-ANTALYA

(2) Orman Mühendisi - Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü-ANTALYA

1. GİRİŞ

Fıstıkçami Coniferae sınıfının Pinoidae alt familyasının Pinus cinsine dahil bir tür olup, bugüne kadar bir varyetesine rastlanmamıştır (Selçuk, 1964).

Akdeniz havzasında (İspanya, Portekiz, Yunanistan, Türkiye ve Arnavutluk) ılıman iklimin hakim olduğu Lauretum zonunda yayılış göstermektedir. Türkiye'deki toplam fıstıkçami alanı 30-35 bin ha olarak gösterilmektedir. Bergama-Kozak (8-10 bin ha), Aydın ve Muğla - Mazon mıntıkası (20 bin ha)'nda geniş bir alanda yayılış göstermektedir (Saatçioğlu, 1971).

Fıstıkçami 15-20 m ye kadar boylanabilen ibreli bir ağaç türüdür. Gövdesi aşağı kısımlarında dalsız yukarılara doğru çatallanmış, yan dallar yatay, yukarılarda dik ve kuvvetli bir yapıya sahiptirler. Kabuk, yaşlı ağaçlarda derin çatlaklı, dahilen kırmızımtrak haricen yaşlandıkça ağaran tabakalar halinde gri kahverengidir. Tepe, yan dalların kuvvetli bir şekilde oluşması ve aynı seviyeye yükselmeleri ile genişlemiş ve üst kısımda basık şekli ile şemsiyeyi andırdığından şemsiye çamı ismini de almıştır (Fırat, 1943). Tepenin şemsiye biçimini alması, bu ağaç türünün ışık isteğinin çok yüksek, gölge toleransının az olmasından ileri gelir. Dolayısıyla fıstıkçami tipik bir ışık ağacıdır. (Saatçioğlu, 1971).

Fıstıkçamlarının 13-15 yaşa ulaşmasından sonra kozalaklar oluşmaya başlar, ancak 20-25 yaşındaki ağaçlardan kozalak üretimi yapılabilir. Kozalak verimi 80-100 yaşına kadar artarak devam eder. Daha sonra verim gücü giderek azalır (Anonim, 1987).

Kontinental iklimlere karşı duyarlı olan tür, derin kök sistemi ve iğnelerde fazla su kaybını önleyen parafin oluşumu sayesinde kuraklığa ve sıcaklığa karşı kızılçam gibi çok fazla dayanıklılık göstermektedir. Toprak istekleri bakımından kanaatkar olup, taze kum toprağı gelişmesi için elverişlidir. Türkiye'deki yayılış alanları içerisinde en iyi yetiştiği topraklar genellikle gevşek taze balçıklı kum topraklarıdır. Kalker topraklarında da yetişir. Çatlaklı ve yarıklı kayalık ve kuru topraklarda da gelişme olanağı bulunmaktadır. Kumlu bile olsa derin ve rutubetçe beslenen topraklar en uygun topraklardır, buna karşın ağır ve geçirgenliği olmayan sert topraklar uygun değildir (Saatçioğlu, 1971).

Fıstıkçami plantasyon sahalarında; Kum içeriği % 60 veya üzerinde, kil içeriği % 20'yi ve toz+kil içeriğinin % 40'ı geçmemesi; Strüktür açısından, kök yayılışını engelleyen hava-su-besin dengesini bozan tane

dizilişi ve/veya geçirimsiz bir tabakanın olmaması; Vejetasyon dönemini de kapsayacak şekilde, etkili kök derinliğinde besin maddelerinin olmaması; Yeterli toprak derinliğinin olması (100 cm den fazla) ve Taban suyu seviyesinin 150 cm den yukarıda olmaması gereklidir (Kılıcı ve ark., 2000).

Fıstıkçami odunu hafif, elastiki, dayanıklı nitelikleri ile doğramacılıkta, marangozlukta ve gemi inşasında kullanılmaktadır. Yakacak odun olarak kullanıldığında diğer çam türlerine nazaran farklılık göstermemektedir. Fıstıkçami odunu İspanya'da, maden direği, travers ve bilhassa ince çaptaki kerestesinin kullanılabilmesine yönelik çok faydalı bir kullanım şekli olan ambalaj sandığı imalinde kullanılmaktadır (Fırat, 1943).

Fıstıkçami gençlikten itibaren fena şekilli azmanlar meydana getirme eğiliminde olup, serbestçe büyüyen fertler fazla dallanırlar. Bu nedenle yaklaşık 7-8 m yükseklikte dalsız gövdeler elde edebilmek için meşcereleri ilk 15 yıl içinde sık yetiştirmek gerekir. Fakat 40. yıldan itibaren aralık mesafeler 10x10 m ye çıkarılmalıdır. Böylece her ağaç 100 m² (hektarda 100 gövde) büyüklüğünde bir alana sahip olmaktadır (Saatçioğlu, 1971).

İtalya'da, 40-50 yaşını geçmiş fıstıkçami meşcerelerinin hektarında 100-120 ağaçtan fazla kalmaması normal kabul edilmektedir. Prof. Perrin de 80-90 yaşına kadar hektarda 100 ağaç tutulmasını önermektedir. Buna nazaran Kozak fıstıkçami ormanlarında yapılan araştırma çalışmasında ortalama yaş 90, hektarda ortalama ağaç sayısı 83, hektarda ortalama servet 123 m³ ve hektarda ortalama hacim artımı 3 m³ olarak belirlenmiştir (Fırat, 1943).

Ormanın ana ürünü olan ve işletme sermayesinin büyük bir bölümünü oluşturan ağaç serveti, bir orman işletmesinin temel girdisi ve orman işletmesinin var oluşunu ortaya koyan temel ögedir (Yavuz, 1999; Kapucu, 2004). Ayrıca bir orman alanın odun üretimi dışındaki işlevlerini yerini getirebilmesi için belli bir düzeyde ağaç servetinin bulunması zorunludur (Kapucu, 2004). Bir ormanda mevcut ağaç servetinin tahmini, orman amenajman planlarının hazırlanması ve üretimin planlanması açısından önem taşımaktadır. Çünkü bu planların hazırlanmasında, bir ormanı oluşturan çeşitli yapı ve kuruluştaki meşcerenin sahip olduğu ağaç servetine ilişkin bilgiler, temel altlıklardan birisidir (Fırat, 1973; Kalıpsız, 1999). Orman envanterinin en önemli konularından birisi olan meşcerenin hacmini belirlemek için ormancılık literatüründe birçok yöntem

olmasına karşın uygulamada, ağaç hacim tabloları pratik açıdan daha elverişli olmaları nedeniyle sıklıkla kullanılmaktadır. Ağaç hacim tabloları, dikili ağaçların çeşitli boyutlarının fonksiyonu olarak hacim değerlerini veren tablolardır (Kalıpsız, 1999).

Hacim Tabloları, geçerli oldukları alanın büyüklüğüne göre "Yöresel Ağaç Hacim Tabloları", "Bölgesel Ağaç Hacim Tabloları" ve "Genel Ağaç Hacim Tabloları" olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Ağaç hacim tablolarının düzenlenmesinde temel amaç, ağaçların göğüs çapı ve boyu gibi kolay ölçülebilen boyutları ile hacim arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve bu ilişkiye bağlı olarak ağaç hacminin tahmin edilmesidir (Kapucu ve ark., 2002).

Orman işletmeciliğinde işletmenin ne kadarlık servete sahip olduğunu bilmek son derece önemlidir. Bu servetin çok büyük miktarını ağaç servetinin oluşturmasından dolayı miktarının belirlenmesi gerekir. Bu da ancak işletmenin sahip olduğu ağaç türü için hacim tablosunun düzenlenmiş olması ile mümkündür. Ülkemizde ormanlar orman amenajman planlarına göre işletilmekte olup, bu planların yapılması meşcere hacminin bilinmesine bağlıdır. Meşcere hacminin belirlenmesi için çeşitli yöntemler önerilmektedir. Bu yöntemlerde en çok tercih edilen "ağaç hacim tabloları" yöntemleridir.

Ağaç hacim tabloları; göğüs çapı, ağaç boyu ve şekil katsayısı gibi değişkenlerin bir fonksiyonu olarak ağaç hacmi tahminine yararlar. Bu değişkenlerden yalnız göğüs çapının kullanılması durumunda tek girişli ağaç hacim tabloları, göğüs çapı ve ağaç boyunun birlikte kullanılması durumunda çift girişli ağaç hacim tabloları, göğüs çapı ve ağaç boyu ile birlikte 3 veya daha fazla değişken tercih edilmesi durumunda ise çok girişli ağaç hacim tabloları olarak adlandırılmaktadır (Kalıpsız, 1984).

Fıstıkçamı, kaliteli gövde yapan ve odunu sanayide aranan bir tür olarak bilinmez fakat hızlı gelişen bir orman ağacı türümüzdür. Çap ve boy artımı yüksek olup, genç yaşlardan itibaren türlü ekonomi kollarında (sanayi odunu, maden direği, inşaat odunu) kullanılabilir çapa ulaşabilmektedir. 20-25 yaşlı genç ağaçlarda yıllık ortalama boy artımı 50 cm ve yıllık ortalama çap artımı 2-3 cm olarak tespit edilmiştir (Fırat, 1943; Selçuk, 1964).

Isparta Orman Bölge Müdürlüğü Burdur Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisinde de fıstıkçamı ağaçlandırma alanları yer almaktadır. 1980'li yılların başında yörede, öncelikli olarak erozyon kontrolü amaçlı olarak, özellikle Burdur gölü nü çevreleyen yamaçlarda ve göl ile arasında topografik bir engel bulunmayan alanlarda fıstıkçamı dikimleri gerçekleştirilmiştir. Bugün itibarıyla bu alanlardaki fıstıkçamı ağaçları 20-25 yaşlarında olup, sağlıklı bir büyüme ve gelişme gösterdikleri gözlemlenmektedir. Yörede son yıllarda da özellikle göl çevresinde büyük miktarlarda fıstıkçamı ağaçlandırmaları yapılmış ve halen de yapılmaya devam edilmektedir.

Ülkemizde fıstıkçamı meşcerelerinin bulunduğu en yüksek rakım, geçmişten bugüne literatür kayıtlarında yer almış olan 860 m ile Mazon yöresidir. Burdur yöresi fıstıkçamı ağaçlandırma alanları ise 875 m - 1050 m rakımlar arasında ve denizin etkisine açık olma ve yükselti gibi nedenlere bağlı olarak karasal iklim özellikleri de gösteren bir Akdeniz ikliminin etkisi altında bulunmaktadır. Bu bakımdan yöredeki fıstıkçamı ağaçlandırma alanları dikkate değer bir durum arz etmektedir.

Son iki yıldan (2007-2008) bu yana söz konusu fıstıkçamı ağaçlandırma alanlarında aralama faaliyetlerine başlanmış olup, aralık-mesafeler 3 m x 6 m ve 3 m x 3 m aralık-mesafelerden 6 m x 6 m ye çıkarılmaktadır. Bugün itibarıyla gerçekleştirilmekte olan ve bundan sonra bu alanlarda ve yeni ağaçlandırılacak alanlarda uygulanacak olan silvikültürel işlemlerde ve bu alanların amenajman planlarının hazırlanmasında kullanılmak üzere, fıstıkçamı gövde hacim tablolarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma ile bölgesel düzeyde tek ve çift girişli gövde hacim tablolarının yapılması amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Çalışmaya konu fıstıkçamı ağaçlandırma alanları, Isparta Orman Bölge Müdürlüğü Burdur Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisinde yer almaktadır (Şekil 1 ve Şekil 2). Erozyon önleme çalışmaları kapsamında geçmiş yıllarda tesis edilmiş olan bu alanlar büyük gruplar halinde ve toplamda yaklaşık 65 hektar büyüklüğündedir (Anonim, 1998). Yöredeki fıstıkçamı ağaçlandırma alanları, Burdur Gölü seviyesi (37°41'6.88"N - 30°10'54.53"E ve yükselti: 875 m) ile Yassıgüme mevki (37°34'55.67"N - 30°07'45.60"E ve yükselti: 1050 m) arasında yayılış göstermektedir. Söz konusu alanlar 3 m x 6 m ve 3 m x 3 m olmak üzere iki farklı aralık mesafelerde dikilmiş ve yöredeki bütün fıstıkçamı ağaçlandırma alanları yaklaşık aynı yaşlı olup, bugün itibarıyla de 20-25 yaşlarındadırlar. Ayrıca yörede son yıllarda dikimi gerçekleştirilmiş olan 2-5 yaşlarında ve 20 hektar civarında fıstıkçamı ağaçlandırma alanları da mevcut olup, dikimler her yıl artarak devam etmektedir.

Şekil 1. Burdur Fıstıkçamı Ağaçlandırma Sahası

Şekil 2. Fıstıkçamı Kozalağı

Fıstıkçamı ağaçlandırma alanlarının üzerinde bulunduğu topraklar genel itibarıyla kumlu balçık türündedir. Toprak bünyesinde ortalama % 57 oranında kum, % 28 oranında toz ve % 15 oranında kil tespit edilmiştir (Anonim, 2008).

Yörede yapılan gözlem ve incelemelere göre; Burdur yöresi fıstıkçamı ağaçlandırmalarında, Karadın

orman fidanlığından temin edilen, Antalya-Kumluca-Mavikent orijinli fidanların kullanıldığı belirlenmiştir. Kozalakların toplatıldığı Antalya ili Kumluca ilçesi Mavikent yöresindeki fıstıkçamı ağaçlarının yaklaşık 25-30 yaşlarında olduğu ve ağaçlar üzerinde ağaç başına yaklaşık 50-100 adet kozalak bulunduğu da ifade edilmiştir.

Burdur yöresi fıstıkçamı ağaçlandırma alanları ve bu alanlar içerisinde belirlenen 82 adet fıstıkçamı ağacı araştırmanın materyalini oluşturmaktadır. Ağaç gövde hacim fonksiyonlarının oluşturulmasında kullanılan, 82 adet ağaca ilişkin verilerin çap ve boy basamaklarına dağılımı çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Gövde hacim fonksiyonlarının oluşturulmasında kullanılan verilerin çap ve boy basamaklarına dağılımı

Çap Basamakları (cm)	Boy Basamakları (m)			
	2	3	4	5
4	2	1		
8	1	10	1	
12		13	29	
16		1	10	10
20		2	1	1

Araştırma kapsamında ölçülen 82 adet fıstıkçamı ağacına ilişkin çap, boy ve hacim değerlerine ait bazı basit istatistikler hesaplanmış olup, çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Örnek Ağaçlara ilişkin bazı basit istatistikler.

Değişkenler	Örnek Sayısı	En Düşük Değer	En Yüksek Değer	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (S)
Çap (cm)	82	3	19	10,30	3,183
Boy (m)	82	1,71	5,06	3,28	0,68
Gövde Hacmi (m ³)	82	0,0010	0,0818	0,0299	0,0149

2.2. Yöntem

Ağaç hacim tabloları grafik çizim veya matematik yöntem ile oluşturulabilmektedir (Spurr, 1952; Kalıpsız, 1984). Hacim tablolarının, türün yayılış bölgesinde kullanılabilmesi için, değişik ekolojik koşullarda ve çeşitli mesçere yapılarında ve yaşlarda, değişik çap ve boy kademelerinde deneme ağaçları seçilmelidir (Saraçoğlu, 1998).

Bu çalışmada, dikim aralık-mesafesi olarak fıstıkçamı ağaçlandırma alanlarını temsil edebilecek çap sınıfı ve boy kademelerine dağılım gösterecek şekilde ve yeterlilikte, toplam 82 adet ağaçta hacim hesabı için ölçümler yapılmıştır. Hacim hesapları için seksiyon metodu esasları uygulanmış (Kalıpsız, 1984), 82 adet örnek ağaçta dip (toprak seviyesi), 0,30; 1,30; 2,30; 3,30;..... metre yüksekliklerden ağaçların kabuklu çapları, birbirine dik yönde çift taraflı olarak, mm

hassasiyetle ölçülmüştür.

Seçilen ağaçlar toprak seviyesinden motorlu testere yardımıyla kesilmiştir. Kesilen ağaçlarda dip ve 0,30 m deki kabuklu çaplar ve sonrasında her 1 m deki kabuklu çaplar ve geriye kaldıysa 1 m den küçük son parçanın boyu ölçülerek kaydedilmiştir. Daha sonra Smalian formülü kullanılarak ağaçların seksiyon hacimleri ayrı ayrı bulunmuştur. Dip kütük hacmi için, 0,30 m yükseklik çapını esas alan silindirin hacmi hesaplanmış ve uç parça için, koni hacim formülü ile uç parça hacmi bulunarak ağaç hacmine dahil edilmiştir (Kalıpsız, 1984). Koninin hacim hesaplamasında, 1 m den daha kısa olan uç parçadan hemen önce, metrenin katlarına denk gelen son noktadan ölçülen çap kullanılmıştır.

Bağlı Y ve serbest X₁, X₂, ..., X_{p-1} değişkenleri arasındaki fonksiyonel ilişki; $Y = f(X_1, X_2, \dots, X_{p-1})$ şeklinde formüle edilebilir (Kalıpsız, 1994). Bu araştırmada yöntem olarak, çok değişkenli doğrusal regresyon analizi yöntemi seçilmiş ve kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler ve bunlardan türetilmiş olan veriler (X₁, X₂, X₁₂, X₂₂, X₁₃, X₂₃, lnX₁, lnX₂, lnX₁₂, lnX₂₂, lnX₁₃, lnX₂₃) yardımıyla, bağlı değişken hacim ile serbest değişkenler olan çap ve boy değerleri arasındaki ilişkinin belirlenmesinde 'Çoğul Doğrusal Regresyon Analizi', Aşamalı Regresyon tekniği ile kullanılmıştır. Analizde uygun regresyon modelinin seçimi, R² kriterlerinin karşılaştırılarak en yüksek R² değerine sahip olan modelin seçilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Yavuz (1999) tarafından, seçilen ağaç hacim fonksiyonunun güvenilirliği, belirtme katsayısının büyük, standart hata (Sy,x), toplam hata yüzdesinin (TH) ve ortalama mutlak hatasının (OMH) küçük olması ile belirlenir denilmektedir. Buna göre, çalışmamızda da uygun regresyon modelinin seçiminde tahminin standart hatası, toplam hata yüzdesi ve ortalama mutlaka hata kriterlerine de dikkat edilmiştir.

En uygun modellerin belirlenmesinden sonra, modellerin verilere uygunluğunu denetlemek için Wilcoxon yöntemi kullanılarak, gerçek hacim değerleri ile tahmini hacim değerleri karşılaştırılmıştır.

Ölçülen çap ve boy değerleri ve bunlara dayalı olarak hesaplanmış olan hacim değerleri, Excell (2002) ve SPSS (1999) istatistik paket programları kullanarak analizlere tabi tutulmuştur. İstatistik analizler kapsamında, değişkenler (çap, boy, hacim) arasında korelasyon ve çok değişkenli doğrusal regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda tek girişli (çap) ile çift girişli (çap, boy) gövde hacim tabloları oluşturmaya yönelik olarak eşitlikler bulunmuş, sonrasında bunlara göre gövde hacim tabloları oluşturulmuştur.

3. BULGULAR

Değişkenler arasındaki ilişkilerin şiddeti ve yönünü

belirlemek için yapılmış olan korelasyon analizi sonucunda, çap ile hacim değişkenleri arasında 0,88 ve boy ile hacim değişkenleri arasında 0,82 düzeyinde bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Bu durum, çap ve boy serbest değişkenleri ile hacim bağıli değişkeni arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Çizelge 3).

Korelasyon analizi sonuçları; serbest değişken olarak alınan çap ve boy değerleri ile bağımlı değişken olarak alınan hacim değerleri arasında, pozitif doğrusal bir ilişki olduğunu ortaya koymuş olup, serbest ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayacak olan formülü belirlemek için çok değişkenli doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

Çizelge 3. Korelasyon analizi sonuçları

Değişkenler	Gövde Hacmi	Çap	Boy
Gövde Hacmi	1,000	0,884***	0,822***
Çap	0,884***	1,000	0,808***
Boy	0,822***	0,808***	1,000

N (örnek sayısı)= 82 ; ***: $p < 0,001$

Yapılan regresyon analizi sonucunda; çap değerlerinin aynen ve boy değerlerinin küplerinin alındığı regresyon formülünün ($Y=f(X_1, X_2)$), hacim değerlerinin en iyi düzeyde tahminini sağladığı belirlenmiştir. Ancak Ercan (1997) tarafından, regresyon analizleri sonucunda elde edilen eşitliklerin, meşcerede örneklenen bireylerin çap ve boy artımı durmadığı için daha çok örneklenen sınırlar içerisinde güvenilir olduğu belirtilmektedir.

Araştırmada ölçüm yapılmış olan 82 adet ağaçtan elde edilen çap değerleri ile bu ağaçlara ilişkin hacim değerleri grafik yöntemle karşılaştırılarak, çap ve hacim değerleri arasında doğrusal bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur (Şekil 3). Sonrasında yapılan regresyon analizlerinde lineer ve nonlineer regresyon analizleri ayrı ayrı denenerek, elde edilen modellerin belirtme katsayılarına bakılmış ve serbest ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkinin doğrusal bir ilişki olduğuna karar verilerek, analizler buna göre gerçekleştirilmiştir.

Aşamalı Regresyon tekniği ile gerçekleştirilen Çoğul Doğrusal Regresyon Analizi sonucunda, seçilen uygun regresyon modellerine ilişkin istatistikler Çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4. Regresyon Modellerine İlişkin Parametreler

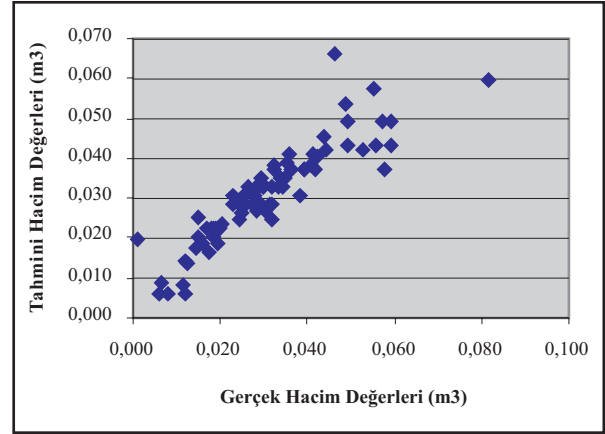
Model	R^2	Tahminin Standart Hatası	Toplam Hata %	Ortalama Mutlak Hata %	Serbestlik Derecesi	Önem Düzeyi
1	0,78	0,0070	1,404	14,952	80	,000
2	0,85	0,0058	1,239	11,979	79	,000

Model 1: Çap ; Model 2 : Çap, Boy3 ; Bağıli Değişken: Gövde Hacmi
İstatistik analizler sonucunda belirlenmiş olan 1 nolu

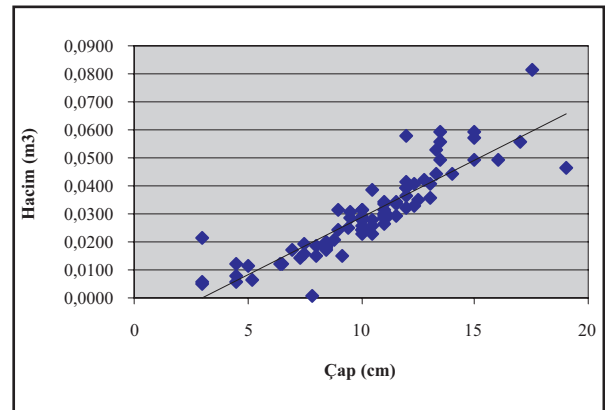
regresyon modelinin belirtme katsayısı $R^2 = 0,78$ olarak hesaplanmıştır. Böylece hacim üzerinde çapın % 78 oranının da etkisinin olduğu, % 22'lik etkininde bu model için belirlenemeyen diğer faktörler (boy, genetik özellikler, sıklık, rasgele etmenler vb.) olabileceği sonuçlarına varılmıştır.

1 nolu modelin verilere uygunluğunun grafik olarak incelenmesi için, gerçek hacim değerleri ile 1 nolu regresyon modeli yardımıyla hesaplanan tahmini hacim değerleri, x-y koordinat sisteminde işaretlenmiştir (Şekil 4).

Gerçek hacim değerleri ile model 1'den elde edilen tahmini değerler arasında, istatistik açıdan önemli düzeyde korelasyon ($r = 0,897***$) bulunmuştur. Ayrıca, modelin verilere uygunluğunu denetlemek için non-parametrik istatistik yöntemlerden Wilcoxon yöntemi kullanılarak, gerçek hacim değerleri ile tahmini hacim değerleri karşılaştırılmış ve $z = -1,706ns$ ($P=0,09$) bulunarak modelin uygunluğu kabul edilmiştir.

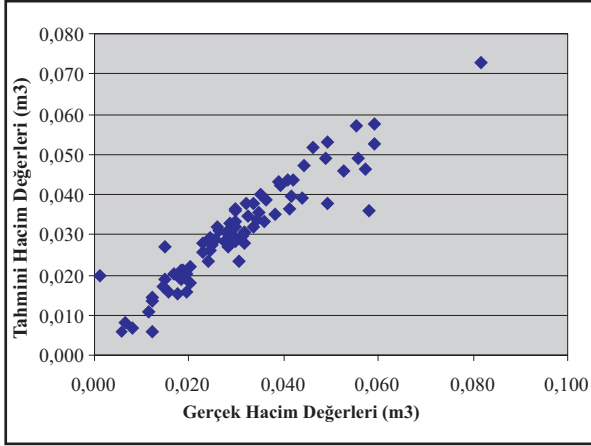
Şekil 3. Çap-Hacim ilişkisi

Şekil 4. Gerçek ve Model 1'e Göre Tahmini Hacim Değerleri ilişkisi

Belirlenmiş olan 2 nolu regresyon modelinde ise belirtme katsayısı $R^2 = 0,85$ olarak hesaplanmıştır. Böylece hacim üzerinde çap ve boyun % 85 oranının da etkisinin olduğu ve % 15'lik etkininde bu model için belirlenemeyen diğer faktörler (genetik özellikler, sıklık, rasgele etmenler vb.) olabileceği sonucuna varılmıştır (Çizelge 4).

2 nolu modelin verilere uygunluğunun grafik olarak incelenmesi için, gerçek hacim değerleri ile 2 nolu regresyon modeli yardımıyla hesaplanan tahmini hacim değerleri, x-y koordinat sisteminde işaretlenmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. Gerçek ve Model 2'ye Göre Tahmini Hacim Değerleri İlişkisi

Gerçek hacim değerleri ile model 2'den elde edilen tahmini değerler arasında, istatistik açıdan önemli düzeyde korelasyon ($r = 0,934^{***}$) bulunmuştur. Ayrıca, modelin verilere uygunluğunu denetlemek için non-parametrik istatistik yöntemlerden Wilcoxon yöntemi kullanılarak, gerçek hacim değerleri ile tahmini hacim değerleri karşılaştırılmış ve $z = -1,549$ ns ($P=0,121$) bulunarak modelin uygunluğu kabul edilmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Burdur Orman İşletme Müdürlüğü Burdur Orman İşletme Şefliği sınırları içerisinde yer alan Fıstıkçamı ağaçlandırma alanlarından elde edilen verilerle, bu alanlara yönelik tek ve çift girişli gövde hacim tabloları oluşturulmuştur (Çizelge 5 ve Çizelge6).

Çizelge 5. Fıstıkçamı Tek Girişli Gövde Hacim Tablosu (m³)

Göğüs Çapı (cm)	Gövde Hacmi (m³)	Göğüs Çapı (cm)	Gövde Hacmi (m³)
4	0,004	15	0,049
5	0,008	16	0,054
6	0,012	17	0,058
7	0,016	18	0,062
8	0,020	19	0,066
9	0,025	20	0,070
10	0,029	21	0,074
11	0,033	22	0,078
12	0,037	23	0,083
13	0,041	24	0,087
14	0,045	25	0,091

Göğüs Çapı (cm)	Ağaç Boyları (m)								
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	0,005	0,009	0,019	0,035	0,058	0,091	0,134	0,190	0,260
5	0,007	0,012	0,022	0,037	0,061	0,093	0,137	0,193	0,262
6	0,010	0,015	0,024	0,040	0,063	0,096	0,140	0,195	0,265
7	0,013	0,018	0,027	0,043	0,066	0,099	0,142	0,198	0,268
8	0,016	0,020	0,030	0,046	0,069	0,102	0,145	0,201	0,270
9	0,018	0,023	0,033	0,048	0,072	0,104	0,148	0,204	0,273
10	0,021	0,026	0,035	0,051	0,074	0,107	0,151	0,206	0,276
11	0,024	0,029	0,038	0,054	0,077	0,110	0,153	0,209	0,279
12	0,026	0,031	0,041	0,057	0,080	0,113	0,156	0,212	0,281
13	0,029	0,034	0,044	0,059	0,083	0,115	0,159	0,215	0,284
14	0,032	0,037	0,046	0,062	0,085	0,118	0,161	0,217	0,287
15	0,035	0,040	0,049	0,065	0,088	0,121	0,164	0,220	0,290
16	0,037	0,042	0,052	0,068	0,091	0,124	0,167	0,223	0,292
17	0,040	0,045	0,055	0,070	0,094	0,126	0,170	0,225	0,295
18	0,043	0,048	0,057	0,073	0,096	0,129	0,172	0,228	0,298
19	0,046	0,051	0,060	0,076	0,099	0,132	0,175	0,231	0,301
20	0,048	0,053	0,063	0,078	0,102	0,134	0,178	0,234	0,303
21	0,051	0,056	0,066	0,081	0,105	0,137	0,181	0,236	0,306
22	0,054	0,059	0,068	0,084	0,107	0,140	0,183	0,239	0,309
23	0,057	0,061	0,071	0,087	0,110	0,143	0,186	0,242	0,312
24	0,059	0,064	0,074	0,089	0,113	0,145	0,189	0,245	0,314
25	0,062	0,067	0,076	0,092	0,116	0,148	0,192	0,247	0,317

Çizelge 6. Fıstıkçamı Çift Girişli Gövde Hacim Tablosu (m³)

İstatistik analizler sonucunda tek ve çift girişli gövde hacim tablolarının oluşturulmasında kullanılan iki adet gövde hacim fonksiyonu (regresyon modeli) belirlenmiştir. Çap serbest değişkenine göre gövde hacminin tahminine yönelik regresyon modeli (1) tek girişli hacim tablosunun, çap ve boy serbest değişkenlerine göre gövde hacminin tahminine yönelik regresyon modeli (2) ise çift girişli hacim tablosunun oluşturulmasında kullanılmıştır.

Model 1 (serbest değişken= çap):

$$\text{Gövde Hacmi (V)} = -0,0127 + 0,00414 \times d_{1,3} \quad \text{"1"} \\ V = \text{Gövde Hacmi (m}^3\text{)}, d_{1,3} = \text{Kabuklu Göğüs Çapı (cm)}$$

Model 2 (serbest değişken= çap, boy3):

$$\text{Gövde Hacmi (V)} = -0,00846 + 0,00274 \times d_{1,3} + 0,000257 \times h^3 \quad \text{"2"} \\ V = \text{Gövde Hacmi (m}^3\text{)}, d_{1,3} = \text{Kabuklu Göğüs Çapı (cm)}, h = \text{Ağaç Boyu (cm)}$$

Bir hacim denkleminin ilişkin toplam hata yüzdesinin, -%1 ile +%1 arasında ve Ortalama Hata Yüzdesi değerinin ise %10 ve daha küçük olması önerilmektedir (Kalıpsız, 1999). Çalışmamızda oluşturulan tek ve çift girişli gövde hacim tablolarının hazırlanmasına yönelik regresyon modellerinin standart hata değerleri de %1 düzeyinin altında kalmıştır.

Ercanlı ve ark. (2008)' tarafından yapılan çalışmada sahilçamı ağaçlandırma alanları için hacim tablosu hazırlanan çalışmada, tek girişli hacim tablosu için belirlenen uygun hacim fonksiyonunun belirtme katsayısı (R^2) 0,96 ve standart hatası ($Sy.x$) 0.03344 m³, çift girişli hacim tablosu için uygun hacim

fonksiyonun belirtme katsayısı ise 0,98 ve standart hatası 0.02244 m³ olarak hesaplanmıştır. Özcan (2003)' tarafından yine sahilçamı ağaçlandırma alanları için gerçekleştirilen çalışması kapsamında geliştirilen çift girişli hacim fonksiyonunun belirtme katsayısı (R^2), 0.982 ve standart hatası (Sy.x), 0.22202 m³ olarak belirlenmiştir.

Çatal ve ark. (2005)' tarafından Isparta-Gölcük Yöresinde yapay olarak yetiştirilen Yalancı akasya (*Robinia pseudoacacia* L.) için yöresel tek ve çift girişli ağaç hacim tablolarının hazırlandığı çalışmada regresyon analizi kullanılmıştır. Seçilen modellerin belirtme katsayıları 0,988 ve 0,994 bulunmuştur. Regresyon modellerinin standart hataları 0,036 ve 0,087 m³, toplam hata yüzdeleri – 0,255 ve 0,820; ortalama mutlak hata yüzdeleri 2,426 ve 5,370 bulunmuştur.

Fıstıkçamı ağaçlandırma alanları için hazırlanan bu çalışma da ise tek girişli hacim tablosu için tespit edilmiş olan hacim fonksiyonunun belirtme katsayısı (R^2) 0,78, standart hatası (Sy.x) 0,0070, Toplam Hata Yüzdesi 1,404 ve Ortalama Mutlak Hatası 14,952 ve çift girişli hacim tablosu için tespit edilmiş olan hacim fonksiyonunun belirtme katsayısı 0,85, Toplam Hata Yüzdesi 1,239 ve Ortalama Mutlak Hatası 11,979 ve standart hatası 0,0058 olarak belirlenmiştir.

Ercanlı ve ark. (2008)' tarafından geliştirilen tek girişli ve çift girişli hacim fonksiyonları ve Özcan (2003)' tarafından geliştirilen hacim fonksiyonu, çalışmamız kapsamında geliştirilen tek ve çift girişli hacim fonksiyonlarına oranla, belirtme katsayısı bakımından belirli bir üstünlüğe sahip iken; çalışmamızda geliştirdiğimiz tek girişli hacim fonksiyonunun standart hatası (Sy.x), Ercanlı ve ark. (2008) tarafından geliştirilen hacim fonksiyonunun standart hatasından % 4,77 daha düşük, çift girişli hacim fonksiyonunun standart hatası (Sy.x), Ercanlı ve ark. (2008) tarafından geliştirilen hacim fonksiyonunun standart hatasından % 3,86 ve Özcan (2003) tarafından geliştirilen hacim fonksiyonunun standart hatasından % 38,6 daha düşüktür.

Durkaya ve ark. (2006)'tarafından Zonguldak yöresinde sarıçam, Gökmar ve Kayın türleri için hacim tablolarının hazırlandığı çalışmada, 28 Gökmar, 27 Sarıçam ve 27 Doğu Kayın ağacının gövde analizlerinden yararlanılmıştır. Her tür için denenen modeller arasında belirtme katsayısı (R^2) ve modelin standart hatası değerlerine göre tercih yapılmıştır.

Bu çalışmada ise fıstıkçamı için Burdur yöresine yönelik hazırlanan hacim tablosu için toplam 82 adet örnek ağaçta yapılan gövde analizlerinden yararlanılmıştır. Modeller arasında seçim yapılırken de belirtme katsayısı (R^2) en yüksek olan model tercih edilmiştir.

20-25 yaşlarında olan fıstıkçamı meşcerelerinde hacim artımı halen devam etmekte olduğundan, bu çalışmayla oluşturulan gövde hacim tablolarının güvenilirliğinin, örneklenen sınırlar içerisinde çok

daha yüksek olacağı söylenebilir.

Hazırlanan bu ağaç hacim tabloları, yörede fıstıkçamı ağaçlandırma alanlarında bugün veya sonraki yıllarda gerçekleştirilecek olan silvikültür, amenajman, envanter ve hasılat çalışmalarında kullanılabilecektir.

KAYNAKLAR

- ANONİM, 1987.** Ülkemizde Bazı Önemli Orman Tali Ürünlerinin Teşhis ve Tanıtım Kılavuzu, OGM Yayınları, No: 659/18, Ankara, s.12-13.
- ANONİM, 1998.** Burdur Orman Amenajman Planı. (1997-2006).
- ANONİM, 2008.** Batı Akdeniz Ormanlık Araştırma Müdürlüğü, "Antalya ve Burdur Yöresi Fıstıkçamı Ağaçlandırma Alanlarında Aralık-Mesafe ve Budamanın Kozalak Verimine Etkilerinin Belirlenmesi" isimli araştırma çalışması.
- ÇATAL, Y., GÜRLEVİK, N., KARATEPE, Y. ve CARUS, S., 2005.** Isparta-Gölcük Yöresi Yalancı Akasya (*Robinia pseudoacacia* L.) Meşcereleri İçin Tek ve Çift Girişli Ağaç Hacim Tablosu. SDÜ Orm. Fak. Dergisi, Seri: A, Sayı: 2, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 78-90, Isparta.
- DURKAYA, B., DURKAYA, A., 2006.** Zonguldak Orman Bölge Müdürlüğü Uludağ Gökmarı (*Abies bornmülleriana* Matff.), Sarıçam (*Pinus sylvestris* L.) ve Doğu Kayını (*Fagus orientalis* Lipsky.) Karışık Meşcereleri İçin Hacim Tabloları. ZKÜ Bartın Orm. Fak. Dergisi, Cilt:8 Sayı:10., Bartın.
- ERCAN, M., 1997.** Kerpe Araştırma Ormanındaki Sahil Çamı (*Pinus pinaster* Ait.) ve Taeda çamı (*Pinus taeda* L.) İçin Ek Ağaç Hacim Tabloları. Kavak ve Hızlı Gelişen Orman Ağaçları Arş. Müd., 1997/1, Seri No:24, İzmir.
- ERCANLI, İ., GÜVENDİ, E., GÜNEY, D., GÜNLÜ, A., ALTUN, L., 2008.** Sinop Yöresi Sahilçamı (*Pinus pinaster* Ait.) Ağaçlandırmalarına İlişkin Tek ve Çift Girişli Ağaç Hacim Tablolarının Düzenlenmesi. Kastamonu Ün., Orm. Fak. Dergisi, 2008, 8 (1), 14-25.
- FIRAT, F., 1943.** Fıstıkçamı Ormanlarımızda Meyve ve Odun Verimi Bakımından Araştırmalar ve Bu Ormanların Amenajman Esasları. Yüksek Ziraat Enstitüsü Yayını, Sayı: 141.
- FIRAT, F., 1973.** Dendrometri, 251 s, İ. Ü. Orman Fakültesi Yayın No:202.
- KALIPSIZ 1984.** Dendrometri. İ.Ü. Orm. Fak. Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 3194, O.F. Yayın No: 354, İstanbul.
- KALIPSIZ 1994.** İstatistik Yöntemler. İ.Ü. Orm. Fak. Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 3835, O.F. Yayın No: 427, İstanbul.
- KALIPSIZ, A., 1999.** Dendrometri, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- KAPUCU, F., 2004.** Orman Amenajmanı, 515 s, K. T. Ü. Yayın No: 215, Trabzon.
- KAPUCU, F., YAVUZ, H., GÜL, A.U., MISIR, N., 2002.** Kestane Meşcerelerinin Hasılatı ve amenajman Esasları, TÜBİTAK TOGTAG-TARP 2229 Nolu Proje, Sonuç Raporu.
- KILCI, M., SAYMAN, M. ve AKBİN, G., 2000.** Batı Anadolu'da Fıstıkçamı (*Pinus pinea* L.)'nın Gelişmesini Etkileyen Faktörler. Orman Bakanlığı Yayın No: 115, İzmir Orman Toprak laboratuvarı Yayını No: 09, İzmir.
- ÖZCAN, B. G., 2003.** Sahil Çamı (*Pinus pinaster* Ait.) Ağaçlandırmalarında Artım ve Büyüme, Doktora Tezi, İ. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- SAATÇIOĞLU, F., 1971.** Silvikültür I, İ.Ü. Orm. Fak. Yayını, no: 172.
- SARAÇOĞLU, N., 1998.** Kızılağaç (*Alnus glutinosa* Gaertn Subsp. Barbata (C.A. Mey.) Yalt.) Gövde Hacim Tablosu. Tr. J. of Agriculture and Forestry 22 (1998) 215-225, TÜBİTAK.
- SELÇUK, H., 1964.** Fıstıkçamı (*Pinus pinea* L.)'nın Özellikleri, Ekonomik Değeri ve Yetiştirme Bakım Tekniği Hakkında Rapor. OGM Teknik Haberler Bülteni, sayı: 10.
- SPSS Inc., 1999.** SPSS (Statistical Package For The Social Science) for Windows, Release 10.0.1, Standard Version.
- SPURR, S.H., 1952.** Forest Inventory. The Ronald Press Company, 476 p., New York.
- YAVUZ, H., 1999.** Taşköprü Yöresinde Karaçam İçin Hacim Fonksiyonları ve Hacim tabloları. Tr. J. of Agriculture and Forestry 23 (1999) Ek Sayı: 5, 1181-1188, TÜBİTAK.

Söyleşi : Dr. Murat ALAN
Çözümleme : Hülya KILIÇ

TÜRK ORMANCILIĞINDAKİ DEĞİŞİM SANCILARININ TANIĞI VE OPTOMETRİYİ TÜRKİYE'YE TANITAN BİR ORMANCI: HALİL NEJAT KAYIN

Sayın Kayın; Ne zaman, nerede doğdunuz? O zaman koşullar nasıldı?

Urfa'nın Birecik kasabasında 1924 yılında Noter olan babam ve annemin 3. Çocuğu olarak doğdum. İlkokulun 1 ve 2. sınıflarını Birecik'in Fırat ve Gazi okullarında okudum. Babam ölmüştü. Üvey babamla geçinemediğimizden Antep'e taşındık. 3, 4 ve 5. Sınıflar ile ortaokulu Antep'te okudum. Ortaokuldan sonra askeri lisede okumak istiyordum. Yakın diye Konya'da bulunan askeri liseye başvurdum. Konya'da muayene oldum, tetkikler için Bursa'ya gönderdiler, boyum 2 cm kısa diye kabul edilmedim. Bu dönemde Bursa'nın Mudanya ilçesinde dayımlarda kaldım. Burada lise sınavlarına girdim. İstanbul'da bulunan Yıldız Teknik Lisesi'nin, Fen Memurluğu bölümünü kazandım. Burada 1 ay okudum. Okul yeni

kuruluyordu. Yatakhane yapıyordu, yemek yoktu. Bunun üzerine bu okulu bıraktım ve Gaziantep'e geri döndüm. İstanbul'daki okula gelişim o zaman CHP'nin bir kuruluşu olan halkevleri sayesinde oldu. Halkevleri gençleri destekliyordu, onların bana verdiği 40 lira ile Gaziantep'ten İstanbul'a geldim. O parayla otelde kaldım. Bir ay sonra param bitti ve okulda yatak ve yemek imkanı sağlanmayınca Gaziantep'e dönmek zorunda kaldım.

Gaziantep'te liseye devam edebilmem için gelire ihtiyacım vardı. Bu dönemde öğrenciyken Gaziantep'te fısıktı istasyonu açılmıştı. Burada işçi olarak çalıştım. Daha sonra Gaziantep vilayetinin posta sevkياتında çalıştım. 1945 yılında liseden iyi dereceyle mezun oldum. Devlet olgunluk imtihanı bölümünü de pekiyi dereceyle tamamladım.

Devlet olgunluk imtihanı nedir?

O dönemde normal lise notlarına göre sınıfı geçtikten sonra bu öğrencilerin üniversiteye gidecek olgunlukta olup olmadığına Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı bir sınav ile karar veriyordu. Devlet olgunluk imtihanı, bu sınavlardı. Bu sınavı geçersen üniversitede okumaya hak kazanıyordun. 1945 yılında liseden mezun olduğum dönemde II. Dünya Savaşı vardı. Türkiye'nin Bulgaristan sınırına dayandılar. O dönemde yokluk çoktu, elektrik, su yoktu. Bizim orda Kendirli Kilisesi vardı. Bu kilisenin ışığı altında kitap okuduk, ders çalıştık. II. Dünya Savaşı sırasında bizleri lisede 2, fakültede 2 olmak üzere toplam 4 defa 15'er günlük askeri eğitime tabii tuttular.

Orman Fakültesine Girişiniz nasıl oldu?

İstanbul'a gittim, Cağaloğlu'nda bir sınava girdim. Ben aslında orman fakültesini istemiyordum. Ancak o dönemki Ticaret Bakanı olan Sait BARLAS'ın yeğeni bana bir broşür getirdi. Broşürde Ankara'da ziraat fakültesinde burslu ormancılık bölümünün açıldığı yazıyordu. Burslu olması, yatacak yeri, yemek olması nedeniyle orman fakültesini tercih ettim. Aslında tıp fakültesini kazandım ama ekonomik nedenle (burs olmadığı için) gidemedim. Ayrıca orman fakültesinden tıp fakültesine gidersem 1800 lira ödemem gerekiyordu. Ankara'da orman fakültesinde eğitime başladım.

O zamanki sınıf arkadaşlarınızdan kimleri hatırlıyorsunuz?

Sınıf mevcudumuz 132 idi. Bir anda aklıma gelmiyor tabii... Sait ÖZTÜRK, Hayri OSMANLIOĞLU aklıma gelenler.

4 yıl boyunca Ankara'da mı eğitimi sürdürdünüz?

Birinci sınıfın sonunda, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Bahçeköy kampüsüne gittik. Orada 3 yıl eğitime devam ettik. İyi dereceyle Orman Yüksek Mühendisi diplomasını aldım.

Orman Fakültesinde öğrenciyken nerelere giderdiniz?

Büyükdere'de 5.25 vapuru vardı. Biz hepimiz bu vapura binerdik. Fakülteden Cumartesi-Pazar bize kumanya verilirdi. Çoğumuz Büyükdere'den orman fakültesine 5 km'lik yolu yürüyerek gelirdik. Bir mavi otobüs de vardı öğrencileri taşımak için. Bazen bizi otobüs alırdı, üst sınıflar otururdu bu otobüste, alt sınıflar ayakta olurdular. Fakültede tek bir hemşiremiz vardı, yatakhane de yataklar ranza şeklindeydi.

O dönemde hocalardan kimleri anımsayabiliyorsunuz?

Ordinaryüs Esat MUHLİS, Fehim FIRAT, Selahattin İNAL, Fikret SAATÇIOĞLU, Mazhar DİKER aklıma gelenler.

Mezuniyetten sonra hemen atamanız yapıldı mı?

1949 yılının haziran ayında mezun oldum. Mezun olur olmaz Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) bizlerin tayinini yapacağını söylediler. Hayati GÜRTAN (rahmetli) adında bir arkadaşımızı aramızda temsilci seçtik. Bu arkadaşımız herkesin doğduğu yere yakın yerlerde göreve başlaması isteğini OGM'ye iletti. Bunun üzerine ben Gaziantep'e yakın diye Kahramanmaraş-Andırın İşletmesine tayin edildim. Andırın sarp, yolu olmayan küçük bir kasaba idi. O zaman Andırın İşletme Müdürü Eyüp GÜRTUNCA (3. işletme müdürü) idi. İşletmeye gidişim çok maceralı oldu. Adana'dan mütehaite ait bir tomruk kamyonuna binerek, Adana-Kadirli üzerinden Kahramanmaraş-Andırın'a yola çıktım. Görev heyecanı ile üzerimde beyaz bir gömlek vardı ve kıratat takmışım. Benzin bittiği için yolda bir gece konaklamak zorunda kalmıştık.

İşletmede göreve başladıktan 2 ay sonra Kaleboynu Bölge Şefliğine gönderdiler. Kaleboynu orman işletmesi, 5-6 km ötede dağlık bölgede meşe, kızılçam, karaçam ormanları olan halkı Kürtçe konuşan bir yerd. Benden önce Ermeni kökenli bir mühendis muavini görev yapmış bölge şefliğinde. O dönem bölgelerde bir seyyis bir de aşçı kadrosu vardı. Muhafaza memurum ve bir ayağı aksak kır bir atım vardı. Andırın'da epeyce mühendis, mühendis muavini ile mahalli doktor ve kaymakam vardı.

Sizin döneminizde üretim nasıl yapılmıyordu?

Amenajman planlarına göre daha çok, kısa tomruk üretiliyordu. Orman yolu yoktu, katırlarla tomruklar taşınıyordu. Uzun tomruk taşınamıyordu, uygun yol yoktu, ağırlık oranı fazlaydı. Damga işlerine biz bakıyorduk. O zamanki tahsislerimiz pek azdı, büyük bir istihsal yoktu. Daha çok yakacak odun istihsalı vardı. Andırın'ın altındaki (aşağılardaki) köylüler odun yakardı. Tomruk istihsalı sadece Adana'daki büyük kereste imalathaneleri için yapıldı. Andırın'da 1-1.5 yıl kaldım. Daha sonra askere gittim. Ankara yedek subay okulunda 32. dönem olarak askerliğe başladım. 20 Ekim 1950'de yedek subaylığı ikincilikle bitirdim ve kol saati hediye edildi.

Askerlikten sonra nerede göreve başladınız?

İstanbul'da Sarıyer bölge şefi olarak göreve başladım. Büyükdere'de kibrit fabrikası vardı. Uskumru, Zekeriyaköy gibi lüks konutların olduğu yerler zamanında ormanlıktı. Hatta o sıralarda balkanlardan bazı kişiler Türkiye'ye geliyordu. Onları buralara yerleştirdiler. Bizi bu yerleştirmede topladılar. Ben de dedim ki "eğer insanları buraya yerleştirirseniz burada ormanlar yok olur". Nitekim yok oldu da. Burada muhafaza memurlarının usulsüzlükleri de oldu. Onlara ceza verdim. Ben de o zamanki Genel Müdür Fuat ADALI'ya burada daha fazla duramayacağıma dair mektup yazdım ve Sarıyer'den ayrıldım. Tarsus-Okalıptüs Orman Fidanlığı'na mühendis olarak tayin oldum. Tayin olduğumda Besim OĞUZCAN müdürü. Mehmet Ali SEMİZOĞLU ayağından hasta

olduğundan tedavi için Fransa'ya gönderilmiş. Burada onun yerine göreve başladım ve okalıptüsün tüm fidanlık tekniğini öğrendim. Bu arada Fehmi GÜRESİN'in buraları tesis ettiğini, okalıptüsün cameldulensis türünü Türkiye'ye getirdiğini öğrendim. O. cameldulensis, nehir kenarında yetişen bir tür. Avusturalya'ya gittiğimde birçoğu hibrit olmak üzere okalıptüsün 800 türünün olduğunu öğrendim. Tarsus'ta çalışırken çeşitli yerlere geçici olarak görevli gittim. Bunların ilki, 1 ay süreliğine Karayolları Genel Müdürlüğü'ne bağlı Mersin-Erdemli oldu. Zekai BAĞBEK, adı Mustafa olan ve soyadını anımsayamadığım bir meslektaşım ve ben karayolları eğitim merkezinde çeşitli yol tipleri hakkında bilgi aldık. Eğitimin ardından beni Adana'nın Pozantı-Karsantı yolunu düzenlemek, yenilemek üzere mühendis olarak görevlendirdiler. Bu görevi yerine getirdik. O zamanlar sadece kuru orman mühendisi değil, aynı zamanda yol yapımı, bakımevleri inşa ederdik. Biz fakülteden Faik TAVŞANOĞLU hocadan inşaat, yol, demiryolu ve havai hat konularında ders almıştık. Teknik üniversiteden de bazı hocalar bu konuda dersler verirdi. Orman mühendisi inşaat ve yol konularında da yetiştirilirdi.

İşin bitiminde Tarsus'a dönerken Ermenek'te bina inşaatları varmış onu tamamladım. Ermenek'te çalışırken bir müfettiş o işletmedeki Kızılay'a satılan tomruklarda bir suistimal varmış onun teftişine gelmiş. Ben bekar olunca beni yardıma çağırdılar. İlk defa müfettişliği de orada yapmış oldum. Sonra Tarsus'a döndükten sonra Konya-Ereğli'ye İbrahim CİRELİ'nin yanına Fidanlığa Müdür Yardımcısı olarak tayin edildim. Konya-Karapınar erozyon sahasında ağaçlandırma, sabitleme, kumul tespiti vs konularında çalıştım. Kumul ağaçlandırma, rüzgâr erozyonu ağaçlandırmaları üzerine çalıştım.

Bugün orada küçük de olsa bir orman var. Sizin çalışmalarınız ormanın kuruluş zamanlarına rastlıyor. Neler yaptınız o zamanlar?

Biz çalışmalara başladığımızda oralarda orman yoktu. Kumul sahalarında ağaçlandırma çalışmalarını ilk biz ormancılar yaptık. O dönem İbrahim CİRELİ, ben ve orman bölge şefi olan bir orman mühendis muavini vardı. Daha çok kserofit (kurakçıl) ağaçlar, fazla gıda istemeyen, tuza dayanıklı türler önerdik. Bu türlerin fidanlarını fidanlıkta yetiştirdik. Sonra pikaplarla alıp sahalara götürüp diktik. Önce ziraatçılar yoktu, tamamıyla orman fidanlığına görev vermişlerdi. Orman fidanlığı gücü yettiği kadar bir proje ve plan dahilinde ağaçlandırma yapıyordu. Tuz gölü (Meke tuzlası) vardı, tuz istihsal ediliyordu. Sonraları orada çalışan ziraatçı olan kişi ile Amerika'da karşılaştık. Demek ki oranın ziraatçiler tarafından ele alınması çok daha sonraydı (1960'lı yıllar). Ama ziraatçiler sahip çıktı bu çalışmalara.

Peki, Karapınar erozyon alanında kullanılan fidanların orijinlerini hatırlıyor musunuz? Tohumlarını nereden toplayıp yetiştirdiniz?

Hatırlamıyorum. Zaten o zaman kimsenin orijinden

haberi yoktu. O dönem tohumların orijinini inceleyen kimse yoktu. Ne bulurlarsa getirirler, ekilir, dikilirdi. Sahaya yakın yerlerden tohumlar toplanırdı. Zaten diğer türlü mümkün değildi.

Konya-Ereğli'deki çalışmadan sonra yine Tarsus'a döndünüz.

Evet, Tarsus'a döndüm. Bu geçici görevlerin bana faydası, kısa sürede genç yaşta tecrübe kazandırmak oldu. Tarsus'ta çalışırken Orman Genel (Umum) Müdürü Mehmet NİYZAİOĞLU Amerika'ya gitmişti. Orada kaldığı sürece Kayseri fidanlığında bir mühendise ihtiyacı vardı. Kayseri fidanlığında göreve başladım. Burada toprak şartları çok ağırdı. Çok killi ve ıslahı gerekiyordu. Bu arada da Marshall Fonu'ndan köy ağaçlandırmaları yapılıyordu. Kayseri'nin Ali Baba dağında bulunan çeşitli köylerde 5 ha'lık ağaçlandırma yapma görevi verildi. Bir pikap ve motorumuz vardı. Bu araçlarla fidanları köylere götürür, 3-5 gün kalır, ağaçlandırma yapar, fidanları diktirirdik.

Orada bir hatıram var. Ondan söz etmek isterim. Orada dişbudak fidanları vardı. Saat geç olmuştu, pikaptaki dişbudakları muhtarın deposuna bıraktık yarın gelir, dikeriz diye. Ertesi gün gittik dişbudaklar yok olmuş, köylü çift sürerken öküz dürtmede kullanacağı malzemeye (mesez) dönüştürmüş bizim dişbudak fidanlarını.

Kayseri'deki ağaçlandırmaları yaparken, Bitlis'ten gelme fidancım vardı. Katırlara su tekneleri yükler, Ali baba dağına çıkar, fidanları sulardık. Bunları hatırlıyorum. Şu an oralar hep orman olmuştur.

Daha sonra ağaçlandırma yaptığınız bu yerleri gördünüz mü?

Hayır, daha sonra görmedim, ne durumda bilmiyorum. Maalesef gezemedim.

Kayseri'deki çalışmalardan sonra ne yaptınız?

Şimdi Kayseri görevi de bitince Ankara'da Talat EREN isminde Ağaçlandırma Şube Müdürü (daha sonra FAO uzmanı olarak İtalya'da çalıştı) beni Erzurum'a tayin etti. Sarıkamış, Göle, Palandöken bölgelerinde ağaçlandırma yaptık. Ordu (TSK) bize oradaki ağaçlandırma çalışmalarında çok yardım etti. Belediyelerin ağaçlandırma sahalarına kavak, özellikle huş diktik. İlk defa huş dikimini orada yaptık. Fidanlıklar o dönemde yeni geliyordu, yeni bir uygulamaydı. Fidanlıklarda salma sulama sistemi ile fidanlar yetiştiriliyordu. O zaman Ali KARAAĞAÇ, Ali TOPÇUOĞLU biri daha vardı. Bunlar başmüdürlük için çekişiyorlardı. Ben de o zaman Erzurum'da 2 adet büyük bina, fidanlık müdürlüğü binası ve fidanlık lojmanını yaptırdım. Fidanlık müdürlüğü binasını başmüdürlük aldı. Fidanlık lojmanını da fidanlık müdürlüğü olarak kullanmaya başladık. Bir odasını da ben kullandım. Ben fidanlık müdürüydüm. Atatürk Üniversitesi o dönemde kuruluyordu. Bizden yer (arazi) istediler. Biz de yardımcı olduk. Et kombinasi

karşımızdaydı. Onlardan da ödünç kömür aldık, fazla ödeneğimiz yoktu. Bir pikap ve şoförümüz vardı. Ancak o sıralar ağaçlandırma emri gelince Sivas'tan hazır trenle fidanlar getirdik, bizde fidanlar henüz yetişmemişti. İhsan IŞIKLI'yı da görevlendirmişler, o da geldi. Erzurum, Palandöken ve kentin civarındaki ağaçlandırmaları 1. Ordu kumandanı ile birlikte yaptık. O dönemde grup müdürlüğü henüz kurulmamıştı, orman fidanlıkları hem fidanları yetiştirme hem de ağaçlandırmadan sorumluydu. Sanırım 1957 den sonra grup müdürlüğü kuruldu.

Erzurum'dan sonra nereye atandınız?

Baktım hayat böyle geçmiyor, bu dönemde evlenme girişimlerim başladı. Öncelikle nakil istedim. Biraz da amenajman öğrenelim dedim. Aslında fidanlık müdürlüğünden sonra amenajman daha kötü bir görevdi. Ama kendi devremde en önce ben müdür olmuştum. Hayatıma yeni bir yön vermek üzere amenajmanda Ankara'daki Rıdvan AKYÖN'ün grubuna mühendis olarak katıldım. Rıdvan AKYÖN grubu ile birlikte Muğla'da amenajman çalışmaları yaptık. Orada ilginç bir anım var. Depremde enkaz altında kalan Erdoğan diye bir sınıf arkadaşımız vardı. O zaman belli mikyasta (ölçekte) haritalar yoktu, haritalarımızı kendimiz yapıyorduk. Belimize ip bağlar çalışmalarımızı yapıyorduk. Çalışırken büyük bir yılanla karşılaştık. Erdoğan yılanı korktu, kaçtı, gitti. Ayrıca Rıdvan AKYÖN çok horlardı. Bu nedenle çadırımızı uzağa kurardık. Buradan sonra İzmir'deki heyet başkanı Hikmet ÜN'ün yanına tayin oldum. Orada sınıf arkadaşlarımızla birlikte çalıştık.

O dönem amenajmanda nasıl bir yöntem izleniyordu?

Önce bize haritacılığı öğrettiler. Bir yörenin belli mikyastaki haritasının nasıl oluşturulduğu, ölçme aletlerinin kullanımı öğretildi. Sonra orman içinden geçen 100 m şeritler alınır ve bu şeritler içinde kalan ağaçların her birinin boy ve çapı ölçülürdü. Bu şeritler dağdan dereden her yeden geçebilirdi. Şeritler bölmenin büyüklüğü ve ağaçların yoğunluğuna göre değişirdi. Sonra da o değerleri formlarda değerlendirirdik. Ayrıca esas olarak temsil eden (ortlama) ağacı keserdik, yaşını, artımını, büyüme durumunu, boy-çap ilişkisi vb ölçerdik. Bundan hareketle bugünkü gibi eta verirdik. Yalnız bugünkü sistemle özellikle ibreliler tıraşlama kesim üzerineydi (Mehmet AVŞAR zamanında). Bizde ise ibrelilerde seçim işletmesi üzerineydi.

Ne zaman evlendiniz?

İzmir'de amenajmanda mühendis olarak çalışırken 1957'de evlendim. Erzurum'dayken Mecit ATALAY diye bir mühendis arkadaşımız vardı. Kendisi bir komiserin kızıyla evlenmişti. Kayınvalidesi Huriye Hanım bekar olduğumu ve damadının arkadaşı olduğumu öğrenince beni evlendirmeye karar vermiş. Huriye hanım Güzelyalı'da (İzmir) oturuyor, burada Emniyet amirinin kızı varmış. Onunla evlendim. Bu sırada FAO'nun açtığı bir sınava girdim ve kazandım. Amerika'ya gidecektim. Dil kursuna gitmek için

Ankara'ya geldim.

Amerika'daki eğitimin içeriği neydi?

Uluslararası işbirliği yönetimi (International Cooperation Administration) eğitimi vardı. O dönemde pek çok meslek grubu (vali, müdür, mühendis) Amerika'ya eğitime gönderiliyordu. Bunları, memleket yönetimi konusunda yetiştirmek amaçlanıyordu. Amerika'ya gittim. 14-15 ay boyunca her ay bir eyalete gitmek üzere eğitimimi tamamladım. Masrafları Amerika karşılıyordu ki bu şekilde aynı zamanda propaganda da yapılıyordu. Öncelikle bizi orada 1 ay dil kursuna tabi tuttular. Pek çok ülkeden kişiler vardı. Hem dil eğitimi hem de Amerikan yapısı, yönetimi hakkında eğitim verildi. Daha sonra 14 eyaletteki ormancılık faaliyetlerini görmek üzere eğitime başladık. Bizim grup, değişik ülkelere ormancılardan oluşuyordu. Diğer gruplar da konulara göre oluşturulmuştu. Bize her eyaletin başmüdürlüğüne gidecek şekilde bir program yapıldı. İlk eyalet Georgia'ydı. Merkezi Atlanta'da çeşitli fidanlıkları, ağaçlandırma sahaları ve genetik ile ilgili bazı konuları gördükten sonra başka eyalete geçtik. O sırada Meikin kazası bulunan Üniversite'de orman fakültesinden İbrahim ATALAY eğitim görüyordu. Ben ise uygulamaya dair eğitim görüyordum. Georgia'dan sonra Luisana, Florida, Indiana, Nebraska, Dakota Colorado vb 14 eyaleti dolaştık. Özellikle reçine istihali, fidanlıkta kök kesme, tohum toplama tekniği, genetik istasyonunda hangi ağaç türlerinin birbiriyle nasıl döllenebileceği, daldı ve kökte aşılama çalışmalarını gördük. Amerika'dan Türkiye'ye döndükten sonra Eskişehir fidanlığına oradaki makinaların dizaynına kadar her şeyi getirmiştik. Tohum ağaçları seçerek bilhassa çeşitli yörelerde üstün gövde yapan türlerden tohum ağaçları tespit edildi. Amerika'dan döndükten sonra bizim önerilerimizle Ankara'da da Tohum Araştırma İstasyonu kuruldu. Tohum istasyonları biz döndükten hemen sonra kurulmadı. Ancak bu tür yerler için raporlar verdik. Kısacası biz temelini attık, lüzumunu belirttik. Süreç içinde gelişti. İstasyonun ilk müdürü Vedat ERDER'dir. Esas onun teşvikiyle kuruldu. Benim sınıf arkadaşımdır. O da Amerika'da bizim gibi eğitim görenlerdendi.

Ben de Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Müdürlüğü'nde çalışmaktayım. Benim için bunu öğrenmek sürpriz oldu. Ben ayrıca bizim Müdürlüğün Fikret SAATÇIOĞLU hoca tarafından yapılan bir öneriyle kurulduğunu biliyordum.

Hocanın adı geçince iki olayı size anlatmalıyım. Bunlardan ilki ODTÜ ağaçlandırmasına ilişkindir. ODTÜ'de kuruluş halinde arazi ağaçlandırmaları yapılması gerekiyordu. SAATÇIOĞLU hoca ODTÜ'ye ağaçlandırma yapılırken Mogan gölündeki suyun ağaçlandırma sahasına pompalanmasını önermişti. Biz ise teraslama yapılması gerektiğini söylüyorduk. Teraslama tekniğini gösterdik ve buralara tüplü fidan dıkeceğiz dedik. Türkiye'de ilk tüplü fidanı öneren ben ve Ahmet TARHAN'dır. Bizim yöntemimiz kabul edildi. SAATÇIOĞLU hocanın önerdiği yöntem çok pahalı bir yöntem olduğu için yapılamadı. Burada teraslama

sonrası bozukluklar oldu tabii. Sebebi bakım çalışmasının bir türlü Türkiye'de yerleşememesiydi. İkinci olay ise doğal budanma ile ilgiliydi. Biz güney yarım kürede dolaşırken ağaçların belli yıllarda belli dallanmaları dikkate alarak kendini budaması için belirli aralık mesafelerine göre dikilmesi gerektiğini Yeni Zelanda, Avusturalya'dan öğrenmiş ve tekniklerini ülkemize getirmiştik. Konferans'ta SAATÇİOĞLU hoca illa doğal budama dedi. Bende dedim ki "bu budamayı biz de yapabiliriz".

Amerika'da oldukça kapsamlı incelemeler yapmışsınız. Ancak sanırım çoğunu Türkiye'de uygulayamadınız. Neden?

Ülkenin şartları uygun değildi. Benim bulunduğum pozisyon Şube Müdürlüğü düzeyi idi. Dolayısıyla bunlar uygulama için yeterli değildi. AGM içinde ön plana alınamadık. Diğer yandan önemli bir alt yapı kurulması gerekiyordu. Laboratuvarlarda test aletleri, çimlendirme sistemleri (kalite kontrol), kaplar vb birçok araç-gereç getirdik. Seyahatten sonra kurduk. Bu arada Amerika'dan döndüğümde onlara seyahat raporu verdik. Amerika'dan döndüğümde yeniden İzmir'deki amenajman heyetinde Hikmet ÜN'ün yanında göreve başladım. Bu atama bile gönderildiğimiz eğitime verilen değeri göstermektedir. Bir süre sonra Amerikalılar "ülkenizden 15 ay boyunca bazı kişileri eğittik, bunlar hangi görevleri icra ediyorlar" diye sormuşlar. Bunun üzerine 9. Şube beni Ankara'ya çağırdı ve nereyi istersen orada göreve başla dediler. İzmir'deki evime yakın diye Manisa Fidanlığı'nı istedim. Beni Manisa Fidanlık Müdürlüğü'ne tayin ettiler. Manisa Fidanlığı ağır topraklı, içinden büyük bir dere geçen bir yerdi. Salma sulama sistemi vardı. Biz o zaman merkeze yazdık, buraya fıskiyeli sulama sisteminin tesis edilmesini istedik. Türkiye'de ilk defa kurulacak bu yağmurlama (spring) sistem için hazırlıklara başladık. Tahsisat geldi. Boruları aldık, plan ve projeleri hazırlamaya başladık. Bu sırada DP (Demokrat Parti) tüm hızıyla iktidara geçti. Bize yakın bir yerde zeytin istasyonu vardı. Oradaki vasıta araçlarına DP hükümeti el koymaya başladı. Bizlerden de araç, işçi, tayin taleplerinde bulunmaya başladılar. O sırada duyduk ki Valilik emrinde Spil Dağı'nda Dinlenme yeri yapacaklarmış. Oraya bizim yağmurlama sulama sistemi için getirmiş olduğumuz boruları kullandılar. Böylece biz (yağmurlama) sulama sistemini kuramadık. Ama ilk defa toprak tahlillerini yaptırmış olduk. Manisa Fidanlığı'ndan sonra Amerika'dan gelen ormancı uzmanın yanına dil bilen biri olarak müfettiş görevi ile tayin oldum.

Amerika'dan aldığınız eğitim ağaçlandırma ve fidanlıkla ilgili teknik çalışmalar üzerine ama siz müfettiş olarak atanıyorsunuz. Bunda bir çelişki yok mu?

Müfettişlik konum, "fidanlık ve ağaçlandırma sahalarının teftişi" ile ilgiliydi. O zamanlar müfettişleri uzmanlık alanlarına göre görevlendiriyorlardı. Ben de Yozgat Fidanlığı, Samsun Gelemen Fidanlığı, İstanbul ağaçlandırma gruplarının teftişine gittim.

Yaptığımız teftişler fidanlık ve ağaçlandırma çalışmalarının teknik ve ekonomik yönlerinin incelenmesine yönelikti. O zamanlar İstanbul'da çalışırken makiliklerin ormandan çıkarılması yönünde bir düşünce vardı. 1948 mezunu bir arkadaşı bu alanların saptanması için görevlendirmişlerdi. Bu arkadaşımız benim yanıma Sarıyer'e geldi. Birçok meşelik alanın gereksiz yere maki diye ormandan çıkarma girişimi oldu. Bir de Yugoslavya'dan falan gelenlerin iskanı vardı. İki konu birleşince bence yanlış bir gidişat başlamıştı. O nedenle ben orada çalışmak istemedim ve yeniden Tarsus'a dönmüştüm.

O ara Teftiş'te çalışırken FAO kanalıyla yurtdışı görevlere gittiniz. Nerelere gittiniz, hangi konularda incelemelerde bulundunuz?

Deniz kumullarının tespiti, Sovyet Rusya'da ağaçlandırmaların mekanizasyonu, Avusturalya'da ağaçlandırma ile kurulan ormanların sempozyumu, Yeni Zelanda'da ağaçlandırma ile oluşturulan ormanlar ve fidanlık teknikleri, Norveç'te orman amenajmanı, Finlandiya'da orman eğitimi sempozyumu. Yine Maritus, Kenya, Uganda, Madagaskar, Tanzanya İsviçre, İtalya'da çeşitli seminerlere kısa aralıklarla katıldım.

O dönemlerde bir süre yevmiyeli kadroda çalıştınız. Bu konu hakkında bilgi verebilir misiniz?

O zaman OGM'ye yetişmiş elemanları elinde tutabilmek için Maliye Bakanlığı Yevmiyeli Kadro tahsis etmişti. Sadece ormancılara yönelik bir uygulama değildi. Her kuruma böyle kadrolar veriliyordu. Ben de şube müdürü seviyesinde olduğum için 12. dereceden bana da bu kadroyu tahsis ettiler. Kısa süre için bu kadroda çalıştım ve memuriyeti bıraktım. Bu kadronun tehlikesi vardı ama kazancı iyi idi. Normal mühendisin 2 katı kadar maaş alınıyordu. O sayede ev aldım. Aslında ev alma olayım şöyle oldu. Benim Birecik'te babamdan kalma arazilerim vardı. Babam savcılık ve sorgu memurluğu yapmıştı. Onun zamanında Birecik'e 5 km mesafede bulunan Hobap köyünde arazileri kalmış. Bu arazileri satalım dedik. Subay olan erkek kardeşimi vekil tayin ettik ve o gidip arazileri sattı. Benim payıma 10 bin lira düştü. Ben de 40 bin lira kredi çektim ve 50 bin liraya ev aldım.

Yevmiyeli kadrodan sonra İzmit Kavakçılık Araştırma Enstitüsü'nde Hızlı Gelişen Türler Şubesi'ne Müdür olarak geldiniz değil mi?

Genel Müdür Hakkı Süha KARAMIZRAK zamanında 9. şube ayrıldı. Hızlı Gelişen Ağaç Türleri şubesi açıldı. Beni oraya müdür olarak tayin ettiler ve ben de müfettişlikten ayrıldım. Osman KARAGÖZ, Mehmet Ali SEMİZOĞLU vb tezkiye amiri iken onlarla aynı seviyede çalışmak üzere 5. Şube müdürü olarak İzmit'e gittim. Avusturalya, Yenizelanda, Kenya'da gördüğüm şeyleri uygulayayım dedim. İzmit'te Hopa'dan İskenderun'a kadar tüm sahil şeridinde

Karadeniz, Akdeniz, Ege, Marmara sahillerinde 700-800 m ye kadar kumlu topraklarda blok büyük ağaçlandırmalar yapılabilir miyiz diye araştırmalara başladık. Bu araştırmalara göre çeşitli ağaç türlerini denemeye başladık. Ancak İzmit'te kavakçılık dışına çıkılmak istenmiyordu. Sebebi de İtalyanlar ile olan projeleri devam ediyor, oradaki arkadaşlar sık sık İtalya'ya gidip geliyorlardı. Bize orada küçük bir yer verdiler. Pek memnun kalamadık. Çok rutubet vardı, sağlığımız bozuldu. Orman Bakanlığı emrine teknik müşavir olarak geri döndüm.

Hızlı gelişen türlerin kullanılmasındaki amaç ne idi?

Türkiye o zaman büyük endüstriyel odun açığı yaşıyordu. Birçok kıymetli ağaçlar oduna tahsis ediliyordu. Örneğin Erzurum Sarıkamış'ta güzelim sarıçamlar, kayınlar doğranıp doğranıp yakacak odun olarak kullanılıyordu. Yani düzgün ve hızlı büyüyen endüstriyel odununa ihtiyaç vardı. Türkiye'nin tabii ormanlarının idare müddeti içinde bunu sağlamak zordu. Güney yarım kürede yaptığımız etütlerde gördük ki genetik vasfı üstün, hibritlenmiş, gübre kullanılmış, iyi bakım görmüş türlerde 20-25 yıl içinde bu odunu elde etmek mümkün. Özellikle menşei Amerika-Kaliforniya olan *Pinus radiata* türünü İspanya, Portekiz, Güney Afrika'daki memleketlerde yapay ormanlar tesis etmişler. Yeni Zelanda'daki kuzey adasında muazzam *radiata* ormanlarında çalıştık. Fidanlıklarını da gördük. Oralarda genetik vasfı yüksek, çelikten fidan, ağaç yetiştiriliyordu. Ayrıca toprak tahlilleri ile minör element dediğimiz bakır, molibden gibi elementleri uçaktan doğrudan ormana veriyorlardı. Yani gübreleme vardı. Burada biz de aynı şekilde bu ithal türlerde gübre kullanılmasını önerdik. Ancak doğal durumda yetişsin dediler. Bir süre sonra *Pinus radiata*'lara bazı böcekler arız oldu. Eğer dikkatli doğru bir bakım yapmış olsaydık, dediğimiz bakım şartları yapılmış olsaydı kısa sürede iyi sonuçlar alabilirdik. Nitekim İzmit'in belli yerlerinde bu ağaçlandırmaları yaptık. Ezine fidanlığı, güneyde birçok yerde deneme dikimleri yaptık. Ancak bunları takip eden çıkmadı.

Yabancı türleri belli bir sistem dahilinde mi seçiyordunuz?

Gayet tabii, iklimlerini mutlaka tetkik ettik. Önce Amerika, Kaliforniya'da 2 ada var. Adalardaki toprak ve iklim şartlarını iyi etüt ettik. Gezdiğimiz yerde dikim suretiyle yetişmiş yabancı türlerin ne gibi bakıma ihtiyacı olduğunu, hangi toprak türleri olduğunu tetkik ettik. Bunun sonunda kendi projemi hazırladım. O projelerim İzmit'te yer alıyor. Kitaplarımız başışlarken verdim

Yabancı tür seçilirken sizce de belli bir süreç izlenmeli değil mi?

Mutlaka ama sadece Türkiye'de değil ki bu İspanya, Portekiz, Fransa'da çok sayıda natürel olmayan ağaç türleri yetiştirmişler ve oraya yerleşmişler. Doğal ormanlar tabii ki iyi. Ama iyi etüt eder, dikkatli

davranır, masrafı ve geliri iyi hesaplarsanız yabancı türü getirmenin sakıncası olmaz. Örneğin sebze, meyvede çok sayıda yabancı tür var. Bazı fıstıklarımız kurtluydu, denemelerle birlikte gelişti.

Ama *Pinus radiata* Türkiye'de başarısız oldu. Tabii siz bunları başarısız olsun diye yapmadınız, orman ağaçlarının meyve, sebzeden farklı olduğu, sizin yaptığınız çalışmalar sonucunda görüldü.

O dönemde şuna dikkati çekmek istedim. Dedim ki "bunlar denemedir, bu denemelerin gayet dikkatli takibi gerekir, 20-50 yıl deneyin takip edin, ona göre karar verin." Ben oradan ayrılır ayrılmaz denemeler kalktı ve ilgilenilmedi. Kavakçılığa ağırlık verildi. Asıl türlerimiz olan sarıçam, kızılçam, doğal büyümeye bırakılmış. Onlar üzerinde de araştırmalar yok.

Yukarıda anlattıklarınızdan anlayabildiğim kadar İzmit'te kavakçılık ekolu ile ibrel ekolu pek anlayamamış...

Kavakçılık ekolu başında Osman KARAGÖZ, ibrel tarafında da ben vardım. İbrel fidanlığını ben kurdum. Çalışmaları ilerletemedim. Çünkü ibreliler benimsenmedi, benimsenseydi hızlı gelişen türlerde daha çok ilerleme sağlanabilirdi. Hatta bazı kişisel gelişmeler de yaşandı aramızda. Burada daha fazla verimli olamayacağımı düşünerek, Bakanlığa teknik müşavir olarak atandım. Sonra Bakanlıkta Yüksek Fen Kurulu ihdas edilmişti. Cahit AKALIN kurulun başkanıydı. Hicri AKSOY, Adnan ANGIN ve ben kurul üyesiydik. O zamanki şartlarda Bakanlık teşkilat ve diğer bağlı ünitelerin kanunlarını hazırlayan bir yerdin kurul. Daha sonra Bakanlık Araştırma Planlama Dairesi kuruldu. O zamana kadar Genel Müdürlükte olmasına karşın, Bakanlıkta Araştırma Planlama Dairesi yoktu. Ben Bakanlıktaki Daireye başkan yardımcısı olarak atandım. Burada 5 yıllık planlar üzerinde çalışmaya başladık. İlk 5 yıllık planlar bu zamanda başlatılmıştı. Adnan ANGIN, Hicri AKSOY vardı.

OGM APK Dairesi Başkanı ayrılınca beni oraya başkan olarak atadılar. Ancak o sırada uhdemde Dışkaynaklı Projeler daire başkanlığı da vardı. Bu dış kaynaklı projeler kapsamında Kanada hükümetinden bazı uzmanlar, Kuzey Karadeniz ve Güney Akdeniz ormancılığında amenajman planlarının yenilenmesi projesi için ülkemizde çalışıyorlardı. Dış kaynaklı projenin özelliği şu idi. Belli bir kaynaktan hükümet dövizle borçlanmıştı. Dışardan gelen uzmanların her türlü masrafları buradan karşılanıyordu. Onların bir menajeri vardı ve karşılığında Türk menajer istiyorlardı. Türk menajerliği ile birlikte Planlama Daire Başkanlığı yapmak bana zor geliyordu. Bunu ayırmalarını istedim. Nitekim Korkut TOKER, Dış kaynaklı Projelere başkan oldu. Ben Planlama Dairesi Başkanlığı'na devam ettim. Daire başkanlığında 5 şube müdürlüğü vardı. Cavit DİNÇEL zamanında üretim, yol ve yatırımları bölge müdürlüklerinde dolaşarak planlıyor, sonra matbu hale getirip DPT'ye gönderiyorduk. O zaman Bakan Selahattin İNAL bana takdirname verdi. DEMİREL hükümeti zamanıydı. Ormanlardan ek olarak 1 milyon m3 üretim istiyorlardı.

Bu üretimin olup olmayacağı konusunda rapor hazırladık. Sonra emekli oldum. Bütün çalışma sürem 26 yıl 6 ay sürdü.

Politikacılar fazladan 1 milyon m3 üretim istemişler, bu konu nereden çıktı?

Sanayi odunu isteniyordu. Hızlı gelişen türler ile bunu sağlamayı amaçlıyorduk. Bu konu da oturmadı. Amenajman planlarında seçme esası vardı. Mehmet AŞAR zamanında kızılçamlarda tıraşlama yöntemine geçildi. Ancak tıraşlamadan sonra ekimle mi dikimle mi yapılacağı tartışması sürüyordu. Neticede amenajman sisteminde değişiklik oldu. Seçme sisteminden yaş sınıfı yöntemine geçildi.

Ek üretim için raporu hazırladınız mı bu arada?

Ormanların bir üretim gücü var. Yol olursa, gençliğin gelmesi için önlem alınırsa, makine alınırsa gibi şartların yerine getirilmesi kaydıyla olabileceği şeklinde bir rapor hazırladık. Önce planların değişmesi lazım sonra üretim yaparız dedik. Yani teknik gerekçelerle üretime karşı çıktık.

Yukarıda yaş sınıfları yöntemine geçiş olduğunu söylediniz, geçiş sancılı oldu mu?

Aziz ÇAĞLAYAN, Amenajman Daire Başkanı'ydı. Daire başkanı ile birlikte Şube Müdürü Mehmet AŞAR ve amenajmancı Metin ÇOKÇA, bu konunun müspet, menfi yönlerini çokça tartıştılar. Hocalar çağırıldı, toplantılar düzenlendi. İsmail ERASLAN, Abdulkadir KALIPSIZ da tartışmalara katıldı. Tartışmalardan sonra seçme yönteminden kısmen tıraşlama kullanılarak, yaş sınıfları metoduna geçildi.

Ormancılıkla, planlama bir yandan orman köylüsünü bir yandan sanayiye ilgilendiriyor. Sorunlar yaşadınız mı?

O zaman tek OGM plan hazırlamıyordu. MPGM, AGM, ORKÖY ayrı ayrı hazırlanıyordu. Hele AGM ağaçlandırma arazi tespiti, ileriye dönük nerelerde, nasıl, ne kadar ağaçlandırma yapılacağı önemliydi. Çünkü bir taraftan köylülerin otlatma isteği diğer yandan devlete ait araziye bulmak bir hayli sorun yaratıyordu.

Neden erkenden emekli olmak istediniz?

Daha önce bahsettiğim gibi iki işi bir arada yürütmek zordu. Bilhassa yabancı uzmanların harcırahlarını düzenlemek zoruma gidiyordu. Sorumluluk gerektiriyordu ve vicdanen rahat olmak mümkün değildi. Ancak benden sonra daire başkanlığı ikiye bölündü. Ben emekli olma kararı verince Cavit DİNÇEL dedi ki "emekli olmanı istemiyorum, bakanla bir görüş" Derdimi bakana anlattım: "Bu önemli bir borçlanma işidir. Projenin tüm giderlerinin yakından iyi ve sıkı takip edilmesi gerekir. Proje işleri ve beş şubesi olan daire başkanlığı faaliyetlerini beraber yürütmek zordur. Bu nedenle emekli olmak istiyorum" dedim. Bakan da beni yeniden Genel Müdür'e gönderdi ve "Genel Müdür nasıl istiyorsa öyle olsun" dedi. Genel Müdür üzerimdeki işleri almadı ve sorunu çözmedi. Ben de emeklilik dilekçesini verdim. Dilekçe verirken dedim ki "belli görev düzeyinde değil de daha iyi bir

kadro verin." O sırada Genel Müdür muavini İsveç'e orman makineleri için yurt dışına göreve gitmişti. Beni onun yerine atadılar. Üç ay kadar çalıştım bu görevde. Bu görevi yürütürken baktım ki Bilhassa yol inşaatlarında Döner Sermaye bütçesi içinde muazzam aşımalar var. Bana sürekli para ile ilgili konular getirilerdi. "Yanlış iş yapana gerekeni yapın" dedim. Bu konular hoşuma gitmedi. Bunun üzerine emekli oldum. Memuriyet hayatım bitmişti.

İstemeden orman mühendisi olmuştunuz, meslekle ilgili memnuniyetiniz konusunda ne söyleyebilirsiniz?

Orman mühendisi olarak vicdanen rahatım, yurt içi-yurt dışı tüm görevlerimi titizlikle ve isteyerek yapmaya çalıştım. Bilgi birikimimi kitapçıklarla, raporlarla, özel çalışmalarla meslektaşlarıma, üstlerime, amirlerime vermeye çalıştım.

Erken emekli olmuştunuz, emekli olduktan sonra başka işlerle uğraştınız mı?

Emekli olduktan sonra dil bildiğimden kendime özel büro açtım. Ormancıların tercüme işleri olur diye mevcut yönetimden iş vermelerini istedim. 2 adet iş aldım. İlki Güney Akdeniz ve Kuzey Karadeniz ormanlarının amenajman planlarının yenilenmesi projesinin türkçeleştirilmesi idi. İkincisi, orman yol üretim ve makineleri projesi (Brezilya ile yürütülen) kitaplarının çevrilmesi idi. Bürom bugünkü Yeni Karamürsel (YKM) mağazasının yanındaydı. Orada Gözlükçüler Derneği'nin yeri vardı. Bana dediler ki "siz emeklisiniz, yurt dışından cam ithal etmek istiyoruz, gözlükçülere kaliteli cam vermek istiyoruz, bir sınırlı sorumlu gözlükçüler kooperatifi kurmak istiyoruz." Bize yardımcı olur musunuz dediler. Ben kabul ettim. Kooperatif statüsü hazırladık, gerekli izinleri aldık ve kooperatifi kurduk. Kooperatifin ilk ithalatını İngiltere'den yaptık. İthal camları dağıtırken tartışmalar çıktı, camları çok pahalı buldular. Piyasadan daha ucuza cam alınabileceği gündeme geldi. Bunun tartışması 2 yıl sürdü. Sonra bir gözlükçü çıktı tüm ithal camları aldı. Bundan sonra Ankara Gözlükçüler Derneği'nin Genel Sekreterliği'ne başladım. 10 yıl bu görevi yaptım. O sıralarda Ankara Hastanesi'nde gözlükçülük kursu açıldı. Ben de 4 ay süren bu kursta eğitimi tamamlayarak belgemi aldım. Bu kurslar Sağlık Bakanlığı tarafından düzenleniyordu. Gözlükçülerin %90'ı çıraklıktan gelme, hiçbir eğitimleri yok, gelişme istekleri yoktu, kendilerini eğitime ihtiyacı görmüyorlar esnaf olarak görüyorlardı. Ben bu sırada yurtdışındaki gözlükçülük yapısını etüt ettim. Göz doktorları dışında körlükle nasıl mücadele edildiğini inceledim. Amerika, Fransa, İngiltere'de üst düzey ilgililerle yazıştım. Bu inclemelerden bir optometri* örgütlenmesi olduğunu anladım. Tüm bilgileri topladım ve bunları kitap haline getirdim.

Bu araştırmalar sonunda Türkiye'de optometri alanında bir boşluk olduğunu gördünüz ve bu alanda çalışmaya başladınız...

Ben çok kitap getirdim. 66 ülkenin bu konudaki

*Gözün görme özelliklerini tahliller ve aygıtlar yardımıyla belirlemeye çalışan fizik ve tıp disiplinlerini kapsayan bilim dalı.

eğitimini inceledim. Tabii yabancı dil bilmem bu konuda bana çok kolaylık sağladı. Yurt dışında gözlükçülük yapısının detayını ortaya koydum. Gözlükçülüğün optik-optimisyen çeşitli durumları hakkında 650 adet makale yazdım. Ama yayınlanma sorunu vardı. Ayrıca kimse okumuyor. Bu kitapların önsöz kısmında pek çok şeyi anlattım. Türkiye'de binlerce kör var. Türkiye nüfusunun % 10'u özürlü. Bu özürlülerin de 1 milyondan fazlası görme özürlü. Bizzat kör veya yarı kör olanlar. Bir de refraksiyon kusurundan müzdarip olanları var. Yani gözlüğünüz olmadan okuyamazsınız. Göz sağlığı artık gözlükçülük değil toplumun sağlığıdır. Fakat göz doktorluğu oftalmolojinin gelişmesini istememiş, kendine rakip görmüş. Koruyucu tedbirler içinde ayrıca bir göz doktorunun konusu olmayan alet-edevat endüstrisi de bulunmaktadır. Doktor göz hastalığı uzmanı, optometris ise kusur uzmanıdır. Gözde 15 adet kusur vardır. Miyop, hipermetrop astigmat gibi görme bozukluklarıdır. Bunlar mikrobik değil fizyolojiktir. Hastalıkların bir kısmı ilaçla bir kısmı alet-edevatla düzelir. Amerika'da bu konuda 17 fakülte kurulmuştur. Bugün Amerika'da göz doktorunun 2 katı optometrist vardır ve 7 yıl eğitim görürler. Bunun 3 yılı preoptometri, 4 yılı ise asıl optometridir. Yedi yılın sonunda optometri doktoru ünvanı alınır. Bir hastahane hem göz doktoru hem de optometrist bulunur. Gözün görmüyor, camlar yanlış bunu optometrist ayrıntıları ile inceler. Göz doktorları ise gözde 500'e yakın göz hastalığı ile uğraşır. Avrupa'ya optometristlik İngiltere'den yayılmıştır. İngiltere'de II. Dünya savaşında ordu muazzam mermi kullanmasına karşın atışların hemen hemen hepsi karavana. Bir göz muayenesi sonunda askerlerin gözlerinde refraksiyon kusuru bulunduğunu anlaşıyor. Bunun üzerine de İngiltere'de 4 yıllık 8 adet optometri fakültesi kuruluyor.

Hiç bilmediğiniz bir alanda oldukça iyi bir gelişme sağlıyorsunuz. Optometriye olan ilgi ve hatta sevginizin kaynağı nedir?

Benim doğduğum yer Urfa'nın Birecik kazasıdır. Birecik 1925 ile 30'lu yıllar arasında tamamen sıtma ve trahom memleketi. Gözü kör olan ve eline sopa alıp dilenen insanlarla dolu idi. Benim akrabalarım da bu şekilde gözü kör olanlar çok vardı. Ben hep bunun bir çözümü olmalı diye düşündüm. İnsanlığa bir faydam olsun istiyordum. Türkiye'deki yanlış nedir diye düşündüm. Gördüm ki bir tek göz doktoru ile bütün göz sorunları çözülmeye çalışılıyor. Çözülmez ve çözülememiştir. Türkiye'de Optometri ilk benimle başladı.

Yani optometriyi Türkiye'ye bir ormancı tanıttırdı...

Evet. Çünkü yukarıda sözettiğim gibi ben o sıkıntıyı yaşadım, gördüm. Onun için bu konuya ilgi duydum. Ancak gözlükçülükte 30 yıl harcamama karşın ama bir arpa boyu yol alınamadı. Nedeni Türkiye'de 7000'e yakın gözlükçü var. Bu gözlükçülerin hepsi sağlık bakanlığından ruhsat alıyorlar. Bu gözlükçüler 2-4 ay kurslarla ruhsat alıyorlar. Elime çantamı evraklarımı aldım Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nda yaptığı gibi

Sivas, Erzurum, Samsun, Eskişehir, İzmir ve Muğla yani 6 ili dolaştım. Şu anda 6 adet 2 yıllık optisyen okulu açıldı. Ama yanlış. Eğitim en az 3 yıllık ile başlamalı sonra 4 yıla çıkmalıydı. "Matematik, fizik ve biyoloji gibi dersleri lisede iyi olan öğrenciler alınsın" dedik. Ama olmadı. Gözlükçülerin amaçları sadece gözlük satıp çok para kazanmaktı. Bu konuda kurulan dernekler de üzerlerine düşeni yapmadı bence. Bugün Türkiye gözlükçüsü oftalmik optisyenlik veya optometriye ilerlemenin eğitimini benimsemiş, özümsemiş değildir. Bugün yaklaşık 5000 sayfa 15 adet çeviri kitabım var, bunları ücretsiz üniversitelere gönderdim. Türkiye Ormancılar Derneği'ne de bu kitaplardan birer adet bağışlıyorum. Bu konularda Sağlık Bakanlığı'na ve üniversitelere görüşmelere gittim, raporlar sundum ama dikkate alınmadı. Bu konuda en büyük kusur bana göre sağlık bakanlığına aittir. Eğer körlüğü Türkiye'de azaltmak istiyorsak, optometri sanayini geliştirmek zorundayız. Bu konuda yurt dışında 3 önemli kuruluş var:

1-Avrupa Optometri Akademisi (İngiltere)

2-Avrupa Optometri Konseyi (İngiltere)

3-Avrupa Optik ve Optometri Konseyi

Bunların yönetimleri değişiyor, toplantılar yapıyorlar. Türkiye'deki gözle ilgili derneklerin bu toplantılara gitmesi lazım. Derneklerden çoğu bununla ilgilenmedi. Bu konuda İstanbulda bulunan gözlükçü tek bir dernek ilgilendi. O dernek de bir tercümanla toplantılara gitmektedir. Ama toplantıların içeriğini kamuoyu ile paylaşmamaktadır.

Optometri konusunda çalışmalarınız devam ediyor mu?

Bu çalışmalar benim için artık hobidir. Şu an bu konuda herhangi bir yerde çalışmıyorum. Bu konudaki uluslararası çalışmaları takip ediyorum.

Değişik bir söyleşi olduğunu düşünüyorum. Son olarak söylemek istediğiniz bir şeyler var mı?

Gelmiş geçmiş ormancılardan öbür dünyaya intikal etmiş meslektaşlarıma Allahtan rahmet diliyorum. Kalanlara başsağlığı diliyorum. 9 adet orman fakültesinin açılmasını doğru bulmuyorum Bu konuda 150. yıl toplantısına ait kitabı aldım okuyorum. Sorduğumda çoğu meslektaşım bu kitabı hiç okumamış. Bu ülkede kendi mesleğiyle ilgi yazıları dahi kimse okumuyor. Bu ülke çok az okuyor. Bir de ormancılık eğitimi bizim zamanımızdaki gibi değil. Biyoloji, çevre, ekosistem bunlar ön plana çıkmış. Ama orman fakültesinde bu konuların doğru dürüst verildiğine inanmıyorum. Bence iyi bir planlama ile önümüzdeki 30-40 yıl için hangi meslek, ne nitelikte, ne kadar almalı, belirlenmeli ve ona göre üniversitelere öğrenci alınmalı, yetiştirilmeli. Lisan olmadan yüksek tahsil olmaz. Lisan şart. Hatta birden fazla lisan olmalı. Bu demek değil ki başka ülkelerin boyunduruğu altına girelim. Okumazsak boyunduruk altına gireriz. Onların çalışmalarını yakından takip etmeliyiz.

Söyleşi ve Derneğimize hediye ettiğiniz 15 adet kitap için çok teşekkürler...

AMONYAK KİRLİLİĞİNİ TEMİZLEYEN BİYO-FİLTRE MİKROPLAR

Kubilay ÖZYALÇIN – Orman Yüksek Mühendisi
qqblay@yahoo.com

Pek çok olumlu özelliği olan Biyosüzme, zehirli kirleticileri atık oluşturmada su ve karbondioksit döndüren ve bu dönüşüm sırasında da çok az enerji kullanan çevre dostu bir teknolojidir. Biyosüzgeçler gelişmiş ülkelerde yaygın olarak kullanılmasına karşın sanayileşmekte olan ve denetimlerin çok sıkı olmadığı ülkelerde fazla kullanılmamaktadır.

En fazla kirliliğe sebep olan üretim sektörlerinden birisi gübre sanayisidir. En fazla üretimi yapılan gübrelerden biri olan azot üretimi sırasında ortaya çıkan zehirli ve kokulu atıkları uzaklaştırmak pahalı ve yoğun enerji gerektiren bir süreçtir. Fakat Bangladeşli araştırmacılar daha ucuza mal olacak ve atık üretmeyecek bir yöntem bulmuşlardır. Araştırmayı yapan Bangladeşli ekip, azot tutucu bir mikrop olan *Nitrosomonas europaea*' yı odun kömürü üzerinde yetiştirmişlerdir. Kirlenmiş kentlerin toprağında, kanalizasyonunda, tatlı sularında ve yapıların üzerinde bile rahatça bulunabilen bu mikrop, tüm enerjisini amonyağı oksitleyip nitrite çevirerek sağlıyor. Ekibin bulgularına göre amonyak yoğunluğu 100-500 miligram / litre olan hava, neredeyse tamamen amonyaktan arındırılabilir. Araştırmada yedi gün içerisinde havadaki amonyağın % 93 oranında temizlendiği tespit edilmiştir.

Kaynaklar

- 1- Alam, J.B., Hasan, A., Pathan, A. H., Kumar, S., Bharti, A. 2010. **Study on the kinetics of NH₃ removal from air by *Nitrosomonas europaea*.** *International Journal of Environment and Pollution*, 43 (1/2/3): 42
- 2- Anonim, 2010. Charcoal Biofilter Cleans Up Fertilizer Waste Gases. *Science Daily*, October (15)

ODUN KÖMÜRÜNDEN BİYOFİLTRE GÜBRE ÜRETİMİNİN ATIK GAZLARINI TEMİZLİYOR

Kubilay ÖZYALÇIN – Orman Yüksek Mühendisi
qqblay@yahoo.com

Gübre üretiminde amonyağın zehirli ve kokulu atıklarını uzaklaştırmak pahalı ve enerji yoğun bir süreçtir. Bangladeşli araştırmacılar, gelişmekte olan dünyada, baca gazlarından çıkan zararlı gazları tutarak fabrikalardan kaynaklı kirlilik düzeylerini düşürmek için mikrop ve ucuz odun kömüründen biyosüzgeç ürettir. Biyosüzme pek çok olumlu niteliklerinin yanı sıra, zehirli kirleticileri, oksidasyon ile tam bozulmayı sağlayarak kalıntı atık oluşturmada su ve karbondioksit döndürürken çok az enerji kullanan çevre dostu bir teknolojidir. Biyosüzgeçler gelişmiş ülkelerde yaygın olarak kullanılmasına karşın hızla sanayileşmekte olan ve yarattığı kirliliğin denetimini pek hesaba katmayan gelişmekte olan ülkelerde o derece kullanılmamaktadır. Araştırmayı yapan Bangladeşli ekip, azot tutucu bir mikrop olan *Nitrosomonas europaea*' yı odun kömürü üzerinde yetiştirerek amonyak tutmak üzere deneme ürünü bir biyosüzgeç üretti. Kirlenmiş kentlerin toprağında, kanalizasyonunda, tatlı sularında ve yapıların üzerinde bile rahatça bulunabilen bu mikrop, tüm enerjisini amonyağı oksitleyip nitrite çevirerek sağlıyor. Ekibin bulgularına göre amonyak yoğunluğu 100-500 miligram / litre olan gazlar, neredeyse tamamen amonyaktan arındırılabilir. Ekip, yedi günlük denemede % 93 amonyak arıtma oranına ulaşmış.

Kaynak:

- 1- Jahir Bin Alam, A. Hasan, A.H. Pathan, Sunil Kumar, Ajay Bharti. **Study on the kinetics of NH₃ removal from air by *Nitrosomonas europaea*.** *International Journal of Environment and Pollution*, 2010; 43 (1/2/3): 42 DOI: [10.1504/IJEP.2010.035912](https://doi.org/10.1504/IJEP.2010.035912)

- 2- "Charcoal Biofilter Cleans Up Fertilizer Waste Gases." *ScienceDaily*, 15 October 2010.

ORMAN ÜRÜNLERİ ENDÜSTRİ POLİTİKASINDAKİ GELİŞMELER¹

Prof. Dr. Abdi EKİZOĞLU* • (ekizoglu@istanbul.edu.tr)

Araş. Gör. Dr. H. Tezcan YILDIRIM* • (htezcan@istanbul.edu.tr)

*İ.Ü. Orman Fakültesi Ormancılık Politikası ve Yönetimi Anabilim Dalı

1. GİRİŞ

Diğer ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de ulusal ekonominin çeşitli sektörleri arasında ormancılığın tarım ve hayvancılıktan sonra en çok ilişkide bulunduğu sektör endüstridir. Bu ilişki, ormanlardan sağlanan hammaddenin bazı endüstri kollarında işlenmesinden doğmaktadır. Orman, endüstri için hammadde kaynağıdır.

Ormancılık etkinliklerinin sonunda elde edilen son ürünlerden biri odun hammaddesidir. Odun hammaddesi, orman ürünleri endüstrisi için bir ana hammadde niteliğindedir. Orman ürünleri endüstrisinin hammadde giderlerinin en önemli bölümü, ormancılığın gelirini oluşturmaktadır. Her iki sektörün birbirinden çok değişik beklentileri bulunmaktadır. Orman ürünleri endüstrisi sektörü için odun hammaddesinin ucuza satın alınması önem kazanırken, ormancılık için odun hammaddesinin pahalı satılması önemlidir.

Günümüzde odun yerine metalik ve sentetik pek çok ikame maddesinin yaygın biçimde kullanılmasına karşın, odundan üretilmiş ürünlere olan gereksinme azalmamıştır. Bunun aksine, dünyadaki ekonomik gelişmelere ve nüfus artışına paralel biçimde odundan üretilen ürünlerin tüketimi hızla artmaktadır. Bu nedenle, orman ürünleri endüstrisine ilişkin etkinlikler birçok ülkede gitgide gelişmekte ve yoğunluk kazanmaktadır (Özdönmez ve ark., 1996; Akesen ve ark., 2010).

2.ORMAN ÜRÜNLERİ ENDÜSTRİ POLİTİKASI ve OLUŞUMUNDA ETKİLİ OLAN KURUMLAR

Orman Ürünleri Endüstri Politikasının oluşturulması, bu endüstrinin yapısının şekillenmesi ve ekonomi içindeki yerinin belirlenmesi için, devletin, uluslararası örgütlerin, siyasi partilerin ve girişimcilerin almış oldukları karar ve önlemler anlaşılır. Bu politika ulusal ekonomi politikasının bir kısmını oluşturmaktadır.

Her ülkede genel politikanın olduğu gibi, orman ürünleri endüstri politikasının da oluşumunda ve uygulanmasında rol oynayan ve bu konuda çeşitli görevleri üstlenen bir takım kurum ve kuruluşlar vardır. Ulusal ve uluslararası düzeyde yer alan kuruluşları şu şekilde sıralayabiliriz;

Ulusal Kurum ve Kuruluşlar:

Yasama Organı, Danışma Organı ve Yürütme organı.

Bu örgütlerin dışında yine orman ürünleri endüstri politikasının oluşumunda etkili olan ekonomik örgütler ve teknik organlar bulunmaktadır. Bunların adlarını aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

Türkiye Ağaç Sanayi İşçileri Sendikası (Ağaç-İş), Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Ticaret ve Sanayi Odaları, Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği (OR-KOOP), Türkiye Yonga Levha Sanayicileri Derneği, Türkiye Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Milli Prodüktivite Merkezi (MPM), Orman Endüstri Mühendisleri Derneği (1994), Türkiye İşverenler Sendikası (TİSK), İnşaat İşverenleri Sendikası, Üniversitelerin Orman Fakülteleri, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Türkiye Ormancılar Derneği,

Uluslararası örgütler ise, uluslararası faaliyetlerinin ve etkilerinin önemi bakımından, bugün devletlerden sonra ikinci sırayı almaktadır. Bu örgütleri de aşağıdaki gibi açıklayabiliriz.

Devletin Denetimine Bağlı Uluslararası Örgütler:

Birleşmiş Milletler (BM), Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Dünya Bankası (WB), Uluslararası İskan Bankası (BIS), Avrupa Yatırım Bankası (EIB), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü (UNIDO).

Devletlerin Denetimine Bağlı Olmayan Uluslararası Örgütler:

Uluslararası Ormancılık Araştırma Kuruluşları Birliği (IUFRO), Dünya Tarımsal Ormancılık Merkezi (ICRAF), Avrupa Orman Enstitüsü (EFI).

Bölgesel Nitelikteki Uluslararası Örgütler:

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (BSCE), Türk Cumhuriyetleri İle İlişkiler

Diğerleri

Rio Konferansı, Hizmet Ticaret Antlaşması Kyoto Protokolü.

3. ORMAN ÜRÜNLERİ ENDÜSTRİ POLİTİKASINDAKİ GELİŞMELER

Burada orman ürünleri endüstrisinin gelişimini incelerken, ülkemizin liberal ekonomi döneminin başlangıç yılı olan 1950 yılına kadar olan zaman dilimi birinci dönem olarak ele alınmıştır. İkinci dönemi ise bu yıldan başlayarak dünyada küreselleşme olgusunun gündeme geldiği 1980 yılına kadar geçen zaman oluşturmaktadır. Üçüncü dönem, dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşanan küreselleşme içerisindeki gelişmeleri kapsayan 1980 sonrası dönem olmuştur.

3.1. Birinci Dönem “1950 Öncesi”

Dünyadaki gelişimine paralel olarak Türkiye’de de orman ürünleri endüstrisinin önceleri kereste endüstrisi görünümünde olduğu ve kereste üretiminde el ve su hızarlarının kullanıldığı anlaşılmaktadır (Gülen, 1965). Osmanlı İmparatorluğu döneminde orman ürünleri endüstrisi alanında önemli bir girişim olmamıştır. Aslında, bu dönemde genel olarak endüstrileşme yönünden gösterilen çabalar sınırlı kalmıştır. Bu konuda gelişmiş Avrupa sanayilerinin ezici rekabeti etkili olmuştur. Türkiye gereksinme duyduğu endüstri mallarının tümünü dış ülkelerden sağlamak yoluna gitmiştir.

Türkiye’de endüstrileşme konusundaki önemli girişimler ancak İkinci Meşrutiyet zamanında olmuştur. Bu dönemde devlet, liberal bir ekonomi politikası izlemiş ve endüstri alanındaki çabalara hız kazandırmak, özel teşebbüsün endüstriye geniş ölçüde atılımını sağlamak amacıyla 1913 yılında “Sanayii Teşvik Kanunu” çıkartılmıştır. Bu kanun çıkışıyla yürürlükte kaldığı süre içinde başarılı sonuçlar vermiştir (Türk, 1974). 1913–1915 yıllarına ilişkin olan ve sanayinin yoğun olduğu yerleri kapsayan sanayi sayımına göre, sayımı yapılan çeşitli endüstri kuruluşlarının sayısı 1913 yılında 252 iken 1915 yılında 264’e ulaşmıştır.

Bu dönemde izlenen ekonomi politikalarının sonucu, diğer endüstri dallarında olduğu gibi orman ürünleri endüstrisinde de özel sektör aktif rol oynamıştır. Devlet, orman işletmeciliği yapmamış, ormanların işletilmesi mukavele ile gerçek ve tüzel kişilere verilmiştir.

Söz konusu endüstrileşme çabaları, Birinci Dünya Savaşı’nın başlaması ile duraklamış fakat Kurtuluş Savaşı sonrasında yeniden kendisini göstermiştir. Gerçekten, 1923 yılında kereste fabrikalarının sayısı 7 iken, 1930 yılında 50’ye yükselmiştir (Yığıtoğlu, 1941). Ancak kereste endüstrisindeki bu hızlı gelişme, endüstrinin diğer kollarında aynı ölçüde olmamıştır.

Türkiye’nin ekonomik kalkınmasında izlenen liberal ekonomi politikasının, endüstri alanında beklenen sonucu vermemesi karşısında, ülkenin kalkınması ve endüstrinin gelişmesinde devletin aktif rol oynaması zorunlu görülmüştür. Bu durumun oluşumunda 1930–1932 yıllarında dünya ekonomisindeki

buhranın da etkisi olmuştur (Türk, 1974).

Böylece, ülke ekonomisinde devletçiliğin ilke olarak kabul edilmesi sonucu, 1933 yılında Sümerbank ve 1935 yılında Etibank gibi devlete ait endüstri kuruluşları kurulmaya başlamıştır. Bu arada, orman ürünleri endüstrisinde de özel sektör yanında devletin de girişimlerde bulunduğu görülmüştür. Gerçekten, 1934 yılında Sümerbank’a bağlı olarak “Kağıt ve Karton Fabrikası” kurulmuş ve bu kuruluş bugünkü SEKA’nın temelini oluşturmuştur. Yine, devletçilik ilkesinin ormancılık alanında da benimsenmesi ile kereste endüstrisinde, devletin müdahalesi artmıştır.

3.2. İkinci Dönem “1950–1980 Arası”

Bu dönemde endüstrileşmede devletin etkinliği azalmaya başlamış ve bazı endüstri alanlarının özel sektöre bırakılması eğilimi kendini göstermiştir. Çok partili düzene geçildikten ve özellikle 1950 yılından sonra “liberal” bir ekonomi anlayışı ağırlık kazanmıştır. Özel sektörün endüstri alanındaki girişimlerini ve yatırımlarını desteklemek amacıyla Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kurulmuştur. Ancak söz konusu yıllarda özel girişim eliyle endüstrileşme başlangıçta hızlı olmuşsa da sonraları beklenen gelişmeyi gösterememiştir. Bunda, özel girişimcilerin teknik bilgisinin yetersizliğinin yanı sıra, sermaye yetersizliği ve plansızlığın etkisi büyük rol oynamıştır.

Endüstrileşmede özel sektöre ağırlık verilmesi görüşü ormancılık alanında da etkili olmuştur. Nitekim 1956 yılında çıkartılan 6831 sayılı Orman Kanununun 28. maddesinde, ormancılık tekniği ve değerlendirme koşulları zorunlu kılmadıkça, orman idaresince hiçbir mamul ve yarı mamul yapılamayacağı kabul edilmiştir. Böylece, orman ürünleri endüstrisi özel girişime bırakılmıştır.

1963 yılından itibaren uygulamaya konan Beş Yıllık Kalkınma Planları ile özel kesimin yanında kamu kesiminin de yer almış olduğu karma nitelikli bir ekonomik düzen benimsenmiş, Türkiye’nin kalkınması endüstrileşmeye bağlanmıştır. Böylece, 1961 Anayasası’nın getirdiği “planlı karma ekonomi” anlayışının yanı sıra, planlı ve kararlı bir biçimde endüstrileşmeye yönelinmiştir.

Öte yandan gelişen orman ürünleri endüstrisine ilişkin hizmetlerin yürütülmesini sağlamak üzere, 1970 yılında Orman Bakanlığı’na bağlı “Orman Ürünleri Sanayi Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. Böylece devlet, orman ürünleri endüstrisi alanında gerek kamu gerekse özel sektör çalışmalarını yönlendirmek ve geliştirmek yönünden birçok görevi üstlenmiştir.

Ülkemizde, 1970’li yıllardan itibaren politika tercihlerine baktığımızda, değişik üç yapının varlığı saptanmaktadır. Planlı kalkınma döneminde benimsenen ithal ikameci sanayileşmenin ikinci evresi olan 1970–1976 yılları arasında ülkemiz ekonomisinde yoğun bir biçimde üretim ve ara malı üreten ve temel tüketim sanayi sektörlerinin yurt içinde ikamesine yönelim olmuş ve kamu sektörü

öncülüğünde hızlı bir yatırım programı devreye girmiştir. Gerçekten, sözü edilen yıllarda orman ürünleri endüstrisine yönelik teşvik tedbirleri ile muafiyetler; ithalatla kolaylık, organize sanayi bölgelerinde arsa sağlama, kredilerde döviz kuru garantisi vb şeklinde sıralanabilir. Belirtilen teşvik tedbirlerinden başta yonga levha endüstrisi olmak üzere, mobilya endüstrisi, kereste endüstrisi geniş ölçüde yararlanmıştır. Örneğin 1980'li yıllara kadar yaklaşık değerlerle 60'a yakın yonga levha fabrikası, 20–30 arasında büyük kapasiteli mobilya fabrikası teşvik edilmiştir. Ancak teşvik edilen ve kredi sağlanan bu tesislerin tamamının işletmeye açıldığı söylenemez. Ayrıca teşvik edilen endüstri tesislerinin odun hammaddesi gereksinmesinin karşılanması için bir takım önlemler de alınmıştır.

Odun hammaddesi üretimini artırmak için orman köylerini kalkındırma kooperatifleri ile ormancılık ve orman ürünleri endüstrisi arasındaki ilişkiler, 1975 yılında 6831 sayılı Orman Kanununun 34. maddesinin, 1906 sayılı kanun ile değiştirilmesinden sonra yoğunlaşmıştır.

1906 sayılı yasa ile sınırları içinde devlet ormanı bulunan köylerde yaşayan köylülere ve orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine kesip, satış istifi yerlerine taşıdıkları, başta yonga levha endüstrisi olmak üzere orman ürünleri endüstrisi için önemli olan yakacak odun ve sanayi odunun % 100'üne, ayrıca sanayi kuruluşuna sahip olan kooperatiflere ise kerestelik, soymalık, kaplamalık tomrukların ayrı ayrı % 25'ine istedikleri takdirde, kendilerine maliyet bedeli ile verilebilme olanağı sağlanmıştır. Bu yolla kooperatiflere verilen orman ürünleri miktarında 1977-1980 yıllarını kapsayan dört yıllık dönemde yapacak odunda % 400'den fazla, yakacak odunda ise % 100'den fazla bir artış olmuştur (Ekizoğlu, 1985). 1906 sayılı yasa 1982, 1983, 1987 ve 2000 yıllarında çıkartılan 2655, 2896, 3373 ve 4570 sayılı yasalarla değiştirilmiştir. Söz konusu 34. madde ile verilen yakacak odunun, toplam yakacak odun içindeki payının yaklaşık % 23 oranına kadar yükseldiği yıllar olmuştur.

Yukarıda adı geçen yasalardan 2000 yılında çıkarılan 4570 sayılı yasa orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine sağlanan olanaklara yenilerini eklemiştir. Bu yasa değişikliği ile daha önceki yasalarda yer alan orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin birim fiyat usulü ile kesip istif yerine taşıdıkları kerestelik, soymalık, kaplamalık tomrukların ve sanayi odunlarının ayrı ayrı % 25'ine kadarki kısmını istedikleri takdirde kendilerine satış ile ilgili olarak sanayi kuruluşu olma şartı kaldırılmış ve satış fiyatı daha farklı esaslara bağlanmıştır. Ayrıca bu yasalarda ilk kez kooperatiflerden veya üst kuruluşlardan yapılan işin niteliği ve hacmine göre orman mühendisi veya orman teknikeri çalıştırmaları istenmektedir.

Bu dönemin başka bir özelliği ithal mallar ile rakip ulusal sanayi sektörlerinin, kota ve yüksek tarife oranları ile korunarak ulusal sanayimize rant

aktarılmasıdır. Devletin ulusal ekonomide mal ve işgücü piyasalarına kamu işletmeleri ve yatırım tercihleri aracılığı ile yoğun müdahalede bulunduğu bir birikim modeli sonucu ülke 1977'den itibaren döviz krizine sürüklenmiş ve 1980 yılında gerçekleştirilen dışa açılma ile bu durum sona erdirilmiştir (Yeldan, 2001).

3.3. 1980 Sonrası Dönem

Değinilen dönüşümü takip eden 1981–1987 arası dönem, Türk ekonomisinin ithalat korumalarını kaldırarak dışa açılma ve dünya ekonomileriyle mal ve finans piyasalarına eklemlenmesiyle girdiği yıllardır. 1989 yılında ödemeler dengesi ve sermaye hareketleri üzerindeki bütün kısıtlamalar kaldırılarak, kambiyo rejimi tamamıyla serbestleştirilmiştir. Böylece Türkiye ekonomisi dünya pazarları ile eklemlenme ve küreselleşme sürecinde yeni bir dönemece geçerek, 1990'lı yıllara doğrudan doğruya “dışa açık bir makro ekonomi” görünümünde girmiştir (Yeldan, 2001). Daha önce özlenen sanayileşme yolu ile kalkınma modelinden vazgeçilmiş, maliye ve ticaret politikalarında yapılacak değişikliklerle kalkınmanın gerçekleştirileceği yaklaşımı benimsenmiştir.

Bu bağlamda özelleştirme kavramı ülkemizde özellikle 1980 yılından itibaren sık sık kullanılan bir sözcük olmuştur. Bu dönemde uygulama alanı bularak çok tartışılan özelleştirme kavramı kamuya ait mal varlığının ya da para ile ölçülebilen kamu kaynaklarının özel mülkiyete aktarılması anlamına gelmektedir. Burada özel sözcüğü ile gerçek ve tüzel kişiler (ortaklıklar, kooperatifler, dernekler) kastedilmektedir. Gerçekten kamu-özel mülkiyet ve girişimciliği ile ilgili tartışmaların çok eskilere gitmesine karşın, özelleştirmenin 1980'li yılların önemli ve yaygın bir kavramı olduğu belirtilebilir. Bilindiği gibi, yerli özel girişimlerin satın alınarak kamu mülkiyetine dönüştürülmesi kamulaştırma, yabancı mülkiyetindeki girişimlerin kamu mülkiyetine alınması da millileştirme olarak adlandırılır. Özelleştirme, bu iki kavramın da karşıtıdır (Kepenek, 1990). Orman ürünleri endüstrisinde bu üç kavram da değişik yıllarda söz konusu olmuştur. Gerçekten Cumhuriyet döneminde bu alanda millileştirme, devletleştirme ve özelleştirme hareketleri ile karşılaşmıştır.¹⁾

3.3.1. ORÜS'ün Özelleştirilmesi

Yukarıda belirtilen gelişmeler sonucunda, uzun yıllardan beri işletmecisi olarak bu endüstri kolunda yer alan devlet, konumunu terk etme yolunu izlemeye başlamıştır. 1970 yılından itibaren Orman Bakanlığına bağlı genel müdürlük düzeyinde örgütlenen ORÜS, 1983 yılında KİT statüsüne getirilmiştir. 1992 yılında özelleştirilmek üzere Kamu Ortaklığı İdaresine verilmiştir. Daha sonra 1993 yılında anonim şirket haline getirilen ORÜS'ün pek çok işletmesi Özelleştirme Yüksek Kurulu kararı ile pazarlık usulü ve Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan ihaleler sonucu satılmıştır. Ancak, bu dönüşümlerin ülkemiz orman ürünleri

endüstrisinde önemli etkileri olmuştur:

•ORÜS, orman ürünleri endüstrisindeki girişimciliği ile 5000–6000 arasındaki kişiyi işlendirerek iş bulma gibi gerçek bir toplumsal sorunun çözümüne yardımcı olmuştur. Ayrıca bu yardım pek çok sektörün etkinlikte bulunmadığı çok küçük yerleşme birimlerinde gerçekleşmiştir. Günümüzde, özelleştirilen tesislerin bir kısmı kapanmış, bazıları düşük kapasite ile çalışmakta, bir kısmının arazisi başka amaçlarla kullanılmaktadır.

•ORÜS, işletmelerinde üretilen bütün ürünler ilgili Türk Standartlarına uygun olarak ilk kez bu kurum tarafından üretilmiştir. Günümüzde ORÜS'ün olmadığı ortamda standart sorunları daha yoğun yaşanmaktadır.

•Ülkemiz ekonomisinde tarihsel gelişime bakıldığında orman ürünleri fiyatının piyasa dengesine göre belirlenmesi her zaman mümkün olmamaktadır. Devletin bu alanda düzenleyici ve yön verici etkisi, gelişmekte olan ülkemiz için yararlı ve zorunludur.

•Örnek olması açısından, sadece odun dış ticareti konusunda DPT (2006) ve TÜİK (2009)'ın verileri incelenerek oluşturulan Tablo 1'de görüleceği üzere, dışalım özellikle 1990 yılından itibaren artış gösterirken, dışsatımda ise artış görülmemektedir. Oysa bu süreçte orman ürünleri endüstrisi politikalarında köklü değişiklikler yapılırken, ORÜS fabrikalarının daha verimli çalışacakları ve genel olarak orman ürünleri dış satımının artacağı yönünde pek çok görüş öne sürülmüştür.

Tablo 1: Odun Dış Ticareti (1990–2008)

Yıllar	Yuvarlak odun		Dışalım Yakmaya Mahsus Odun	
	Dışalım (m ³)	Dışsatım (m ³)	Dışalım (ton)	Dışsatım (ton)
1990	885.000	42.000	0	0
1993	2.343.000	14.000	189.000	13
1996	1.050.000	20.000	144.000	2.000
1999	1.214.000	18.000	150.000	10
2002	821.000	30.000	182.000	830
2005	1.968.000	10.000	210.000	1.885
2008	1.558.000	10.000	1.381.000	297

Kaynak: DPT, 2006; TÜİK, 2009

3.3.2. SEKA'nın Özelleştirilmesi

Odun hammaddesi kullanan en önemli endüstri dallarından biri olan kağıt ve selüloz endüstrisinin gelişimi de benzerlikler göstermektedir. Gerçekten, odun hammaddesi kullanılarak gerçekleştirilen selüloz üretimi entegre olarak sadece SEKA tesislerinde üretilmiştir. Selüloz, büyük sermaye yatırımları gerektiren ve dünya piyasalarında yoğun bir rekabetin hüküm sürdüğü bir ara mal olduğu için

hala özel sektör tarafından bu alana yatırım yapılmamaktadır. Oysa SEKA yerli odun hammaddesi de kullanarak bu alanda pek çok ürün üretmiştir.

Bu durumun sonucunda, uluslararası tekellerin kağıt satış politikalarına karşı ulusal bir savunma aracı olan SEKA'nın kapatılması ile oluşan açığın özel sektör tarafından kapatılması bir hayli zordur. Buna bağlı olarak kağıt endüstrisinin selüloz açısından dışa bağımlılığı her yıl giderek artacaktır. Ülkemizin kağıt gereksinimi ithalat yolu ile karşılanmaktadır (Yeldan, 2005).

Kağıt konusu ile ilgili olarak Ulu Önder Atatürk 1936 yılında kendisine sunulan İzmit Kağıt Fabrikasının ilk ürününü incelendikten sonra:

“Bana bu yapılan fabrikaların işlemeyeceğini, memlekete dert olacağını, lüks ve fanteziden ileri gidemeyeceğini açık-kapalı çok söyleyen oldu. En çok ve ısrarlı tenkitleri kağıt sanayinde topladılar. Ama ben biliyorum ki, ötekilerden vazgeçilse bile bundan vazgeçilemez. Çünkü bir memleket, kağıdını yapamadığı zaman ulusal kültürünü yabancı lütfuna bağlar. Kapitülasyonların en tehlikesi de budur. Ötekilerden önce bütün dikkat ve ilginizi kağıt sanayinde toplayın” demiştir.

Ancak, sanayileşme politikasından vazgeçme, sosyal devletin getirdiği ekonomik yükten kurtulma ve temel kamu hizmetlerinin kamu tarafından görülmemesi anlayışı doğrultusunda İzmit SEKA Kağıt Fabrikası, Mart 2005'te İzmit Büyükşehir Belediyesine rekreasyon alanı ve diğer amaçlarla kullanılmak üzere devredilmiştir.

4. TARTIŞMA VE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkemizde orman azalması ile orman ürünleri endüstrisinin gelişiminin ilişkisinin de incelenmesi ve irdelenmesi uygun olacaktır. Yukarıda adı geçen 1906 sayılı yasanın 2655 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 1982 yılına kadar uygulandığı dönemde levha yapılacak tomrukların yakacak odun haline getirildiği meslek kamuoyunca bilinmekte, pek çok araştırmada ve yayında belirtilmektedir.

Yine ülkemizdeki endüstrileşmeye paralel olarak, artan ormansızlaşma ve erozyon olgusunun pek çok göstergesi bulunmaktadır. Bu göstergelerden biri, 2009 yılında yaşanan sel felaketi ve yiten canlar ve milyonlarca ifade edilen maddi zararlardır. Öngörülere göre, yakın gelecekte topraklarımızda çoraklaşma ve yaygın sağlık sorunlarının çıkma olasılığı da bulunmaktadır.

Ayrıca, uluslar arası ticaret akımları giderek artan ölçülerde çok uluslu şirketler tarafından kontrol edilmektedir. Büyük uluslar arası firmalar ile az gelişmiş ülkelerdeki görece küçük yerli firmalar arasındaki ilişki, eşitsiz bir konumdadır (Türel, 2008). Bu olgu orman ürünleri endüstrisi için de söz konusudur.

⁷ TCDD'nin Kaklık (Aydın) Travers Fabrikası ve Aydın Demiryolu 1935 yılında Türkiye Cumhuriyeti tarafından İngiliz şirketinden satın alınarak millileştirilmiştir.

Yukarıda değinilen konular kapsamında, orman varlığımızın geleceği açısından başka alanlardan fedakârlık yapılarak selüloz ve kâğıt ile diğer odun kökenli ürünlerin ithalatının uygun olup olmadığı konusu da araştırılmalı ve irdelenmelidir.

Sonuç olarak, ülkemizde devlet uzun yıllardan beri etkinlikte bulunduğu orman ürünleri endüstrisi sektöründeki müdahaleci rolünden vazgeçmiştir. Böylece söz konusu sektörde özel girişimcilik egemen olmuş orman ürünleri endüstri politikasında önemli değişiklikler gerçekleşmiştir.

Türkiye'de orman ürünleri endüstrisinin gelişmesi ve yurt ekonomisine istenilen düzeyde katkıda bulunabilmesi için alınması gerekli önlemleri şöyle sıralamak mümkündür:

a) Orman ürünleri endüstrisi bir plana bağlanmalıdır. Bunun için önce, orman envanterine paralel olarak sağlıklı bir orman (1981 yılındakine benzer) ürünleri endüstri envanteri yapılarak tesislerin yerleri, nitelikleri ve kapasiteleri saptanmalı, bunlardan gerek nitelik gerekse modern teknoloji ve entegrasyon yönünden uygun olanların hammadde gereksinimleri karşılanarak düzenli bir biçimde etkinlikte bulunmaları sağlanmalıdır.

b) Yeni kurulacak orman ürünleri endüstri tesislerinin de yer, kapasite ve ürün çeşidi yönünden durumları incelendikten sonra ancak uygun görülenlerin kuruluşuna izin verilmelidir. Bu konuda devlet düzenleyici rol oynamalıdır.

c) Günümüzde de yeni kurulacak orman ürünleri endüstri tesislerinin kuruluş yeri ve teknolojisinin seçimi Çevre ve Orman Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ortaklaşa yapılmalıdır.

d) Yurdumuzda hammadde kaynağı ile talepler gözetilerek odun hammaddesinin en iyi değerlendirilebileceği endüstri kollarının kurulması ve geliştirilmesi özendirilmelidir.

e) Orman ürünleri endüstri tesislerinin kuruluş yerlerinin hammadde kaynağına yakın seçilmesi, taşıma kolaylığı ve maliyet yönünden önemli bir etkidir. Kaldı ki orman bölgelerinde ve civarında kurulacak orman ürünleri endüstri tesisleri kırsal kesim toplumuna ve orman köylülerine iş alanı ve geçim kaynağı sağlama olanağı da yaratmaktadır.

f) Orman ürünleri endüstrisinin odun hammaddesi talebinin karşılanabilmesi için, bir yandan ormanların verimini arttıracak önlemler alınmalı, öte yandan da odun hammaddesi kullanımında tutumlu davranılmalıdır.

Ancak, devlet ekonomik girişimlerde bulunarak belli ölçülerde ekonomisinin düzenlenmesinde etkili olabilir. Bu nedenle ORÜS ve SEKA benzeri kuruluşlar, yeniden örgütlenerek, sektöre katılmalıdır. Ayrıca ORÜS benzeri bir kurum, daha fazla yatırım yapan, teknoloji, üreten, araştırma ve geliştirmeye

önem veren özel sektör kuruluşları ile iyi ilişkilere girebilen bir politika izleyebilir.

KAYNAKLAR

ABAÇ, S. 1974: Türkiye'nin Sanayileşmesinde Bankaların Rolü, Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'de Sanayileşme ve Sorunları. A.Ü. Siyasal Bilgiler Fak. Yayını No. 382. Ankara.

AKESEN, A. EKİZOĞLU, A. ERDÖNMEZ, C. ÖZDEN, S. ATMIŞ, E. KUVAN, Y. 2010, Ormancılık Politikası. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara.

DPT, 1972: Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Orman Ürünleri İşleme Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

DPT, 2006: Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007–2013) Ormancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

EKİZOĞLU, A. 1985: Türkiye'de Yonga Levha Endüstrisi Sorunları ve Çözüm Yolları. Basılmamış Doktora Tezi. İ.Ü Orman Fakültesi. İstanbul

GÜLEN, İ. 1965: Türkiye Kereste Endüstrisi ve Rasyonalizasyon. T.B. Orman Genel Müdürlüğü Yayını No: 404/16.

KEPENEK, Y. 1990: Türkiye'de Kamu İktisadi Teşebbüsleri. Gerçek Yayınevi. İstanbul.

ÖKÇÜN, G. A. 1971: Osmanlı Sanayi. 1913-1915 Yılları Sanayi İstatistiği. A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayın No: 299. Ankara.

ÖZDÖNMEZ, M.; İSTANBULLU, T.; AKESEN, A.; EKİZOĞLU, A. 1996: Ormancılık Politikası. Üniversite Yayın No: 3968, Orman Fakültesi Yayın No:435. İstanbul.

TÜİK, 2009: Türkiye İstatistik Yıllığı.

TÜRK, İ. 1974: Cumhuriyet Döneminde Teşvik Tedbirleri ve Geleceği. Cumhuriyet'in 50 Yılında Türkiye'de Sanayileşme ve Sorunları. A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını No: 382. Ankara.

TÜREL, O. 2008: Türkiye'de Sanayi Politikalarının Dünü Bugünü. Bağımsız Sosyal Bilimciler-İktisat Grubu. Çalışmaları. Ankara.

YELDAN, E. 2001: Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi. İletişim Yayınları. İstanbul.

YELDAN, E. 2005: SEKA Gerçeği. 26.01.2005 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi. İstanbul.

YİĞİTOĞLU, A.K. 1941: Türkiye İktisadiyatında Ormancılığın Yeri ve Ehemmiyeti. Y.Z.E Yayını No: 110. Ankara.

Yakın tarihte ve günümüzde ormancılığımızda gerçekleştirilen hukuksal düzenlemeler, alınan kararlar, yönetsel politikalar, yangın, böcek ve mantar hastalıkları gibi olaylar birçok meslektaşımızın belleğine kazınmaktadır. Benzer durumlar ve olaylar geçmiş dönemlerde de yaşanmış olabilir mi? Bu soruyu sormadan, günlük yaşadıklarımıza bakarak değerlendirmede bulunduğumuzda, yorum yapıp ve çıkarımda bulunduğumuzda, yanlış yapma olasılığımız artar. Her alanda olduğu gibi yaşadığımız dönemde olup bitenleri değerlendirirken, geçmişte yaşanmış olayları da göz önünde bulundurmak gerekir. Bu bağlamda ormancılığımızda yaşanmış olayları, alınmış kararları, takınılmış tutumları anımsamakta fayda vardır.

Son yılların en sıcak yaz mevsimini yaşadığımız basın yayın organlarında sık sık belirtilmektedir. En sıcak yazı yaşadığımız şu günlerde aklımıza orman yangınları gelmekte ve yangın haberi duymaktan korkmaktayız. Çünkü 2008 ve 2009 yıllarında sayısı, büyüklüğü ve toplam alan yönünden ülkemizdeki orman yangınlarında belirgin bir artış olmuştur. Orman yangını açısından benzer bir durum bu yıl Rusya'da yaşanmaktadır. Gazete haberlerinde; Moskova'da insanların sokağa çıkamadığı belirtilmektedir. Yaşanan bu olağan dışı durumun nedeni olarak **"iklim değişikliği"** gösterilmektedir. Acaba gerçekten durum böyle midir?

1929 yılı Orman ve Av Dergisinin (Yıl:2, Sayı: 13, Sayfa:32) "*Son senelerin en müthiş yangını*" başlıklı yazısı şöyle: "*Son devrin en büyük yangını şüphesiz Sibiry'a'da 1915 senesinde çıkan yangındır. Mezkur sene pek kurak geçmiş ve yangınlar ilkbahardan kışa kadar devam etmiştir. Yanan yerler Türkiye'nin hemen dört misline yakındı. Bir ufak tefek yangınlar Bulgarya'nın bir buçuğu kadar büyüklüktedir. Toplu arazi kışın bile durmadan yanmıştır. Dumanlar Avrupa'nın 2/3 ü kadar bir sahada gökyüzünü kapladılar. 100 metreden bir şey görme imkanı yoktu. Yangın yerinde ise eşya 4-20 metreden fark edilmiyordu. Bu yüzden hasat geç kalmış, tren ve nehir nakliyatı kısmen tatile uğramıştır.*"

Orman yangınlarına ilişkin bu haberden sonra ağaçlandırma konusuna bakalım. Yeni kurulmakta olan **Türkiye Devleti**'nin sanayileşme, dış politika, eğitim, sağlık, tarım, ormancılık alanlarında nasıl bir kimlik kazanacağı 1. **İzmir İktisat Kongresi**'nde belli olmuştur. 20 Kasım 1922-4 Şubat 1923 tarihlerinde yapılan Lozan görüşmelerinin anlaşma sağlanamadan dağılmasından sonra 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında 1. **İzmir İktisat Kongresi** toplanmıştır Kongrede öteki sektörlerin yanı sıra ormanlar ve ormancılığa ilişkin iki sayfa tutan kararlar alınmıştır. Ormancılık politikası üzerine ders verenlerin, yazı yazarların bu kongre kararlarına değinmemiş olmaları eksikliklerdir. Kongre kararları arasında **"Ağaç Bayramı"** yapılması yer almaktadır. 1. **İzmir İktisat Kongresi Kararları**'nı tam olarak benimsemiş olan o günkü meslek büyüklerimiz bakın neler yapmış.

Dönemin ormancıları Vilayet, kaza, nahiye ve köylerde ağaçlandırma dernekleri kurmuşlar. Buna koşut olarak ağaç ve orman konusunda toplanılar yapıp eğitim çalışmaları yürütmüşler. Yurdun değişik yerlerinde ağaç bayramları yapmışlardır. Derneklerin çalışmasına yönelik tüzük oluşturmuşlar, ağaç bayramı kutlamalarını düzene koymak üzere ise yönetmelik hazırlamışlardır.

Bu Etkinliklere Bazı Örnekler:

1) 1929 yılındaki Orman ve Av Dergisinde (Yıl:2, Sayı:14, Sayfa: 12) "**Himayei eşcar Cemiyeti nizamnamei idarisı**" adıyla bir yazı yayınlanmış. Ağaçları Koruma Derneği Yönetim Tüzüğü olarak günümüz diline çevirebileceğimiz bu düzenleme 50 maddeden oluşmaktadır. Meyveli ve meyvesiz ağaçların dikimi, korunması, okullarda ağaç konusunun tedrisata sokulması ve üyelik gibi konular bulunmaktadır. "**Tabii, Muavin ve Fahri azalık**" tanımı yapılmış Dernek üyelerine Kimlik verilmesi öngörülmüş. Dergi düzenlemeyi şöyle açıklamış: "*Kemah'ta teşekkül eden Himayei Eşcar cemiyetinin nizamnamesini karilerimize takdim ediyoruz. Memleketimiz için pek müfit müsmir faaliyetler vadeden kardeş cemiyete gayesinde muvaffakiyetler temenni ederiz.*" Düzenlemenin sonuna ise şöyle not düşülmüş: "*Tarlalarımızın etrafına, derelerimizin kenarlarına meyveli, meyvesiz ağaçlar dikelim; ağacın en kısa zamanda en çok faide veren en karlı bir iş olduğunu daima düşünelim*"

2) Aynı dergide yayınlanmış bir haber ise şöyle: "*5 Nisan 1929 da Elmalı İlçesinde Ağaç Bayramı yapılmış. Altmışbirbin kavak ve söğüt fidanı garsedilmiş köylerde orman ve Ağaçların faydaları hakkında konferans terdib edilmiştir*" Bu haberden 61.000 fidanın dikildiği ve tarihe geçmiş ilk ağaç bayramının Elmalı'da yapıldığını anlıyoruz. Ayrıca, 1976 yılından bu yana yapılmakta "21 Mart Dünya Ormancılık Günü" etkinliklerinin adı çoğu zaman "ağaç bayramı" olarak söylenir. Bu yanlışlığın geçmişteki ağaç bayramlarından kaynaklandığını anlıyoruz. O dönemde yapılan ağaç bayramları öyle gelişigüzel yapılmamaktadır. Kurulmuş olan "Ağaçları Koruma Derneği"nin nasıl bir tüzükle yönetileceği nizamname ile, "Ağaç Bayramları"nın ise yönetmelikle kutlanması kararlaştırılmıştır.

3) 1930 Tarihli Orman ve Av Dergisinde (Yıl:3, Sayı: 29-30, Sayfa: 39) yayınlanan yazı şöyle: "*Türkiye himayei eşcar cemiyeti Umumi Merkezi tarafından tanzim olunan ağaç bayramı talimatnamesi*" Günümüzdeki adıyla "Ağaç Bayramı Yönetmeliği" 20 maddeden oluşmaktadır. Yönetmelikte ağaçların her yıl bayram biçiminde, şahıslara ait olmayan yerlerde, iklim ve diğer koşullar dikkate alınarak ve uzman görüşleri alınarak dikilmesi öngörülmektedir. Ayrıca dikim çukurlarının en az bir ay önceden açılması, ilk yıl sık sık sulanması, dikim alanından dernek üyelerinden birisinin sorumlu olması öngörülmektedir. Bayram günlerinde dernek yayınının halka ücretsiz dağıtılacağı da belirtilmektedir.

Gülşah TUĞSUZ

10 Ekim 2010 Pazar günü Beynam Kent Ormanı'na, Ahmet DEMİRTAŞ ve Murat ALAN gözetiminde Sezenler Sokak Atatürk Lisesi karşısından başlayan bir gezi gerçekleştirdik. Murat Beyin rehberliğinde yapılan gezilerde otobüs hareket eder etmez katılımcıların kendilerini tanıtmaları artık bir gelenek diyebilirim. Sırayla kendimizi tanıttık yeni yüzlerle tanıştık. Ardından Murat Bey, bizlere gezi hakkında bilgiler vermeye başladı. Yanımıza su almamıza gerek olmadığı yürüyüş yapacağımız güzergahta bolca çeşme olduğunu söyledi. Ama biz bu tip gezilere sık sık gittiğimizden zaten tedbirliydik.

Beynam Ormanı, Ankara'ya yaklaşık 40 km. uzaklıkta Ankara'da hemen herkesin piknik için gittiği bir dinlenme alanıdır. Ben de ailemle defalarca gitmiş idim. Ama meğer benim daha önce gittiğim yer TODEG ile gittiğim yer ile uzaktan yakından ilgisi yokmuş. Hep aklımda gördüğüm Beynam ormanı resmi şu şekilde kalmıştır; Çam ağaçları arasında piknik yapan insanlar, ağaçlar altında naylon poşetler, bir sürü piknik artığı... Ama bu gittiğimiz Beynam ormanının benim daha önceleri gittiğim yer ile uzaktan yakından ilgisi yoktu. Anladım ki Beynam Ormanı da ikiye bölünmüş. Bir yüzü ticarethane olan Beynam Mesire Alanı, diğer yüzü de Beynam Kent Ormanı (Ben bu yüzünü bu gezip gördüm ve çok da memnun oldum).

Beynam Kent Ormanı'na ulaştığımızda araçtan iner inmez bu ormanın tarihi hakkında Ahmet Bey bizi bilgilendirdi. Tarihi 1960'lı yıllara kadar uzanıyormuş. İlk olarak Bakanlar Kurulu Kararı ile muhafaza ormanı olarak ayrılmış. 1970'li yıllarda da Doğal Sit Alanı ilan edilmiş. 2005 yılında da kent ormanı olmuş. Dikkatimi çeken bir nokta her statü değişikliğinde korunan alanının azalıp rekreasyon alanının artırıldığı oldu. Yani Beynam ormanının benim bildiğim yüzü her statü değişikliğinde yavaş yavaş oluşturulmuş ve piknikçilere sunulmuş anladığım kadariyle.

Tanınımın ardından yürüyüşümüze kaldığımız yerden devam ettik. Gerçekten görülmesi gereken bir kalıntı karaçam ormanı (tabii bunu da gezi görevlilerimizden öğrendik). Güzergâhta bir izci eğitim alanı mevcut. Bu alan ormanda kalmak zorunda olduğunuzda neler yapabileceğinizi öğretmeye yönelik ünitelerden oluşuyor. Suyu nasıl arıtacağınızdan nasıl avlanacağınıza kadar birçok ünite var. Yürüyüşe devam ederken yol kenarlarındaki gözlem kulelerinden birine çıktığınızda gördüğünüz manzara çöl ortasında bir vaha görünümünde olan Beynam manzarası oluyor. Bozkırın ortasında yemyeşil bir alan hayal bile edemiyor ama görüyorsunuz.

Gezimizin devamında gerek yol kenarlarında gerekse içlerde numaralanmış ağaçlar dikkatimizi çekiyor. Yine bu şekilde numaralanmış bir ağacın yanında durduk ve Murat Bey bu numaraların ne anlama geldiği hakkında bilgiler vermeye başladı. Bunlara plus ağaç deniyormuş. Bu ağaçlar genetik çeşitlilik bakımından o bölgede en iyi ağaçlarmış. Tabii işin teknik boyutunu bilmediğimden seçilen ağaçtan daha güzel görünen ağaçları neden seçmediklerini sordum. Bir heyet tarafından bu ağaçlar seçiliyormuş. Gen ve ağacın dayanıklılık, verimi gibi teknik özellikleri seçiminde kistasmış.

Ankara'ya dönüş vakti geldi ve aracımıza bindik. Yolda bir köyde mola verdik. Artvin yöresine has bir ekmek yapılmış. Onlardan satın aldık. Mis gibi ekmek kokuları arasında evlerimize döndük. Ankara'da yaşayanların mutlaka görmesi gereken bir yer olduğunu düşünüyorum. En azından Beynam'ın sadece piknik yapılan bir orman olmadığını görebilmek için...

Bir Ormancı, Bir İnsan: Osman Gökçe

Asistanlığımın ilk yıllarıydı. Adını anmaktan mutluluk duyduğum Hocam Prof. Dr. Metin Özdoğan'ın teşvikiyle "Türkiye 1. Tarım Ekonomisi Kongresi"ne bir bildiriyle katılmak üzere başvuruda bulundum. Kabul edildi. İzmir'de düzenleniyordu kongre. Bildirimi sunacağım gün geldiğinde kalbim duracak gibiydi. Böyle bir etkinliğe ilk kez katılıyordum ve kimseyi tanıımıyordum. Çünkü herkes tarım ekonomistiydi, hiç ormancı yoktu. Ya da en azından ben öyle sanıyordum.

Osman Gökçe'yi o gün tanıdım. Ormancı kökenli bir tarım ekonomistiydi ve sıcak yaklaşımıyla bütün heyecanımı almış, adeta bana güç vermişti. O güçle ilk bildirimi sundum; büyük beğeni toplamıştı. Daha sonra Gökçe'yle çeşitli platformlarda bir arada bulunma şansını yakaladım. Her seferinde yeni, farklı bir özelliğini öğrendim ve saygım bir kat daha arttı.

Bir süre önce Osman Gökçe Hoca'dan bir e-posta aldım. Doğa ve Kültür sayfası ile ilgili görüşlerini içtenlikle ve büyük bir nezaketle aktarıyordu. Bir yanıt yazdım, hemen. Bir süre sonra bir kargo paketi aldım. Yine büyük bir nezaketle ve özenle yazılmış bir mektup ve üç kitap; ikisi şiir kitabı. +1 DRC Yayınları'ndan 2008 ve 2009 tarihli. 2008 yılında yayımlananın adı "Berit'ten Beri". 2009'dakinin adı ise "Esendere Akardı". Henüz tamamlayamadım. Sindire sindire okumak lazım. Öyle yapıyorum. Ağlaya ağlaya ara sıra. Her ne kadar Osman Hoca "Ağlama Çocuk" dese de. Ağlama Çocuk II'den küçük bir alıntı:

*Ağlama çocuk
Ağlama öyle boynunu bük bük
Sen ağlamayasın diye
Müdürün kahrını çektim
Nice haksızlıklara boyun büktüm
Öyle günlerim oldu ki
Çekildim duvar diplerine
Gözden uzak doyasıya gözyaşı döktüm
Deryalar doldu
Ağlama çocuk vur beni...*

Osman Hoca'nın üçüncü kitabı ise 2010 yılında yayımlanmış. "Berit'in Gözyaşları; Anılar ve Ağlılar" adını taşıyan kitapta adından da anlaşılacağı gibi anılar ve ağlılar harmanlanmış. Havaaların soğuduğu bu günlerde bir ormancıdan insanlık öyküleri dinlemek istiyorsanız; içinizin ısınmasını ve gülümsemeyi umutla, alın elinize bu kitapları ve çekilin ıssız bir köşeye...

Kültür Editörü: Cihan ERDÖNMEZ

Bir yıl biterken, bir yenisi başlarken...

Orman ve Av Dergisi'nin bu sayısıylar birlikte Doğa ve Kültür sayfası da bir yaşını tamamlamış olacak. Dergi editörü ve sevgili dostum Sezgin Özden'le bir sohbetimiz sırasında şekillendi bu sayfa. Eksikliğinden dem vururken, "sen yaparsın bu işi..." dedi ve o anda başladı.

Doğa ve Kültür sayfasının yer aldığı ilk sayıda (Ocak-Şubat 2010) "Neden Doğa ve Kültür?" sorusunu yanıtladarak başlamıştım. O yanıtın büyükçe bir bölümünü alıntılanmak, hatırlamak ve hatırlatmak da yarar görüyorum:

"...İnsan, doğaya sürekli bir şeyler katıyordu; evler, saraylar, şarkılar, otomobiller, aşk şiirleri ve küfürler, internet, HD televizyon yayınları, 3G'li telefonlar, tüp

geçitler ve köprüler, kara çarşaf ve transparan giysisiler, görkemli ibadethaneler ve din, kraliyetler, demokratik yönetimler ve demokrasimsi yönetmeler, uzun menzilli füzeler ve kimyasal silahlar... Neden var olana katkı yapmadan edemiyoruz, bilinmez. İki dakika önce duyduğumuz hikayeyi bile bir şeyler katmadan anlatamayız. Yalın olan, basit olan, sade olan... doğal olan yetmez bize. Katarız, değiştirir ve hatta dönüştürürüz. Peki, her zaman kötü müdür katmak, değiştirmek,

¹ Osman Gökçe hakkında detaylı bilgi ve diğer çalışmaları www.osmangokce.net adresinden takip edilebilir

dönüştürmek? Örneğin, sesin şiir ya da şarkı olmasına itirazı olan var mı? Üreme içgüdüsünün aşka, yemek ihtiyacının mutfağa dönüşmesine? Çamuru heykel yapan ellere saygı mı gösterilir yoksa tükürülür mü?

Sanırım, sorunun özü katmak ya da dönüştürmek değil. Ne kattığımız ya da neye dönüştürdüğümüz. Yani, kültürümüz.

İşte bu nedenle sayfamızın adı doğa ve kültür. Biz ormancılar, doğa korumanın ülkemizdeki öncülerini, işin bir yanını zaten yeterince biliyor ve işliyoruz. Öbür yanını, kültürü bilmediğimizi söylemek değil kastım. Ama ihmal ediyoruz dersem, sanırım kimseyi kızdırmam. Aslını söylemek gerekirse, doğaya zarar veren kültürel unsurlar konusunda da yeterince donanımlıyız. Bundandır ki, kimi zaman insan olduğumuzdan utanıyoruz. Durun! Her şey bundan ibaret değil.

Müziğin bütün türlerine meraklı olanlar bilir. Efsanevi rock müzik topluluğu Pink Floyd'un 1973 yılında çıkardığı ve tüm dünyada 50 milyona yaklaşan satışıyla tarihe geçen albümünün adı "The Dark Side of the Moon", yani Ayın Karanlık Yüzü'dür. Kabul edelim ki, karanlık yüzü göstermek de aydınlık için atılmış bir adımdır. Bizim bu sayfadaki seçimimiz ise, elbette haddimizi bilerek, insanlığın aydınlık yüzünü göstermek olacaktır."

Her yeni sayı için klavyenin başına geçtiğimde, hatta öncesinde; zihnimde yazacaklarımı tasarlarken yukarıdaki son cümleyi aklımdan hiç çıkarmamaya çalıştım. Geriye dönüp baktığımda bu amaca yaklaştığımı görebiliyorum ve mutlu oluyorum. Bakın nelere değinmişim bu kısa süre içerisinde:

Doğa ve Kültür sayfasının yer aldığı ilk sayıda Ayşe Kulin'in "Tek ve Tek başına: TÜRKAN" adlı eserini tanıtmışım. "İnsanlığın aydınlık yüzü ve Türkan Saylan. Bundan daha iyi bir başlangıç olabilir mi?" diye sormuşum yazının başında. Ne dersiniz? Olabilir mi? Aynı sayıda, Türk Rock müziğinin yaramaz çocuğu Şebnem Ferah'ın yeni albümüne yer ayırmışım. Albümün adı "Benim Adım Orman". Ve şu güzel şarkı sözlerine yer vermişim:

*Benim adım orman
Örtü yaptım yapraklardan
Serdim herkesin üstüne
Sür yüzünü yüzüme korkma yalnızlıktan*

İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti olmasına ilişkin yazılmış yazı, Aydın Buke tarafından yazılmış "Tuşlara Adanmış Bir Yaşam: Chopin" adlı kitabın tanıtımı ve Semih Kaplanoğlu'nun "Bal" adlı filminin Berlin Film Festivali'nde aldığı Altın Ayı ödülüne ilişkin haber bu sayının diğer başlıkları.

Mart-Nisan 2010 Doğa ve Kültür sayfasının yer aldığı ikinci sayı. Bu sayıda sayfayı spor ve edebiyat motifleri kaplamış. Önce bisiklet sporundan, bu sporun çevreci boyutundan ve ne yazık ki, ülkemizde hak ettiği yeri bulamamış olmasından yola çıkmış, Türkiye Bisiklet Turu'nu ve diğer önemli turları izlemeye davet etmişim sizleri.

Kerime Nadir'in eserlerinde yer alan orman ve ormancı sevgisi bu sayıda işlediğim bir diğer tema olmuş. Bu kısımda bir yandan Nadir ile Nazım Hikmet arasındaki bağlantıya gönderme yapmış, diğer yandan da Nadir'in "Aşk Hasreti" adlı romanından alıntılar yaparak onun orman ve ormancılara yaklaşımını vurgulamaya çalışmışım.

Geriye dönüp baktığımda en çok hayırlandığım konulardan birisidir Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban"ını bu sayıda küçük bir köşeye sıkıştırmış olmam. Bu eserde Türk aydınına iletilmek istenen mesajlar, Türk köylüsünün durumunun nasıl bir berraklıkla ortaya konulduğu ve çorak Anadolu topraklarının anlatılış şekli sayfalarca üzerinde durulması gereken bir öneme sahiptir. Acemilikten olsa gerek, birkaç paragrafta geçiştirip gitmişim.

Mayıs-Haziran 2010 sayısında başrolü hayvanlar almış Doğa ve Kültür sayfasında. Sungurbey Hoca'nın ölümsüz eseri ile giriş yapmışım konuya. Öyküler, masallar, ninniler, şarkılar ve çizgi filmlerde hayvanların yerine değinmişim ardından. Ve yalnızca hayvanların rol aldığı sinema filmlerine; iki olağanüstü sanat eserine yer vermişim bu sayıda. "Uygurlığı Değiştiren 100 Köpek" adlı kitabın tanıtımı da bu sayıda yer bulmuş kendine.

Temmuz-Ağustos 2010 sayısında felsefe, müzik, spor ve halk enstrümanları ön plana çıkmış. "Kimsenin olmadığı bir ormanda bir ağaç devrilse ses olur mu?" sorusuyla başlayan felsefi tartışma Kanada'lı rock müzik sanatçısı Bruce Cockburn'ün "Big Circumstance" adlı albümüne, bu albümde yer alan "If a tree falls" (Bir ağaç devrilse) adlı şarkıya ve sanatçının aldığı çevre ödülüne kadar uzanmış. Şarkının nakarat kısmının Türkçesi şöyle:

*Ormanda bir ağaç devrilse kimse duyar mı?
Ormanın devrildiğini duyan biri var mı?*

Bu sayıda, dünya futbol şampiyonasının en çok konuşulan konularından biri olan vuvuzela konusuna da yer ayırmışım. Sonra çocukluğuma dönüp sipsili tezahüratlarımızı yaşamışım yeniden.

Kasım-Aralık 2010'u bir edebiyat devine ayırmışım; Necati Cumalı'ya. Şiirleri, öyküleri, romanları ve oyunları ile Necati Cumalı'yı alıp ilk deneyimlerimden son nefesini verdiği ana getirmiş ve ay tutulması ile ilişkilendirmişim "Ay Büyürken Uyuyamam" diyen büyük insanı. Önümüzdeki ilk ay tutulmasında sizleri bir Necati Cumalı şiiri okumaya tekrar davet ediyorum, yeri gelmişken.

Ve işte, bu sayıda, sayfamıza bir meslektaşımızı, hocamızı, ağabeyimizi taşımışım.

Sanıyorum ki, başlangıçta vurguladığım amacıma yaklaşmış olmalıyım. Ve umuyorum ki, her yeni sayıda yüzümüz biraz daha aydınlanır, biraz daha aydınlık yarınlara hayalini kurabiliriz. Her şey hayal kurmakla başlamaz mı?

BİR ORMAN HİKÂYESİ “SABAHATTİN ALİ”

Orman ve Av için hazırlayan Prof. Dr. Abdi EKİZOĞLU

“Orman bizim her şeyimizdir delikanlı, anamız, babamız, evimiz...” diye, yanımda oturan ihtiyar anlatmaya başladı. Alacakaranlık gittikçe artıyordu. Güneş, aşağılarda uzanan ovoidan tamamen çekilmişti. Yalnız arkamızdaki büyük ormanda, ağaçların üstüne atılmış kırmızı bir çuha gibi rüzgârla hafif hafif kırırdıyordu. Biraz sonra büsbütün kayboldu. Ve o anda her şey değişiverdi. Şimdiye kadar yaşayan, kımıldayan, ses çıkaran ova artık ölüydü ve beyaz, ince bir sisle örtülmeye başlamıştı. Buna karşılık orman canlanıyordu. Sabahattan beri ancak mırıltıları duyulabilen ağaçlar konuşuyorlar, bağıryorlar, sallanıyor ve ellerini birbirine uzatıyorlardı. Yalnız ağaçlar değil, yerdeki otlar, kuru yapraklar, çalılar, ağaçların gövdesine sarılan sarmaşık soyundan nebatlar, hatta kahverengi mantarlarla koyu yeşil yosunlar bile canlanmıştı. Gürültülü bir kımıldama, bir ses kargaşalığı ormanın kenarlarından dışarı dökülüyordu. Arkamızda büyük bir şehir gerinerek uyanıyor zannediyordum. Birden bir işaret almışlar gibi bu ahenge hayvanlar da karışverdiler. Kuş haykırıları, ulumalar, acele koşan ayakların altında kırılan dalların sesi birbirini kovalıyordu. Ara sıra ova ya kadar uzanarak oradaki mutlak sessizliği bile yırtan acı ve keskin bir feryat, arkasından bir boğuşma gürültüsü ve uzun hırıltılar, bu karanlıkla beraber canlanan şehre korkunç bir mahiyet veriyordu.

Biraz ileride ön ayağıyla hırçın hırçın eşelenen atım kişnedi ve başını bana doğru çevirerek inler gibi sesler çıkardı. Sonra tekrar otlamaya başladı.

Yanımdaki ihtiyar, dirseklerini dizlerine dayamış oturuyor ve sigara içiyordu. Buruşuk dudaklarının bir kenarından aşağı doğru sallanan bu küçük ateş, sakallarına tuhaf bir kırmızlık veriyordu. Sıkarak ufalttığı gözlerini ayaklarının ucuna yahut yüzüme dikerek kırıştıırıyordu.

“Her şeyimiz, delikanlı, varımız yoğumuz ormandır bizim...” diye devam etti. “Ormanı evimizden iyi tanırız, her ağaç bizim kahrımızı anamızdan çok çekmiştir. Köyümüz bir ormanın ortasında idi, etrafını ağaçlar bir duvar gibi sarmıştı. Biz onun dışında da dünya olduğunu bilmezdik bile. Çocukken değneklerden yaptığımız kağınlara kuru yaprak doldurur, arabacılık oynardık. Daha sonraları babalarımıza yardım etmeye özenir, kaybolan deve torumlarını (deve yavrusu-Editör açıklaması) aramak için en sık yerlere daldık. Orada kaybolmamız mümkün değildi. Hiç bilmediğimiz yerlerde bile sıkıntı çekmeden yolumuzu bulurduk. Kırık dallar, devrilmiş kütükler bize yol gösterirdi. Hem insan kendi evinde kaybolur mu? Büyüdükçe ormanın, bizim için daha başka şeyler olduğunu da anladık: Sırtımızı o giydiriyor, karnımızı o doyuruyor, evimizin kerestesini o veriyordu. Ormansız yaşamak!.. Bunu aklımıza getirmiyorduk bile...”

İhtiyar, kolumu tuttu. Elleri titriyordu. Kendisine bir şey olmuş gibiydi. Küçük, dermansız gözleri yaş doluydu.

Buruşuk yüzünde birçok çizgiler daha belirmişti. Bir şey söylemek istiyor, fakat tikanır gibi oluyordu. Yüzünden, ağzının kenarlarından, gözlerinden, hatta vücudunun her sarsıntısından dökülen bir acı beni sarıyor, kucaklıyordu. Nihayet, boğazını tıkayan bir şey varmış da onu fırlatmaya muvaffak olmuş gibi birdenbire ve bir haykırışa benzeyen bir sesle: “Delikanlı, bizim elimizden ormanımızı aldılar, bizi ormansız bıraktılar... Bizi bir tek ağaçsız bıraktılar!..” diye bağırdı.

Sonra elini başına götürdü. Kasketini geri iterek seyrek beyaz saçlarını yakaladı. Böylece bir müddet kaldı. Ben onun içerisindeki vukuati takip ediyor ve kurulması biten bir duvar saatinin rakkası gibi nasıl yavaş yavaş sükûnete geldiğini görüyordum.

Dudaklarını yakmaya başlayan cıgarayı attı. Sakalından külleri silkti ve yüzüme bakmadan, oldukça sakın bir sesle, şöyle anlattı:

“Babalarımız dedelerimizden, biz de babalarımızdan ne gördükse onu yapıyor, tıpkı onlar gibi yaşıyorduk. Bundan memnunduk. Zaten yeryüzünde başka bir şeyin de olabileceğini bilmiyorduk ki memnun olmayalım. Bütün vazifemiz, bize verilen emanetleri oğullarımıza vermek, onlara da böyle yapmalarını söylemek zannediyorduk. Dışarıdan gelecek bir elin bunların hepsini altüst edeceğini düşünmüyorduk bile...”

Bir gün hükümetin bir şirkete ormanın öbür başında işlemek müsaadesi verdiğini duyunca, ihtimal bunun ne demek olduğunu pek bilmediğimizden, hiç alırsız etmedik...

Fakat çok geçmeden ormanın öbür ucunda birbiri arkasına devrilen ağaçları, gittikçe büyüyen meydanları görünce nasıl bir tehlikenin yansıdığını fark eder gibi olduk; bu tehlikeyi gücümüzün yettiği kadar kendimizden uzak tutmaya çabaladık. Fakat ormana düşen bu yara, yavaş yavaş yayıldı, kökleşti. En eski, en büyük ağaçlar, önünde bilmeden ürperdiğimiz, ceddimizmiş gibi çekindiğimiz ihtiyar gövdeler birbiri arkasına devriliyor, çıplak meydanlar gün günden artıyordu. Çocukluğumuzda gücbe lâ aralarından geçebildiğimiz, güneşin bile giremediği kuytu, sıkı yerlerde şimdi kel birer meydan vardı. Üzerlerinde yalnız ezilmiş otlar, ufak yongalar görülen bir meydan... Sonra bu yara, işleyerek, büyüyen bizim köyün baltalıklarına kadar dayandı. Biz buraya yabancı bir baltanın girmemesi için hep birden karşı koyduk. Ne para, ne tehdit bizden ağaçlarımızı alamayacaktı. Fakat şirket öyle dalavereler, dolaplar çevirdi ki, nihayet odunumuzu satamaz olduk. Kerestemiz elimizde kaldı, yok pahasına gene şirkete verdik. Hatta işsizlikten bazı gençler şirkete baltacı girecek oldular, hepimiz olmaz dedik. Fakat nihayet ormanımızı parça parça elimizden almalarına razı geldik.

Delikanlı, biz köylü adamlarız. Aklımız çok ilerisine ermez. Şirket bize, bu ormanları son sistem işleteceğim, dedi. Ormancılığın usulü budur, dedi. Siz beceremiyorsunuz, dedi. Belki doğru söylüyordu. Fakat bu işteki geriliğimizden istifade ederek bizi eli bögüründe bırakmak revayihak² mıydı? O bizim

²Burada “doğru muydu, doğruluğu yaraşır mıydı?” anlamında.

cahilliğimizi, zavallılığımızı kesesini doldurmak için bahane yaptı. Kendisiyle at yarıştıramayacağımızı biliyordu. Hiç insafetmeden hepimizin canına okudu. Artık çocukluğumuzun, delikanlılığımızın geçtiği yerlerde yüreğimiz sızlamadan dolaşamıyorduk. Gençliğimde kız kaçırdığım zaman arkasına sığınıp dört kişiyle dövüştüğüm bir ağaç vardı. Gövdesinde o zamandan kalma kurşun yaraları dururdu. Onu devirirlerken uzakta durup baktım. Bir bacağımı, bir kolumu kesiyorlarmış gibi oluyordum. Ne gelir elden delikanlı? Gözümün yaşını silip ayaklarımı kuru otlarda sürüyerek uzaklaştım.

Her şey, her şey bitmişti artık... Hiçbirimizin yüzünde gülmek takatî kalmamıştı... Köy bile artık eski köy değildi. Biz ihtiyarlar, onu tanımakta güçlük çekiyorduk. Etrafını ağaçtan duvarların çevirdiği, dünyadan uzak köy değildi bu... Şimdi kasaba yolunun kenarında, bir kulübede, yabancı biri şirketin amelesine yiyecek ve içecek satıyordu. Bunlar da köy sokaklarında yıkılarak dolaşıyorlardı.

Fakat beş altı yüz ağaçlık bir parça, bir koru vardı ki, bütün köy, ölse burasını satmamaya, kaptırmamaya karar verdi. Artık bununla geçinmeye çalışacaktık. Çocuklar, babalarının anlattığı eski, büyük ve esrarlı ormanı burada bulmaya çalışacaklardı. Bu, köye eski günlerinin bir yadigarıydı. Hiçbirimiz, ama hiçbirimiz buraya el sürdürmek istemiyorduk. Şirket de, galiba ileri gitmekten korktuğu, bizi darıltmayı da menfaatine uygun bulmadığı için, burayı elde etmeye pek hevesli görünmüyordu. Fakat bunun uzun sürmeyeceğinden korkuyorduk. Nitekim öyle oldu, onların ağaçlarına son günlerde kurt düştüğünü, büyük zararlar verdiğini duymuştuk. Şirket, bunun altından kalkmak isteyecekti. Bir sabah, bizim koruya baltacıların girdiği haberi köyü dolaştı. Herkes evinden çıkıyor, gene giriyor, komşuya koşuyor, sokaklarda şaşkın, acele gidip geliyordu. Fakat bu şaşkınlık çok az sürdü. Herkesi bir ağırlık, ümitsiz kararlar verdikleri zaman insanlara gelen bir ağırlık kaplayıverdi. Hepimiz, bulunduğu siperde son kurşunu atacağını, sonra orada muhakkak öleceğini bilen bir nefer gibi sakindik. Tıpkı o nefer gibi, dudaklarımızın kenarında acı bir istihza vardı. Sansarın ağzındaki bir pilicin yahut kesilmek üzere olan bir koyunun son çırpınılarıydı bunlar, delikanlı... Onlar da bunun faydası olmadığını belki çok iyi bilirler ama..."

İhtiyar biraz durdu. Sert bir rüzgâr çıkmıştı. Ormanın bütün dalları, bütün yaprakları ötüyor, haykırıyordu. Bu sesler fırtınalı bir denizin gürültüsüne benziyordu; ağaçlar büyük dalgalar gibi iniyor ve çıkıyorlardı. Ormanın üzerimize devrileceğini zannediyordum. Zaman zaman yükselip alçalan, mütemadiyen makamını değiştiren bu muazzam uğultu, ihtiyarın kelimelerini büyütüyor, kıvrıyor ve kendisiyle karıştırıyordu. Onun sözlerini, orkestra içindeki bir flütün diğer aletlerin sesinden ayırt edilmeyen sesi gibi karışık duyuyordum. İhtiyar devam etti:

"Ta ne zamanlardan beri sesimizi çıkarmayıp içimize attığımız şeyler, hep birden uyandı; hepsinin acısını birden duyduk. Bu acı, gençleri, ihtiyarları, kadınları ve çocukları hep birden bir kurt sürüsü haline koymaya kâfi geldi. Elimizde baltalar, sopalarla ormana daldık. İşçiler daha yeni başlıyorlardı. Bir tek ağaca el sürerlerse analarını belleyeceğimizi

söyledik; durdular. Azlıktılar ve böyle bir şey beklemiyordular. Derhal eşyalarını toplayarak ormanın kenarına çekildiler. Biz de ağaçların altına, onlara karşı oturduk. İçimizden birini kasabaya, hükümetin bu işlere karışan memuruna yollayıp bekledik. Bu bekleyiş akşama kadar sürdü. Biz akşama kadar ağızımızı açıp konuşmadık. Hükümetin memuru geç vakit, yanında şirketin bir memuruyla beraber geldi. Bizim yanımızdan geçip gittiler, amelenin başındaki adamla konuştular. Sonra hükümetin memuru yanındaki iki candarmaya bizi göstererek:

"Sürün bunları ormandan dışarı!" dedi.

Şirketin memuru, ameleyle:

"İşinize bakın siz!.." dedi.

O zaman köylü; kadın, erkek, bütün köylü, hiçbir işaret almadan, hiç kavilleşmeden, sanki bir elden idare ediliyormuş gibi, o anda yerlerinden fırladılar. Gözleri kapalı, karşılarında duranların hepsine saldırdılar. Oduklar, balta sapları inip kalkmaya başladı. Ormanın akşamla koyulaşan alacakaranlığında gölge gibi cisimlerin birbirinin üstüne atıldığı görülüyordu. Kapalı ağızlarda hapsedilen kısık ve iniltiye benzeyen seslerden başka bir şey duymak mümkün değildi. Çok sürmeden şirketin işçileri teker teker kayboluverdiler. Geri kalanlar da selameti kaçmakta buldular. Fakat hükümetin göbekli memuru ancak köye kadar koşabildi, orada köyodasına saklanarak kapıyı arkadan sürmeledi.

Biz de, artık her şeyin bittiğini, bunu bizim yanımıza bırakmayacaklarını pekâlâ biliyorduk; artık yapacak bir şeyimiz yoktu. Biz işimizi bitirmiştik. Şimdi bekleyebildik.

Her şey beklediğimiz gibi oldu:

Ertesi gün imdat alıp gelen candarmalar, çocuklar ve koca karılardan başka, kadın, erkek bütün köy halkını iplerle bağlayarak kasabaya götürdüler ve memuru kurtardılar.

Sonra duydum ki, delikanlılarla kadınlar onun bulunduğu odayı sabaha kadar durmadan taşlamışlar. Bir şey yapamamaktan, bir şey yapamayacağını bilmekten doğan bir şaşkınlıkla taşlamışlar. Tıpkı şeytan taşlar gibi... İçerindeki hırsı böylece söndürmeye çabalamışlar... Zavallılar."

İhtiyar sustu. Rüzgâr durmuştu. Ormandan hafif sesler geliyordu. Ağaçların üzerinde, uzun ve atlas bir etek dolaşıyormuş gibi fısıltılar vardı. Yapraklar, içerisinde piyano bulunan bir odada bağırıldığı zaman piyano tellerinin çıkardığı hafif, ince uğultuya benzeyen karışık, birbirinden ayrılmaz, acayip mırıltılarla kımıldıyorlardı. Orman dev büyüklüğünde bir çocuk gibi mişıl mişıl uyuyordu ve bu sesler onun nefesleriydi.

İhtiyar yeni bir sigara yakarak kalktı. Bilmediğim bir tarafa doğru ağır ağır yürüdü. Ben de atıma binerek bu uyuyan ormanın zifiri karanlığına doğru yavaşça süzıldüm.

1930 (Resimli Ay, s. 7, Eylül 1930)

Değirmen, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2010, İstanbul, s. 80

³Sözleşmeden

Hazin Cemal GÜLTEKİN

AHLATLAR “*Pyrus* L.”

FARKINDA OLMADIĞIMIZ ODUNSU BİTKİLERİMİZ

Ahlat, (çördük, taşarmut, yabanarmudu) Gülgiller (*Rosaceae*) ailesinin ait, çoğunlukla kışın yaprağını döken, 10-12 metreye kadar boylanabilen ağaçlardır. Meyve ağaçları içerisinde uzun ömürlü olmalarıyla tanınır. Ahlat cinsinin Kuzey Yarımkürede yetişen yirmi değişik türü, ülkemizin hemen hemen tamamına yayılmış; *P. boissieriana*, *P. hakkiarica*, *P. communis* (taşarmut), *P. syriaca*, *P. amygdaliformis*, *P. salicifolia*, *P. anatolica*, *P. elaeagnifolia* adlı 8 türü, çok sayıda taksonu doğal olarak bulunur. Rakamlardan da görüldüğü gibi, ülkemiz bir ahlat cennetidir. Ahlatlarda çiçeklenme bahar aylarında yapraklanmadan önce ya da beraber olur. Çiçekler, çoğunlukla beyaz, bazen de pembedir. Meyveler çoğunlukla

sonbaharda, bazılarında ise yaz aylarında olgunlaşır. Meyveleri doğrudan insan besini olarak tüketilir. Bazı doğal alanlarda ahlatların üzerine armudun yerel kültür çeşitleri çobanlarca aşılanır. Bu aşıllı meyveler sulamaya, gübrelemeye ve ilaçlamaya gerek duymadan yemişlerini olgunlaştırır. Bu yemişler, aynı zamanda organik ürünlerdir. Ahlatların birçok türü kuraklığa çok dayanıklı olup, Anadolu'nun insan kökenli bozkır alanlarında yaygın olarak bulunur.

Ormanlarla çöller arasında kalan, ağaçların yetişip gelişmesine yetecek kadar suyun olmadığı, bozsu topraklara sahip alanlara bozkır denir. Bozkır ekosisteminde egemen yaşam

formu otsu bitkilerle seyrek çalı ve bodur ağaçlardır. Bozkırda topraklaşma sınır değerlerdedir ve üzerindeki bitki örtüsü en azından toprak hareketlerini önleyecek kadardır. Su kıtlığı nedeniyle bitki örtüsü çok seyrek olan, bu örtünün toprak hareketlerini önleyemediği alanlara ise çöl denir. İçerisinde egemen yaşam formunu ağaçların oluşturduğu ekosistemlere orman denir. Ağaçlar sık bükler oluşturarak gelişim ve büyümeleriyle önemli derecede karşılıklı ilişkiler oluşturup özel bir orman içi iklim ve kendine özgü toprak yapısı ortaya çıkarırlar. Yüksek dağlarda, ormanların hemen üzerinde, ağaçların yetişmesini engelleyecek derecede aşırı iklim koşullarının hüküm sürdüğü yerlerde dağ kırları vardır.

Ormanların tutunabileceği bir alt bir de üst sınır vardır. Ülkemizde deniz ikliminin olduğu bölgelerde alt sınır

deniz iken, karasal iklimler de bozkırdır. Anadolu'nun iç kesimleri gibi karasal iklime sahip alanlarda ormanların alt sınırı bozkıra dayanır. Ormanın alt sınırı kuraklıktan, üst sınırı ise aşırı iklim koşullarından dolayı ağaçların tutunabileceği son sınırdır. Bu sınırlar bozkırın ve dağ kıranın en verimli bölümünü oluştururken ormanların ise en verimli ve hassas bölümüdür.

İlk yerleşimler 7000 yıl önce bozkır-orman sınırında başlamış, ticaret ve göç yolları buralardan geçmiş, doğu ve batı kültürleri arasındaki büyük savaşlara sahne olmuştur. Anadolu'daki bozkır-orman sınırı; Orta ve Doğu Anadolu'daki dağlar ile Akdeniz ve Karadeniz ardı dağlarının içe bakan eteklerinden geçer. Bu etekler ormanların en verimsiz alanlarını oluştururken otlakların en verimli yerini oluşturur. Bunun yanında insanların enerji gereksinimlerinin, yapı malzemelerinin de ana kaynağıdır. Bozkırın ormanla birleştiği alt sınır orman tahribatının en erken başladığı yerleşim alanlarıdır.

Kurak ya da yarı kurak bu ekolojik sistemde, otlaklar, tarlalar ve ormanlar uç yaşam koşullarına sahiptir. Bunlar, var olma ile yok oluşun sınır değerlerinde varlığını sürdürür. Yoğun otlatma baskısı altında ve aşırı yüklenmeler afetlere eğilimli bir yapı oluşturur. Bu afet çoğu alanda gerçekleşti, bazı alanlarda ise süreç hızla devam ediyor. Tarihi kayıtlarda bu durumu doğruluyor. Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinden Ankara çevresinin kesintisiz ormanlarla kaplı olduğunu öğreniyoruz. Ankara savaşında Timur'un fillerini bu ormanlarda sakladığı rivayet olunur. Daha 280 yıl önce Tourneford Bursa'dan Ankara'ya

giderken, Eskişehir çevresinin güzel ve sık ormanlarla kaplı olduğunu kayda geçirmiş bulunuyor.

Orta Anadolu Bölgesinde Ankara'da olduğu gibi 1000-1100 metrenin, Sivas'ta olduğu gibi 1400 (bazı bakılarda 1600 hatta 1800 metre) metrenin altında bulunan alanlar doğal bozkır bölümünü oluşturur. Bu alanlarda yıllık ortalama yağışın 400 mm'nin altında olması, yazların kurak ve sıcak geçmesi, hava bağıl neminin düşük olması nedeniyle buharlaşmanın artması ağaçların yetişmesini engeller. Bu alanda yavşan (*Artemisia*) ve kekik (*Thymus*) gibi tek ve çok yıllık bitkilerle, acıpayam (*Amygdalus orientalis*), çatlı (*Paliurus spina-cristi*), gövem (*Prunus spinosa*) gibi bazı çalı ve küçük ağaç türleri egemendir. İç Anadolu bozkırının en belirgin bitkisi ise yavşan otudur (*Artemisia fragnans*). Ormanın doğal üst sınırı 2000-2200 metredir. Bu bölümde daha çok çayır otları, geven ve kirpi diken (*Acantholimon*) gibi dikenli, yastık şeklinde bitkiler görülür. Orta Anadolu'da orman ekosisteminin genişliği 600-1200 metre arasında değişir.

Ormanın üst sınırında yapılan yoğun yaylacılık yukarıdan aşağıya, alt sınırındaki yerleşim yerlerinin gereksinimi sonucu da aşağıdan yukarı doğru ormanlar hızla daralmış, ardından yok olmuş ve onların yerine aşırı koşullara daha dayanıklı bozkır bitkileri almıştır. Oysa oranın gerçek bitki örtüsü aşağıdaki orman birliklerinden oluşmaktaydı. Bozkır sınırından, 1400-1500 metre yüksekliğe kadar

çoğunluğunu saçlı meşe (*Quercus cerris*) ve tüylü meşenin (*Quercus pubescens*) oluşturduğu birliğe yer yer ardıç da (*Juniperus sp.*) katılır. Meşe veya meşe-ardıç birliğinin içerisine ahlat (*Pyrus*), alıç (*Crataegus*), karamuk (*Berberis*), acıpayam, gövem (*Prunus spinosa*), kuşburnu (*Rosa*) ve diğer yabani meyveler karışır. Bu birlik, bozkırı 300-500 m. eninde bir kuşak gibi sarar. Dikkat edileceği gibi, burada bulunan öncü türler haricinde olan odunsu bitkiler yayılışlarını şansa bırakmamış meyveli türlerdir. Onların tohumlarının yayılışı hayvanlar özellikle de kuşlar aracılığı ile gerçekleşir.

Orta Anadolu'da, insanların neden olduğu (antropojen) bozkır alanlarında gezerseniz alıç ve ahlatların varlıklarını sürdürdüğünü halen görebilirsiniz. Meşe ve ardıç ormanları geçmişte

kesilirken, bu iki ağaç türü yemişleri nedeni ile bırakılmıştır. Bunlardan bazı alıç türleri bozkır ekosistemine zaman zaman sarksa da ahlaltlar bozkırda yetişemez. Yani onlar orman ekosisteminin bir parçasıdır. Bu yapay bozkır alanlarında 600 yıldan fazla yaşayabilen ahlaltlar varlıklarını sürdürür. İşte buralarda bulunan ahlaltın yaşı o kadar yıl öncesinin orman sınırını oluşturur. Yani 600 yaşında bir ahlalt varsa, 600 yıl önce meşe ormanları oradan başlaması büyük olasılıktır. Her ne şekilde olursa olsun zaten ahlaltın bulunduğu alanının yukarısı orman ekosistemidir ve 300-500 metre genişliğindeki bu alanlar meşe birliği üyeleri ile ağaçlandırılabilir. Meşe birliğinin üzerinde; kuzeyde ve kuzeydoğuda sarıçam, Kuzeyden güneye geçiş alanlarında karaçam üzerinde sarıçam, güneyde ise karaçam ormanları yüksek dağ kırlarına kadar yükselir. Teke Yöresinde sedir de varlığını hissettirir.

Orta Anadolu'da bulunan meteoroloji istasyonlarının verileri sizi yanılsın, ahlalt varsa meşe birliğinin yetişebileceği kadar (400-600 mm) yağış vardır. Zaten istasyonda yerleşim alanına, yani ya bozkıra ya da bozkır orman sınırına kurulmuştur. Buranın verisine bakarsak geçmişten buyana yapılan başarılı ağaçlandırma çalışmalarını, kalıntı ormanların varlığını ve tarihi kayıtları anlamak zor olurdu. Orman Bakanlığının da ağaçlandırmayı düşündüğü bu nitelikteki alanların iklim ölçümlerini yapmamış olması ayrıca ilginçtir. Esas ilginç olan da ağaçlandırma projelerine ve amenajman (orman işletme planı) planlarına hala bozkır ekosisteminde yer alan mevcut istasyonların verilerinin anlamsız bir şekilde yazılmasıdır.

Öncelikle bozkır ekosistemi ile orman ekosisteminin sınırı kesin olarak çizilmeli. Umutsuzca doğal bozkır birliğinde orman kurmaya çalışılmamalı, orman kurma çalışmaları; insan kökenli bozkır sahalarında, doğal türler kullanılarak, mümkünse kalıntı ormanların etrafından başlanarak hızla sonuçlandırılmalıdır. Bozkırı çepeçevre saran meşe birliğinin yine meşe, ardıç birliğinin de ardıçlarla ağaçlandırılması, sahalar birliğin diğer türleri olan alıç, ahlalt, karamuk, kuşburnu, acıpayam gibi türlerin karıştırılması gerekir. Orman bakanlığının önümüzdeki dönemde ağaçlandırmayı ön gördüğü sahaların %60-70'ini Orta Anadolu'daki ve Doğu Anadolu'daki benzer alanlar oluşturmaktadır.

Ahlalt gibi, meyveli türlerle orman kurma çalışmalarında kullanılmasında iki yöntemle başvurulur, bunlar; fidan üretimi, buna bağlı olarak ağaçlandırma ya da doğal yöntemlerin taklididir. Özellikle yarı kurak alan ağaçlandırma çalışmalarında

ve orman içi açıklıklarda saha içerisine yapılacak su kaynakları yardımıyla, çevredeki yabanıl meyve tohumlarının, su içmek için gelen hayvanlar tarafından sahaya taşınmasının sağlanması basit ve ucuz bir yöntemdir. Bu yöntemde daha çok birliğin asli ağaç türü (meşe gibi) dikim yoluyla getirilirken, ona karışacak diğer meyveli türler, su havuzları kullanılarak getirilebilir.

Anadolu'nun insan eliyle bozkırlaşması aşamasında, ahlatlar yemişleri nedeni ile sahada kesilmeden bırakılmıştır. Genelde ahlatların dahi bulunmadığı Orta Anadolu sahaları, çoğunlukla doğal bozkırlardır. Buralarda ağaçlandırma yapmak başarısızlığı baştan kabullenmek demektir. Oralarda ancak sulayarak ağacı büyütebilirsiniz. Bir de meşe birliğine ibrelî ağaç dikme geleneği vardır ki oralarda da sonuç pek değişmez. 30 yaşında, 40 yaşında 3-4 metre boyu geçmemiş, alttan kalınlaşmış, zaman zaman ölen,

üstten çalılışmış karaçam, sarıçam, kızılçam (göller bölgesinde), sedir ormanları bunun sonucudur. Buralara yapılacak gezilerde etrafı bir de ahlatı da dikkate alarak incelenmeniz, onun gözünden çevreye bakmanızda yarar olduğunu düşünüyorum.

Kaynakça

1. Atalay, İ., 2002, Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri. Orman Bakanlığı Yayın No.163. 267s, İzmir.
2. Birant, H., 2006. Alıç Ağacı İle Sohbetler, TÜBİTAK popüler Bilim Kitapları No. 35, 339 s, Ankara..
3. Çetik, R., 1985, İç Anadolu Vegetasyonu ve ekolojisi, Selçuk Üniversitesi Yayın No: 7, Fen-edebiyat Fakültesi Yayın No: 1, 496 s, Konya.
4. Gültekin, H, C., 2006, Orta Anadolu Ormanları ile Kaplanabilir Mi, TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, Aralık 2006, Sayı: 469, s 68-71, Ankara.
5. Gültekin, H, C., Gültekin, U, G., 2006, Yüksek Dağ Ormanları ve Çölleşme. TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, sayı:143, s 52-55, Ankara
6. Gültekin, H, C., 2006, İnatçı Keçiler ve Yaşam Alanları Ormanlar, Popüler Bilim Dergisi, Yıl:14, sayı: 154, s20-24. Ankara.
7. Gültekin, H, C., Gültekin, U, G., 2007, Doğanın Mimarları Keçiler, Orman ve av Dergisi, Sayı:2007-3, s 17-20, Ankara
8. Kayacık, H, 1982, Orman ve Park Ağaçları Sistematigi III, İ.Ü:O.F Yayın NO: 321, 352 s, İstanbul.

MACAR ÖRDEĞİ

Netta rufina 'Pallas, 1773'

SİSTEMATİKTEKİ YERİ

Takım: Anseriformes (Kazılar, Süzgeç Gagalı Kuşlar)

Familiya: Anatidae (Ördekçiller)

Tür: *Netta rufina* (Pallas, 1773) (Macar ördeği)

İng : Red-crested pochard

Alm: Kolbenente

Frn: Nette rousse

Yrd. Doç. Dr. Nuri Kaan ÖZKAZANÇ

STATÜSÜ

IUCN'in kırmızı liste statüsünde LC (düşük risk) statüsünde olan bir ördek türüdür.

MORFOLOJİSİ

Yüzücü ve dalıcı ördekler arasında yer alan bir türdür. Görünüş itibarı ile yüzücülere benzer, ancak ayakları kırmızı renkte olan tek dalıcı ördektir. Oldukça iri ve kaba yapılıdır. Ortalama boyları 56 cm olan büyükçe bir ördek türüdür. Erkeklerde kanat uzunluğu 26–28 cm, dişilerde 25–27 cm'dir. Kanat açıklıkları ise ortalama 85–90 cm civarındadır. Ağırlık erkeklerde 1000–1200, dişilerde 875 gr civarındadır. Erkeklerin başları vücuda oranla nispeten büyüktür. Erkeklerde baş ve gerdan parlak kiremit kırmızı renkte ve tepe tüyleri kabarıktır. Bu sebepten bu türe kırmızı başlı ördek ya da pas renkli ördek de denilmektedir. Erkeklerin boyun, karsak, ense, göğüs, karın altı kısmı, sırt, kuyruk sokumu ve kuyruk tüyleri siyah renktedir. Uçuş sırasında vücudun alt kısmı göğüsten kuyruk ucuna kadar uzanan siyah bir hat halinde görülür. Omuz kısımları ile vücudun yan kısımları beyazdır. Omuz tüylerini önündeki bu beyaz leke üçgen ya da yarım ay şeklindedir. Uçma tüylerinin uç kısımları koyu gri, diğer tarafları gri- beyaz renktedir. Kanat örtü tüyleri gri kahverengi, kanat altı tüyleri beyazdır. En belirgin özelliklerinden birisi de parlak kırmızı renkte olan gagasıdır. Ayaklar kırmızımsı sarı, parmak arası deri ise esmerimsi renktedir.

Genel olarak soluk kahverengi bir yapıya sahip olan dişilerde, başın tepe kısmı koyu gri-kahverengi, gerdan ve yanakları beyaz, boyun göğüs ve gövdenin yanları açık kahverengi gri renklindedir. Sırtı ve kanat üstü tüyleri koyu gri-kahverengidir. Kanat uçma tüyleri erkekinki gibidir. Gaganın dip kısmı mavi-gri, ucu pembe, ayaklar kırmızı esmer renktedir. Erkek ve dişide kanat aynası beyaz renkte, gözler kırmızı, iris ise esmer sarı renktedir.

Yumurtaları 51,7–59,5 x 39,0–44,0 mm boyutlarında ve soluk yeşil renktedir.

YAYILIŞI

Dünya üzerindeki yaşam alanlarında yerli, göçücü ve gezici bir tür olarak bulunur. Macar ördeğinin ana vatanı Orta Asya'da Sibirya'dan Hindistan'a kadar uzanan alanı kapsamaktadır. Güney Rusya'dan Aşağı Tuna'ya kadar olan kısımda bulunur. Batı Karadeniz ile Akdeniz'de de yayılış gösteren bu tür Makedonya, Güney Macaristan, Bohemya, İsviçre, Sicilya, Sardunya, Güney Fransa, Doğu İspanya ve Cezayir'de kuluçkaya yatmaktadır.

Orta Avrupa, Güney Fransa, Doğu İspanya, Kuzey Afrika, Akdeniz Adaları, Balkanlar, Rusya ve Orta Asya'da yayılış gösterir. Afganistan, Arnavutluk, Cezayir, Ermenistan, Avusturya, Azerbaycan, Bangladeş, Belçika, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çin, Hırvatistan, Kıbrıs, Danimarka, Çek Cumhuriyeti, Mısır, Estonya, Fransa, Gürcistan, Almanya,

Yunanistan, Macaristan, Hindistan, İran, Irak, İsrail, İtalya, Ürdün, Kazakistan, Kırgızistan, Litvanya, Makedonya, Moldova, Moğolistan, Karadağ, Fas, Nepal, Hollanda, Pakistan, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsviçre, Suriye, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan, Ukrayna, Özbekistan bu türün bulunduğu ülkelerdir.

Akdeniz ülkelerinde bulunan bireyler, yerli ya da gezici niteliktedir. Asya ve Orta Avrupa'da kuluçkaya yatanlar ise çoğunlukla göçmen bireylerdir. Göçmen bireyler kışı Kuzey Afrika, Doğu Akdeniz ülkeleri, Irak ve İran'ın güneyinde geçirirler.

Ülkemiz için yerli bir kuş türü olan Macar ördeği yurdumuzda Marmara, Ege, Orta Anadolu ve göller bölgesinde, Kızılırmak ve Yeşilirmak deltalarında kuluçkaya yatmakta ve tüm yıl boyunca görülmektedir. Yurt içinde kısa kıyı göçleri yaparlar.

YAŞAM ALANLARI

Bir sulak alan kuşu olan bu tür, özellikle kamışlı, sazlı bitkisi bol olan göller etrafında, denizlere yakın olan açık sularda ve göllerde bulunur.

BESİNLERİ

Genellikle bitkisel besin almalarına karşın, sümüklü böcekler ve diğer bazı böcekleri de yemektir. Su

bitkileri, bazı algler, yosunlar ve az miktarda su hayvanı besinlerini oluşturmaktadır.

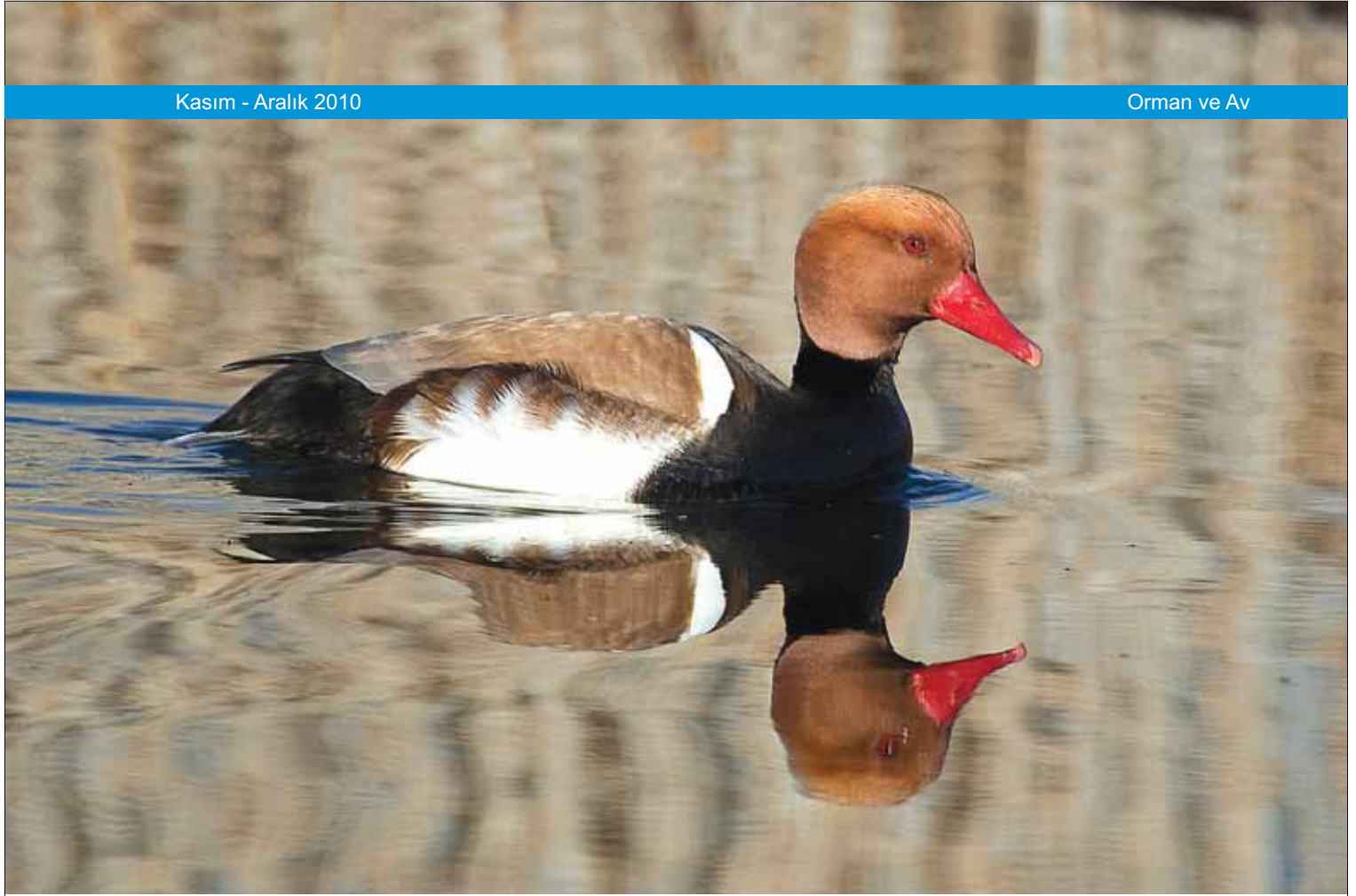
Genellikle dalarak beslenirler ancak bazen sadece kafalarını su içine sokarak baş aşağı bir durumda da beslenmektedirler. Gün boyu aktif olmalarına karşı sabah ya da akşam erken saatlerde beslenmeyi tercih ederler.

BIYOLOJİSİ

Yuva yerlerini dişi bireyler seçer. Dişiler yuvalarını sulak alanların kıyılarına ya da kıyıya yakın olan sık sazlı, otlu ve bitki kümelerinin bulunduğu vejetasyonlar arasında yapar. Nisan ortası ile Haziran başı arasında çiftleşme dönemlerini geçirirler. Tek eşli olan bu tür çiftleşme döneminde yalnız çiftler ya da küçük gruplar halinde bulunur. Çiftleşmeden sonra dişiler yuvalarına 6-12 adet yumurta bırakırlar. Yumurtaların kuluçka süresi 26-28 gün arasında değişmektedir. Yavru bakımı oldukça iyidir. Yumurtadan çıkan yavrular 7 haftalık bir palazlanma dönemi geçirirler, 11 haftalık olduklarında ise uçabilirler. Yeni yavrular 1 yaşına geldiklerinde eşeyssel olgunluğa ulaşmaktadırlar. Yaşam süreleri doğada tam olarak bilinmemekle birlikte esaret altında 12-15 yıl yaşadıkları gözlenmiştir.

Çoğunlukla küçük gruplar halinde yaygın olarak bulunmalarına rağmen Macar ördekleri aslında yılın çoğu için oldukça büyük gruplar yapabilen türlerdir.

Üreme ve palazlanma bölgelerinde kimi zaman yüzlerce bireyden meydana gelen gruplar oluştururlar.

Macar ördeğinin dünya popülasyonu üzerinde iki önemli tehdit unsuru bulunmaktadır. Bunlardan ilki yaşam alanlarının tahrip edilmesi diğeri ise tür üzerindeki yoğun avlanma baskısıdır. Özellikle yaşam alanlarındaki sazların kesilmesi, evsel ya da sanayi atıkları ile meydana gelen su kirlenmeleri, su rezervlerinin yanlış kullanımı, bataklık ve sulak alanların kurutulması, Macar ördeği popülasyonlarını tehdit eden en önemli tehlikelerden sadece bir kaçıdır.

Merkez Av Komisyonu tarafından avlanmasına izin verilen ördek türlerinden biri olan bu türün üzerindeki av baskısı da oldukça yükündür. Özellikle avlanma limit aşımaları, mühre ve küme kurarak avlanma, avlanma mevsimi ve saatleri dışında avlanmalar sadece Macar ördeği için değil diğer tüm av hayvanları için de önemli bir tehdit oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

Bora, M. E. (2001) Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim Kitabı. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Eğitim Yayınları-1 ISBN 975-8273-32-9 Başak Matbaacılık, Ankara.
Çanakçıoğlu, H., Mol T. (1996) Yaban Hayvanları Bilgisi. İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3948, Fakülte Yayın No: 440 ISBN 975-404-424-4 X +550 s. İstanbul
Ergene, S. (1945) Türkiye Kuşları. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Monografileri, Say:4,

Kenan Matbaası, XX + 361s. + 104 Tablo İstanbul.

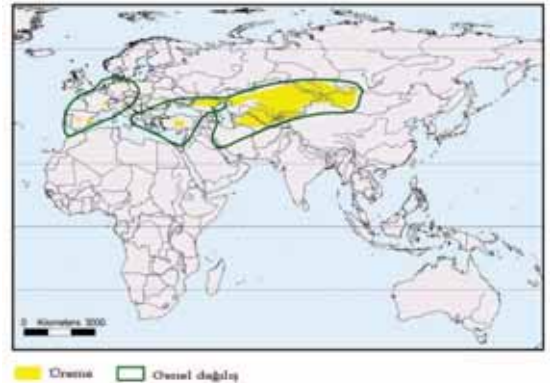
Hayman H., Hume R. (2005) Kuş Gözlemcisinin Cep Kitabı. Avrupa'nın Kuşları. Kuş Araştırmaları Deneği Yayınları. ISBN: 975-00270-0-0 Semih Ofset, Ankara (Çeviri: Beyser Semizoğlu)

Kızıroğlu, İ. (1989) Türkiye Kuşları (Kırmızı Listede Olanlar ve Bulundukları Bölgeler) Orman Genel Müdürlüğü, Eğitim Daire Başkanlığı, Yayın ve Tanıtım Şube Müdürlüğü 314 s. Ankara

Huş, S. (1963) Av Hayvanları Bilgisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları İ.Ü.Y No.: 1036, O.F.Y.No.: 91 Kutulmuş Matbaası, İstanbul.

Turan, N. (1990) Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları. Kuşlar 2. Kitap. Orman Genel Müdürlüğü, Eğitim Dairesi Başkanlığı, Yayın ve Tanıtım Şube Müdürlüğü 274 s. Ankara.

Trakuş: <http://www.trakus.org>

Yaralıgöz Esentepe Mevkii Kastamonu

LÜTFİ SARIGÖL

TOKAT – 1931

İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ – 1964

ANKARA – 08.11.2010

YİTİRDİKLERİMİZ

CAHİT TUTAK

TARSUS - 1937

İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ - 1961

13.10.2010

YAZIM KURALLARI

Dergi içeriğinde;

• Mesleksel olarak; yapılmış bilimsel-teknik inceleme, araştırma, gözlem ve uygulamalara ilişkin rapor vb sunumlara

• Gezi, anı, spor, sanat, öykü, şiir, resim, fotoğraf, karikatür vb sunumlarla, bu konulardaki görüş, eleştiri ve önerilere ve ayrıca güncel yaşamda karşılaşılan, günlük ilginç oluşumlara yer verilecektir.

• Dergimize yayınlanmak üzere gönderilen yazılar, e-posta aracılığıyla veya bilgisayar ortamında bir elektronik kopya (disket/CD) olarak, "Word" formatında gönderilmelidir.

• Yazar ve yazarların ad-soyadı ve tanıtımları yazı başlığının altında yer almalı, görevi ve varsa elektronik posta adresi verilmelidir.

• Yazının daha önce yayınlanıp yayınlanmadığı ayrıca bildirilmelidir.

• Yazılar, A4(210x297mm.) boyutlu kağıda 1,5 satır aralı 12 punto ve "Times New Roman Tur" özelliğinde yazılmalıdır.

• Yazılar, Çizim, Fotoğraf ve Tabloları ile birlikte 1 2 (oniki) sayfayı geçmemeli, tablo ve grafikler zorunlu ise kullanılmalıdır.

• Çizim, Tablo ve Fotoğraflar yazı içinde uygun yerlere numaralandırılarak konumlanmalıdır.

• Fotoğraflar net, temiz olmalı, slayt dışı sayısal gönderilen fotoğrafların çözünürlüğü yüksek olmalıdır. Çözünürlüğü düşük fotoğraflar baskıya uygun olmadıklarından kullanılmayacaktır.

• Tablo tanımları tablonun üst kısmında, çizim

tanıtımları şeklin alt kısmında kısa ve açık anlatımlı olmalıdır. • Yazılarda Türkçe sözcük kullanılmasına özen gösterilmeli, Türkçe yazım kurallarına uyulmalıdır. Yazı içindeki kısaltmalar ilk kullanımda parantez içinde açıklanmalıdır.

• Kullanılan formüllerdeki simgeler, birimleri ile birlikte açıklanmalıdır. Simgeler, "Uluslararası Birim Sistemi "ne uygun olmalıdır.

• Yazıda kaynak anılırken, kaynak yazarın soyadı, kaynak yazının yayın yeri ve yılı belirtilmelidir. İki kiden fazla ad varsa ilk yazarın soyadına "ve ark." Kısaltması eklenmelidir.

• Metin içinde alıntı yapıldığı anılan tüm yapıtlar, sona eklenecek "KAYNAKLAR" bölümünde yazarının soyadı göz önüne alınarak alfabetik sırayla anılmalıdır. Kaynak belirtme; yazarın adı, yayının adı, yayın tarihi, yayınevi, yayıncı kurum, yayın no'su, yayınlanan kent, sayfa sayısı yer almalıdır. Kaynak İnternet ortamındansa, yazar adı, yazı tarihi ve yapının adından sonra Web adresi belirtilmelidir.

• Yayınlanacak tüm yazı, çeviri ve belgelerdeki teknik ve içeriklerden doğacak sorumluluklar yazarına aittir.

• Dergi Yayın Kuruluna gönderilen yazı ve gönderiler yayınlansın - yayınlanmasın geri gönderilmez.

• Yayın Kurulu ve editör, yayınlanacak yazılarda gerekli gördüğü düzeltmeleri yapabilir ve uygun görülen yazılar dergide yayınlanır.

• Dergide yayınlanan yazılardan "Kaynak Göstermek" koşuluyla alıntı yapılabilir.

Abonelik ve Reklam için derneğimize başvurabilirsiniz...

ORMAN EKOSİSTEMLERİNDE EKOTURİZM ÇALIŞTAYI VE 10. YILINDA TODEG

"ORMAN EKOSİSTEMLERİNDE EKOTURİZM ÇALIŞTAYI VE 10. YILINDA TODEG"
kitabı Türkçe ve İngilizce olarak Derneğimizce yayımlandı